

Temaatiline ülevaade

EBAÕIGLASED LEPINGUTINGIMUSED

Tarbijakaitse on üks liidu õiguse põhiohuet, mis on sätestatud nii Euroopa Liidu toimimise lepingus (ELTL) kui ka Euroopa Liidu põhiõiguste hartas (edaspidi „harta“).

Nii on ELTL artiklis 169 ette nähtud, et tarbijate huvide edendamiseks ja kõrgetasemelise tarbijakaitse tagamiseks aitab liit kaitsta tarbijate tervist, turvalisust ja majanduslikke huve, samuti edendada nende õigust teavitamisele, koolitamisele ja organiseerumisele oma huvide kaitseks. Harta artiklis 38 („Tarbijakaitse“) on ette nähtud, et liidu poliitikaga tagatakse tarbijate kaitstuse kõrge tase.

Tarbijate huvide kaitse eesmärgil kehtestas liit direktiiviga 93/13/EMÜ¹ ebaõiglase lepingutingimuste vastu võitlemise süsteemi. Nimetud direktiivis on nähtud ette ebaõiglase lepingutingimuste korra minimaalne ühtlustamine nii, et kehtestatud on määratlused ja kriteeriumid, mille alusel saab hinnata, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega, piiritletud on selliste tingimuste tagajärjed ning ette on nähtud piisavad ja tõhusad kaitsemeetmed, mis seisnevad võimaluses esitada kas kohtule või haldusorganile hagi või kaebus selliste tingimuste kasutamise lõpetamise nõudes.

Sel viisil loodud tarbijakaitsekorra puhul on lähtutud eeldusest, et tarbija on suhetes müüja või teenuste osutajaga nõrgemal positsioonil nii oma läbirääkimisvõime kui ka teavitatuse taseme poolest, mille tagajärjel võib tarbija nõustuda müüja või teenuste osutaja varem väljatöötatud lepingutingimustega, ilma et tal oleks võimalik mõjutada nende sisu.

Käesolevas temaatilises ülevaates tutvustatakse Euroopa Kohtu praktika arengusuundi selles valdkonnas.

¹ Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglase lepingutingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288; parandus ELT 2023, L 137, lk 72).

SISUKORD

I. DIREKTIIVI 93/13 KOHALDAMISALA.....	3
1. Territoriaalne kohaldamisala: direktiivi 93/13 kohaldamine piiriülese elemendi puudumisel.....	3
2. Esemeline kohaldamisala: mõisted „müüja või teenuste osutaja“ ja „tarbija“	3
3. Direktiivi 93/13 kohaldamisalast väljajäämine.....	7
3.1. Kohustuslikel õigusnormidel põhinevad lepingutingimused	7
3.2. Lepingutingimus, mis on seotud lepingu põhiobjekti mõistega või vastusoorituse esemeks oleva teenuse või kauba hinna või tasuga	11
4. Riigisisised õigusnormid, mis tagavad tarbijate kaitstuse kõrgema taseme.....	15
II. DIREKTIIVI 93/13 ARTIKLI 3 TÄHENDUSES „EBAÕIGLANE LEPINGUTINGIMUS“ ...	17
1. Mõiste „ebaõiglane lepingutingimus“.....	17
2. Mõiste „lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud“	21
3. Mõiste „oluline tasakaalustamatus, mis kahjustab tarbijat“.....	22
III. HINNANGU ANDMINE SELLELE, KAS TEGEMIST ON EBAÕIGLASE LEPINGUTINGIMUSEGA.....	24
1. Hindamiskriteeriumid	24
2. Heauskuse, tasakaalustatuse ja läbipaistvuse nõuded	26
IV. LIIKMESRIIGI KOHTU ÕIGUSED JA KOHUSTUSED	32
1. Liikmesriigi kohtu pädevus	32
2. Kohustus kontrollida omal algatusel, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega	33
2.1. Kohustuse ulatus	33
2.2. Kohustuse ulatus	36
3. Ajutiste meetmete kohaldamine	42
4. Hinnang sellele, kas vahekohtu kokkulepe on ebaõiglane lepingutingimus.....	42
V. EBAÕIGLASE LEPINGUTINGIMUSE TUVASTAMISE TAGAJÄRJED	45
1. Ebaõiglast tingimust sisaldava lepingu kehtivus.....	45
2. Ebaõiglase lepingutingimuse asendamine.....	47
3. Muu mõju.....	52
4. Tühisuse tuvastamise ajalise kehtivuse piiramine	57
VI. EBAÕIGLASE LEPINGUTINGIMUSE KASUTAMISE LÕPETAMISE VAHENDID.....	60
1. Kollektiivsed või üldistes huvides esitatud hagid	60
2. Tagatud õigus tõhusale õiguskaitsevahendile.....	64
3. Menetluskorda reguleerivad erinormid.....	69

I. Direktiivi 93/13 kohaldamisala

1. Territoriaalne kohaldamisala: direktiivi 93/13 kohaldamine piiriülese elemendi puudumisel

31. mai 2018. aasta kohtuotsus Sziber (C-483/16, [EU:C:2018:367](#))²

Välisväeringus nomineeritud krediitdilepingud – Riigisisesed õigusaktid, mis näevad ette ebaõiglase lepingutingimuste vaidlustamise menetluslikud erinõuded

Põhikohtuasja pooled olid üksikisik ja teatav Ungari pank ning selles käsitleti nõuet tuvastada, et ebaõiglased on teatavad tingimused eluasemelaenu lepingus, mille alusel maksti laen välja ja kuulus tagastamisele Ungari forintites (HUF), kuid oli nomineeritud Šveitsi frankides (CHF) väljamakse päeval kehtinud vahetuskursi põhjal.

Euroopa Kohus täpsustas seoses direktiivi 93/13 kohaldamisalaga, et see direktiiv on kohaldatav ka olukordadele, milles puudub piiriülene element. Euroopa Kohus asus seisukohale, et liidu õigusnormides sisalduvad eeskirjad, millega ühtlustatakse liikmesriikides konkreetne õigusvaldkond, on kohaldatavad, ehkki põhikohtuasjas käsitletav olukord on puhtalt riigisene (punkt 58).

2. Esemeline kohaldamisala: mõisted „müüja või teenuste osutaja“ ja „tarbija“

22. novembri 2001. aasta kohtuotsus Cape jt (liidetud kohtuasjad C-541/99 ja C-542/99, [EU:C:2001:625](#))

Mõiste „tarbija“ – Ettevõtja, kes sõlmib teise ettevõtjaga tüüplepingu kaupade või teenuste ostmiseks üksnes oma töötajate huvides

Vaidluste aluseks oli kaks lepingut, mis käsitlesid joogiautomaatide tarnimist, mille äriühing Idealservice paigaldas äriühingute OMAI ja Cape ruumidesse ja mis olid mõeldud kasutamiseks üksnes viimati nimetatud äriühingute töötajatele. Kaks viimati nimetatud äriühingut väitsid, et lepingutes sisalduv kohtualluvuse kokkulepe, milles määrati, et kohtuasjad alluvad Viadana (Mantova, Itaalia) rahukohtule, oli Itaalia tsiviilseadustiku tähenduses ebaõiglane lepingutingimus ja seega ei saanud sellele lepingupoolte vastu tugineda.

Idealservice väitis Viadana rahukohtus, et Cape ja OMAI ei ole direktiivi 93/13 tähenduses „tarbijad“, sest tegemist ei ole füüsiliste isikutega, vaid äriühingutega, kes sõlmisid lepingud oma äritegevuse raames.

² Seda kohtuotsust käsitletakse ka rubriigis VI.3 „Menetluslik erikord“.

Itaalia kohus küsis seetõttu Euroopa Kohtult, kas mõistega „tarbija“, nagu see on kõnealuses direktiivis määratletud, on hõlmatud üksnes füüsilised isikuid.

Euroopa Kohus märkis, et direktiivi 93/13 artikli 2 sõnastusest nähtub selgesti, et müüja või teenuste osutajaga lepingu sõlminud muud isikut peale füüsilise isiku ei saa direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b tähenduses tarbijaks lugeda (punkt 16).

Seetõttu asus Euroopa Kohus seisukohale, et direktiivi 93/13 artikli 2 punktis b määratletud mõistet „tarbija“ tuleb tõlgendada nii, et see hõlmab üksnes füüsilisi isikuid (punkt 17 ja resolutsioon).

17. mai 2018. aasta kohtuotsus Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen (C-147/16, [EU:C:2018:320](#))³

Mõiste „müüja või teenuste osutaja“ – Kõrgharidusasutus, mida suurel määral rahastatakse riigi vahenditest – Leping, mis käsitleb õppemaksu ja õppereisidel osalemise tasu tagasimaksmist vastavalt intressivabale maksekavale

Põhikohtuasja pooled olid haridusasutus ja üks selle asutuse üliõpilastest, kes võlgnes asutusele raha õppemaksu ja õppereiside kulude eest. Pooled olid sõlminud tagasimaksmise kohta lepingu, milles oli summa tagasi maksmata jätmise puhuks ette nähtud intress 10% aastas ja võlgnevuse sissenõudmise kulude hüvitamine.

Euroopa Kohus käsitles küsimust, kas haridusasutust, kes on lepingu alusel võimaldanud ühele oma üliõpilasele viimase poolt võlgnetavate summade tasumiseks maksesoodustusi, tuleb selle lepinguga seoses käsitada „müüja või teenuste osutajana“ direktiivi 93/13 artikli 2 punkti c tähenduses, mistõttu nimetatud leping kuulub kõnealuse direktiivi kohaldamisalasse.

Euroopa Kohus toonitas sellega seoses, et liidu seadusandja kavatsus oli anda mõistele „müüja või teenuste osutaja“ lai tähendus (punkt 48).

Nimelt on tegemist funktsionaalse mõistega, mille puhul tuleb hinnata, kas lepinguline suhe on sõlmitud isiku majandus- või kutsetegevuse raames. Euroopa Kohus asus seisukohale, et kui haridusasutus osutab asjaomase lepingu alusel tema haridustegevust täiendavat kõrvalteenust, siis tegutseb ta „müüja või teenuste osutajana“ direktiivi 93/13 tähenduses (punkt 55).

³ Seda kohtuotsust käsitletakse ka rubriigis IV.2.2.1 „Kohustus kontrollida omal algatusel, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega – kohustuse ulatus“.

21. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Pouvin ja Dijoux (C-590/17, [EU:C:2019:232](#))

Mõisted „tarbija“ ja „müüja või teenuste osutaja“ – Eluaseme soetamise rahastamine – Tööandja poolt töötajale ja tema abikaasale kui solidaarsele kaaslaenusaja antud kinnisvara soetamise laen

Laenulepingu tingimuse kohaselt pidi leping lõppema automaatselt juhul, kui laenusaja ei ole mis tahes põhjusel enam selle äriühingu töötaja, kus ta varem töötas. Pärast seda, kui töötaja tööleping lõppes, lõpetasid tema ja ta abikaasa laenumaksete tasumise. Nimetatud lepingutingimusele tuginedes kaebas äriühing laenusajaad põhisumma, intressi ja leppetrahvi maksmise nõudes kohtusse.

Esimese astme kohus tunnistas selles kohtuasjas ebaõiglaseks lepingutingimuse, mille kohaselt laenuleping automaatselt lõppeb. Apellatsioonikohus tühistas nimetatud kohtuotsuse, sedastades, et vaidlusalune leping lõppes automaatselt kuupäeval, mil töötaja tööleping lõppes. Kuna töötaja ja tema abikaasa leidsid, et nad olid tegutsenud tarbijatena, esitasid nad kassatsioonkaebuse, tuginedes asjaolule, et niisugune lepingutingimus, mis oli kõne all põhikohtuasjas ja milles oli ette nähtud laenulepingu lõppemine põhjusel, mis ei ole lepinguga seotud, on ebaõiglane lepingutingimus.

Euroopa Kohus märkis esiteks seoses mõistega „tarbija“ direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b tähenduses, et selle mõiste alla kuuluvad ettevõtja töötaja ja tema abikaasa, kes sõlmivad selle ettevõtjaga laenulepingu peamiselt ettevõtja töötajatele mõeldud laenu saamiseks, mille eesmärk on rahastada isikliku eluaseme soetamist. Kohus täpsustas, et asjaolu, et füüsiline isik sõlmib oma tööandjaga muu lepingu kui tööleping, ei takista iseenesest nimetatud isiku määramist „tarbijana“ direktiivi 93/13 tähenduses. Euroopa Kohus leidis seoses töölepingute väljajätmisega selle direktiivi kohaldamisalast, et „töölepinguna“ ei saa käsitada tööandja poolt töötajale ja tema abikaasale antud kinnisvara soetamislenu lepingut, kuna see ei reguleeri töösuhet ega -tingimusi (punktid 29, 32, 43 ja resolutsioon).

Teiseks tõdes Euroopa Kohus seoses mõistega „müüja või teenuste osutaja“ direktiivi 93/13 artikli 2 punkti c tähenduses, et selle mõiste alla kuulub ettevõtja, kes oma majandus- või kutsetegevuse raames sõlmib enda töötaja ja tema abikaasaga laenulepingu peamiselt ettevõtja töötajatele mõeldud laenu saamiseks, olgugi et laenu andmine ei ole tema põhitegevusala. Euroopa Kohus täpsustas, et isegi kui tööandja põhitegevusala ei ole pakkuda rahastamisvahendeid, vaid tarnida energiat, on sellel tööandjal teave ja tehnilised teadmised, inimressurss ja materiaalsed vahendid, mis füüsilisel isikul, nimelt teisel lepingupoolel, eeldatavasti puuduvad. Ta lisas, et oma töötajatele sellise krediitilepingu pakkumine, millega antakse neile soodustus, mis võimaldab vara omandada, teenib tööandja majandus- ja kutsetegevust toetavat eesmärki ligi meelitada ja hoida kvalifitseeritud ja oskuslikku tööjõudu. Euroopa Kohus rõhutas, et selles kontekstis ei oma see, kas tööandja teenib või ei teeni lepingult otsest tulu, tähtsust tööandja kvalifitseerimisel „müüjaks või teenuste osutajaks“ direktiivi 93/13 tähenduses. Euroopa Kohus toonitas veel, et mõiste „müüja või teenuste osutaja“ lai tõlgendus aitab saavutada selle direktiivi eesmärki, mis seisneb tarbija kui teatava müüja või teenuste osutajaga sõlmitud lepingu nõrgema poole kaitsmises ning poolte vahel tasakaalu taastamises (punktid 40, 42, 43 ja resolutsioon).

2. aprilli 2020. aasta kohtuotsus *Condominio di Milano, via Meda* (C-329/19, [EU:C:2020:263](#))**Mõiste „tarbija“ – Korteriomanike ühisus**

Korteriomanike ühisus *Condominio di Milano, via Meda* (edaspidi „*Condominio Meda*“), keda esindas majahaldur, oli sõlminud ettevõtjaga Eurothermo soojusenergia tarnelepingu. Lepingu ühe tingimuse kohaselt pidi võlgnik makseviivituse korral maksma viivitusintressi määraga 9,25% alates arve tasumise tähtpäeva möödumisest. *Condominio Meda* esitas sellel lepingutingimusel põhineva viivitusintressi tasumise maksekäsule eelotsusetaotluse esitanud kohtule vastuväite, et asjaomane lepingutingimus on ebaõiglane ja et tema ise on ebaõiglaste lepingutingimuste direktiivi tähenduses tarbija. Vastavas kohtuasjas tuvastas Itaalia kohus, et kõnealune lepingutingimus on ebaõiglane, kuid kahtles selles, kas on võimalik sellise korteriomanike ühisuse nagu Itaalia õiguses ette nähtud *condominio* käsitlemine tarbijana asjaomase direktiivi tähenduses. Euroopa Kohtule esitatud teabe kohaselt on *condominio* Itaalia õiguse kohaselt õigussubjekt, kes ei ole ei füüsiline ega juriidiline isik.

Esiteks juhtis Euroopa Kohus mõistet „tarbija“ puudutavas osas tähelepanu asjaolule, et isiku kuulumiseks kõnealuse mõiste alla peavad olema täidetud kaks kumulatiivset tingimust, nimelt peab tegemist olema füüsilise isikuga ning selle isiku vastav tegevus peab toimuma eesmärgil, mis ei ole seotud tema majandus- ega kutsetegevusega. Esimese tingimuse kohta märkis Euroopa Kohus, et Euroopa Liidu õiguse selle hetke arengujärgus ei ole omandi mõiste liidu tasandil ühtlustatud ja liikmesriikide vahel võib esineda erinevusi. Selle põhjal täpsustas Euroopa Kohus, et liikmesriigid võivad vabalt otsustada, kas kvalifitseerida oma õiguskorras korteriomanike ühisus juriidiliseks isikuks või mitte. Niisiis otsustas Euroopa Kohus, et selline ühisus nagu Itaalia õiguses ette nähtud *condominio* ei vasta kõnealusele esimesele tingimusele ega ole hõlmatud vastava sätte tähenduses tarbija mõistega, mistõttu selle ühisuse ja müüja või teenuste osutaja vahel sõlmitud leping jääb direktiivi 93/13 kohaldamisalast välja (punktid 24, 27, 28 ja 29).

Teiseks analüüsis Euroopa Kohus asjaolu, kas liidu tarbijakaitseüsteemi mõttega on kooskõlas liikmesriigi kohtupraktika, milles tarbijakaitse norme kohaldatakse lepingu suhtes, mille müüja või teenuste osutajaga on sõlminud *condominio*. Selle kohta märkis Euroopa Kohus, et direktiiviga 93/13 toimub riigisisese ebaõiglaste tingimuste regulatsiooni üksnes osaline ja minimaalne ühtlustamine, mistõttu jääb liikmesriikidele võimalus rangemate riigisiseste õigusnormide abil tagada tarbijatele kaitstuse kõrgem tase, tingimisel et need õigusnormid on EL toimimise lepinguga kooskõlas⁴. Seega tõdes Euroopa Kohus, et nimetatud direktiivi eesmärgile – milleks on tarbijakaitse – vastab selline kohtupraktika suund, milles laiema tarbijate ringi kaitsmise eesmärgil laiendatakse vastava kaitse ulatust sellisele Itaalia õiguses ette nähtud õigussubjektile nagu *condominio*, mis ei ole riigisiseste õigusnormide kohaselt füüsiline isik. Järelikult võivad liikmesriigid, ehkki selline õigussubjekt ei ole asjaomase direktiivi tähenduses tarbija mõistega hõlmatud, kohaldada vastava direktiivi sätteid valdkondades, mis ei kuulu selle õigusakti kohaldamisalasse, tingimisel, et selline tõlgendus tagab tarbijate kaitstuse kõrgema taseme ning sellega ei rikuta aluslepingute sätteid (punktid 31 ja 33–35).

⁴ ELTL artikli 169 lõige 4; direktiivi 93/13 põhjendus 12 ja artikkel 8.

3. Direktiivi 93/13 kohaldamisalast väljajäämine

3.1. Kohustuslikel õigusnormidel põhinevad lepingutingimused

21. märtsi 2013. aasta kohtuotsus RWE Vertrieb (C-92/11, [EU:C:2013:180](#))⁵

Teenuse hinna ühepoolne muutmine müüja või teenuste osutaja poolt – Viide kohustuslikule õigusnormile, mis puudutab mõnd muud tarbijate kategooriat – Direktiivi 93/13 kohaldatavus

Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen (Nordrhein-Westfaleni tarbijakaitseühendus) vaidlustas Saksamaa kohtus lepingu tüüptingimuse, millega Saksa maagaasi tarneettevõtja RWE jättis endale õiguse ühepoolset muuta hinda, mida kohaldati eritariifi soodustust saavatele tarbijatele (*Sonderkunden*). Ühendus leidis, et kõnealune tingimus on ebaõiglane lepingutingimus, ja esitas 25 tarbija nimel nõude maksta neile tagasi nelja hinnatõusu tulemusel aastatel 2003–2005 RWE-le makstud täiendavad maksed kogusummas 16 128,63 eurot.

RWE leidis muu hulgas, et seda, kas asjaomaste klientide suhtes kohaldatavate tüüptingimuste hulka kuulunud vaidlusalune lepingutingimus on ebaõiglane või mitte, ei saa kontrollida. Nimelt oli selles lepingutingimuses pelgalt viide Saksamaa õigusnormidele, mis on kohaldatavad üldtariifiga seotud lepingutele. Need õigusnormid võimaldasid tarnijal gaasi hinda ühepoolset muuta, esitamata sellise muudatuse põhjust, tingimusi või ulatust, kui on tagatud, et tarbijaid teavitatakse sellest muudatusest ja nad võivad vajaduse korral lepingu üles öelda.

Kuna madalama astme kohtud RWE väidetega ei nõustunud, pöördus ta Bundesgerichtshofi (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) poole, kes omakorda esitas Euroopa Kohtule küsimuse selle kohta, kuidas tuleb tõlgendada direktiivi 93/13 artikli 1 lõiget 2 ning artikleid 3 ja 5, mille eesmärk on kaitsta tarbijaid ebaõiglaste ja/või läbipaistmatute tüüptingimuste eest. Saksamaa kohtul tekkis eelkõige küsimus, kas selliste tüüptingimuste puhul, milles on kohustuslikud õigusnormid direktiivi 93/13 artikli 1 lõike 2 tähenduses üksnes üle võetud, on välistatud kontrollimine, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega.

Euroopa Kohtu sõnul on selle kontrollimine, kas teatavat liiki lepinguid reguleerivatel riigisisestel õigusnormidel põhinevad lepingutingimused on ebaõiglased, välistatud põhjusel, et õiguspärase eelduse kohaselt on liikmesriigi seadusandja sätestanud nende lepingute poolte kõik õigused ja kohustused omavahel tasakaalustatuna. See põhjendus ei ole siiski kohaldatav teist liiki lepingute tingimuste suhtes. Kui nimelt ainuüksi seetõttu, et asjaomasesse lepingusse on üle võetud õigusnormid, mida kohaldatakse üksnes muud liiki lepingute suhtes, ei saa kontrollida, kas teatava lepingu tingimus on ebaõiglane lepingutingimus, satuks ohtu liidu õiguses ette nähtud tarbijakaitse (punktid 28, 30 ja 31).

⁵ Seda kohtuotsust käsitletakse ka rubriigis III.2 „Heausksuse, tasakaalustatuse ja läbipaistvuse nõuded“.

20. septembri 2018. aasta kohtuotsus OTP Bank ja OTP Faktoring (C-51/17, [EU:C:2018:750](#))⁶*Kohaldamisala – Artikli 1 lõige 2 – Õigus- ja haldusnormid*

2008. aasta veebruaris sõlmis laenusaaajate paar teatava Ungari pangaga Šveitsi frankides (CHF) nomineeritud krediidilepingu. Lepingus oli ette nähtud, et igakuised laenumaksed tuleb tasuda Ungari forintites (HUF), ent makse suurus arvutatakse Ungari forint ja Šveitsi frangi vahelise vahetuskursi alusel. Lisaks sellele oli lepingus mainitud vahetuskursiriski, mis kaasneb nende kahe vääringu vahetuskursi võimaliku kõikumisega.

Hiljem muutus vahetuskurss märkimisväärselt laenusaaajate kahjuks, mis tõi kaasa igakuiste laenumaksete olulise suurenemise. Laenusaajad pöördusid 2013. aasta mais Ungari kohtusse OTP Banki ja OTP Faktoringi vastu, kellele olid loovutatud laenulepingust tulenevad nõuded. Nimetatud menetluse käigus kerkis küsimus, kas pank oli koostanud vahetuskursiriski lepingutingimuse lihtsas ja arusaadavas keeles või mitte ja kas teisena nimetatud juhul saab asjaomast tingimust pidada ebaõiglaseks lepingutingimuseks vastavalt direktiivile 93/13.

Kohtumenetluse ajal võttis Ungari 2014. aastal vastu õigusnormid, mille eesmärk oli kõrvaldada teatavad ebaõiglased lepingutingimused välisvääringus nomineeritud laenulepingutest, virtuaalselt konverteerida kõik nende lepingute alusel tasumisele kuuluvad võlad Ungari forintitesse ja kohaldada Ungari keskpanga kehtestatud vahetuskurssi. Samuti oli nende õigusnormide eesmärk rakendada Kúria (Ungari kõrgeim kohus) otsust, milles tunnistati direktiiviga 93/13 vastuolus olevaks teatavad välisvääringus nomineeritud laenulepingutesse lisatud tingimused⁷ (see otsus tehti pärast Euroopa Kohtu otsust kohtuasjas Kásler ja Káslerné Rábai⁸). Nimetatud uued õigusnormid ei muutnud siiski asjaolu, et Ungari forint devalveerumise korral Šveitsi frangi suhtes jäi vahetuskursirisk tarbija kanda.

Fővárosi Ítéltábla (Pealinna Budapesti apellatsioonikohus, Ungari), kes kohtuasja lahendas, küsis Euroopa Kohtult, kas juhul, kui lepingutingimus ei ole koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles, võib ta kontrollida, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega, ehkki Ungari seadusandja on küsimuse reguleerimata jättes nõustunud sellega, et Ungari forint odavnemise korral asjaomase vääringu suhtes jääb vahetuskursi risk tarbija kanda.

Euroopa Kohus tuletas kohtuotsuses meelde, et kohustuslikel õigusnormidel põhinevad lepingutingimused direktiivi 93/13 kohaldamisalast välistav õigusnorm on põhjendatud asjaoluga, et on õiguspärane eeldada, et liikmesriigi seadusandja on kehtestanud lepingupoolte kõik õigused ja kohustused omavahel tasakaalus. See ei tähenda siiski, et mõni muu lepingutingimus, mis ei ole õigusnormidega reguleeritud, nagu käesoleval juhul valuutakursi riskiga seotud tingimus, on tervikuna samuti direktiivi kohaldamisalast välistatud. Liikmesriigi kohus võib kontrollida, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega, kui ta leiab pärast

⁶ Seda kohtuotsust käsitletakse ka rubriigis II.2 „Mõiste „lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud““ ja rubriigis III.2 „Heauskuse, tasakaalustatuse ja läbipaistvuse nõuded“.

⁷ Kohtuotsus nr 2/2014 PJE (Magyar Közlöny 2014/91, lk 10975).

⁸ 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus [Kásler ja Káslerné Rábai](#) (C-26/13, EU:C:2014:282), mida käsitletakse ka rubriigis I.3.3.2 „Direktiivi 93/13 kohaldamisalast väljajäämine – lepingutingimus, mis on seotud lepingu põhiobjekti mõistega või vastusoorituse esemeks oleva teenuse või kauba hinna või tasuga“.

juhtumi analüüsimist, et tingimus ei ole koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles⁹ (punktid 53, 65 ja 68).

3. märtsi 2020. aasta kohtuotsus (suurkoda) Gómez del Moral Guasch (C-125/18, [EU:C:2020:138](#))¹⁰

Hüpoteeklaenuleping – Muutuv intressimäär – Hoiupankade hüpoteeklaenude baasindeks – Õigus- või haldusnormidest tulenev indeks

Teatav üksikisik esitas Hispaania esimese astme kohtusse hagi seoses tema ja krediidasutuse Bankia SA vahel sõlmitud hüpoteeklaenulepingus sisalduva väidetavalt ebaõiglase tingimusega, mis puudutas muutuvat intressimäära. Selle tingimuse kohaselt muutus tarbija makstav intressimäär vastavalt baasindeksile. Baasindeks oli sätestatud riigisisestes õigusaktides ja krediidasutused võisid seda kohaldada hüpoteeklaenudele. Hispaania kohus märkis siiski, et baasindeksi alusel arvatud muutuvintressi indekseerimine oli vähem soodne võrreldes sellega, mis on arvatud Euroopa pankadevahelise turuintressimäära (EURIBOR) alusel, mida kasutati 90% Hispaanias võetud hüpoteeklaenude puhul, ning tõi kaasa lisakulu 18 000 – 21 000 eurot laenu kohta.

Euroopa Kohus tuletas meelde, et lepingutingimused, mis põhinevad kohustuslikel õigus- või haldusnormidel, ei kuulu direktiivi 93/13 reguleerimisalasse.¹¹ Euroopa Kohtu sõnul ei tulene – kui Hispaania kohtu läbiviidavast kontrollist ei nähtu teisiti – kohaldatavatest riigisisestest õigusnormidest siiski kohustust kasutada muutuva intressimääraga laenude suhtes ametlikku baasindeksi, vaid neis on ette nähtud kõigest tingimused, millele indeks või baasintressimäär peab vastama, et krediidasutused saaksid neid kasutada. Seetõttu järeldas Euroopa Kohus, et direktiivi kohaldamisalasse kuulub hüpoteeklaenulepingu tingimus, mis näeb ette, et laenu suhtes kohaldatav intressimäär põhineb ühel liikmesriigi õigusnormides ette nähtud ametlikest baasindeksitest, mida krediidasutused võivad hüpoteeklaenude suhtes kohaldada, kui asjaomastes õigusnormides ei ole ette nähtud selle indeksi kohustuslik kohaldamine, olenemata lepingupoolte tahtest, ega teise võimalusena kohaldamine juhul, kui pooled ei ole teisiti kokku leppinud (punktid 34, 37 ja resolutsiooni punkt 1).

9. juuli 2020. aasta kohtuotsus Banca Transilvania (C-81/19, [EU:C:2020:532](#))

Kohaldamisala – Artikli 1 lõige 2 – Mõiste „kohustuslikud õigus- või haldusnormid“ – Dispositiivsed normid – Välisvääringus nomineeritud laenuleping – Vahetuskursiriski puudutav lepingutingimus

Kaks laenusaaajat sõlmisid 2006. aastal Banca Transilvaniaga krediidilepingu, millega pank laenas neile 90 000 Rumeenia leud (RON) (ligikaudu 18 930 eurot). 2008. aastal sõlmisid nad veel ühe krediidilepingu, mille eesmärk oli esialgse lepingu refinantseerimine Šveitsi frankides (CHF).

⁹ 20. septembri 2017. aasta kohtuotsus [Andriciucljt](#) (C-186/16, EU:C:2017:703), mida käsitletakse ka rubriigis I.3.3.2 „Direktiivi 93/13 kohaldamisalast väljajäämine – lepingutingimus, mis on seotud lepingu põhiobjekti mõistega või vastusoorituse esemeks oleva teenuse või kauba hinna või tasuga“.

¹⁰ Seda kohtuotsust käsitletakse ka rubriigis V.2 „Ebaõiglase lepingutingimuse asendamine“.

¹¹ Direktiivi 93/13 artikli 1 lõige 2.

Kuna Rumeenia leu väärtus järsult vähenes, siis tagasimakstav summa järgnevate aastate jooksul peaaegu kahekordistus.

Kõnealused laenusajaad esitasid 23. märtsil 2017 Tribunalul Specializat Clujile (Cluji erikohus, Rumeenia) hagi, milles palusid tuvastada, et ebaõiglane on refinantseerimislepingu üks osa, milles oli märgitud, et makse tuleb teha vääringus, milles algne leping oli nomineeritud, nähes ette, et laenusajaad võivad pangalt taotleda laenu nomineerimist muus vääringus, ilma et pank oleks samas kohustatud sellega nõustuma. Samuti oli lepingu selles osas täpsustatud, et laenusaja on volitanud pank kasutama sissenõutavaks muutunud maksekohustuste täitmisel panga enda vahetuskursi.

Laenusajaad väitsid samuti, et Banca Transilvania oli rikkunud teavitamiskohustust, sest ta ei hoiatanud neid lepingu läbirääkimistel ja selle sõlmimisel, et esialgse lepingu välisvääringusse konverteerimisega kaasneb risk. Nad tõid esile, et välisvääringus tagasimaksmise tingimus tekitab lisaks tasakaalustamatuse nende kahjuks, sest vahetuskursi risk on ainult nende kanda.

Selles kontekstis küsis Curtea de Apel Cluj (Cluji apellatsioonikohus, Rumeenia) Euroopa Kohtult esiteks, kas direktiiv 93/13 on kohaldatav vahetuskursi riski käsitleva lepingutingimuse suhtes, milles ei ole eraldi kokku lepitud, kuid mis põhineb riigisisese õiguse dispositiivsel normil ehk normil, mis on lepingupoolte suhtes kohaldatav, kui ei ole kokku lepitud teisiti. Teiseks küsis see kohus Euroopa Kohtult, millised järeldused peab liikmesriigi kohus olukorrast sõltuvalt tegema tuvastusest, et selline lepingutingimus on ebaõiglane.

Euroopa Kohus tuletas kõigepealt meelde, et kõnealune direktiiv ei ole kohaldatav, kui täidetud on kaks tingimust: ühelt poolt peab lepingutingimus põhinema õigus- või haldusnormil ning teiselt poolt peab asjaomane norm olema kohustuslik. Kohaldamisalast väljajäämist põhjendab asjaolu, et üldjuhul on põhjendatud eeldada, et liikmesriigi seadusandja on loonud teatavate lepingute poolte kõigi õiguste ja kohustuste vahel tasakaalu (punktid 24 ja 26).

Euroopa Kohus tuletas meelde, et kui liikmesriigi kohus soovib kindlaks teha, kas kohaldamisalast väljajäämise tingimused on täidetud, peab ta kontrollima, kas asjaomane lepingutingimus põhineb riigisisel õigusnormil, mille kohaldamine lepingupoolte suhtes on imperatiivne ega olene nende tahtest, või dispositiivsetel normidel, mida kohaldatakse teise võimalusena ehk juhul, kui pooled ei ole konkreetses küsimuses teisiti kokku leppinud (punkt 28).

Sellega seoses märkis eelotsusetaotluse esitanud kohus, et vahetuskursi riski puudutav lepingutingimus põhineb monetaarse nominalismi põhimõttel, nagu see on sätestatud tsiviilseadustiku artiklis 1578. Selle kohaselt peab võlgnik tagastama laenatud nominaalse summa ning ta on kohustatud selle tagastama ainult selles vääringus, mis kehtib maksmise hetkel. Peale selle kvalifitseeris nimetatud kohus tsiviilseadustiku kõnealuse artikli dispositiivseks õigusnormiks, st seda kohaldatakse laenulepingule, kui pooled ei ole kokku leppinud teisiti (punkt 30).

Mis puutub esimesse tingimusse, siis kuna eelotsusetaotluse esitanud kohtu seisukoht on, et tüüptingimus, mis põhikohtuasja kaebajate väitel on ebaõiglane lepingutingimus, põhineb riigisisel dispositiivsel õigusnormil, siis on see direktiivi 93/13 kohaselt direktiivi kohaldamisalast välistatud (punkt 31).

Mis puutub teise tingimusse, siis märkis Euroopa Kohus, et väljend „kohustuslikud õigus- või haldusnormid“ direktiivi 93/13 artikli 1 lõike 2 tähenduses hõlmab ka norme, mida lepingupoolte suhtes kohaldatakse riigisisese õiguse alusel, kui ei ole kokku lepitud teisiti. Sellest seisukohast ei ole selles sättes vahet tehtud normidel, mida kohaldatakse sõltumata lepingupoolte tahtest, ja dispositiivsetel sätetel (punkt 34).

Esiteks ei oma sellega seoses juhu, kui kontrollitakse, kas riigisisel dispositiivsel õigusnormil põhinev lepingutingimus on kõnealuse direktiivi kohaldamisalast välistatud, tähtsust asjaolu, et sellisest riigisisest õigusnormist võib kõrvale kalduda. Teiseks ei mõjuta asjaolu, et direktiivis 93/13 viidatud õigusnormil põhinevas lepingutingimuses ei ole eraldi kokku lepitud, selle tingimuse asjaomase direktiivi kohaldamisalast välistatust (punkt 35).

Euroopa Kohus otsustas, et direktiivi 93/13 kohaldamisalasse ei kuulu lepingutingimus, milles ei ole eraldi kokku lepitud, vaid mis põhineb õigusnormil, mis on liikmesriigi õiguse kohaselt lepingupoolte suhtes kohaldatav, kui ei ole kokku lepitud teisiti (punkt 37 ja resolutsioon).

3.2. Lepingutingimus, mis on seotud lepingu põhiobjekti mõistega või vastusoorituse esemeks oleva teenuse või kauba hinna või tasuga

30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, [EU:C:2014:282](#))¹²

Lepingu põhiobjektiga või hinna ja tasu piisavusega seotud tingimuste välistatus, kui need tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles – Välisvääringus nomineeritud tarbijakrediidilepingud – Vahetuskursitingimused

Teatav laenusaja paar sõlmis 29. mail 2008 ühe Ungari pangaga välisvääringus nomineeritud hüpoteeklaenulepingu. Pank andis laenusajatele 14 400 000 Ungari forintit (HUF) (ligikaudu 46 867 eurot) laenu.

Lepingus oli ette nähtud, et laenusumma määratakse kindlaks Šveitsi frankides nimetatud vääringu ostukursi alusel, mida pank kohaldab laenu väljamaksmise päeval. Nimetatud lepingutingimuse alusel oli laenusumma 94 240,84 Šveitsi franki. Lepingu kohaselt tuli igakuise laenumakse summa Ungari forintites aga kindlaks määrata makse sissenõutavaks muutumise kuupäevale eelneva päeva seisuga, võttes aluseks panga kohaldatava Šveitsi frangi müügikursi.

Laenusajate paar vaidlustas Ungari kohtutes lepingutingimuse, mis andis pangale õiguse arvutada igakuised laenumaksed Šveitsi frangi müügikursi alusel. Nad väitsid, et kõnealune tingimus on ebaõiglane, kuna selles oli ette nähtud laenu tagasimaksmisel teistsuguse vahetuskursi kohaldamine kui see, mis võeti aluseks laenu andmisel.

¹² Seda kohtuotsust käsitletakse ka rubriigis III.2 „Heauskuse, tasakaalustatuse ja läbipaistvuse nõuded“ ja rubriigis V.2 „Ebaõiglase lepingutingimuse asendamine“.

Kúria (Ungari kõrgeim kohus), kellele esitati kassatsioonkaebus, küsis Euroopa Kohtult, kas välisväeringus nomineeritud laenulepingu suhtes kohaldatavat vahetuskurssi käsitlev lepingutingimus puudutab lepingu põhiobjekti või siis vastusoorituse puhul hinna ja kvaliteedi suhet. Samuti palus ta selgitada, kas vaidlusalust lepingutingimust saab pidada lihtsas ja arusaadavas keeles koostatud lepingutingimuseks, nii et direktiivi alusel on välistatud võimalus hinnata, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega. Viimasena küsis Ungari kõrgeim kohus, kas juhul, kui leping ei saa ebaõiglase lepingutingimuse väljajätmise korral edasi kehtida, on liikmesriigi kohtul õigus lepingut muuta või täiendada.

Euroopa Kohus tuletas kõigepealt meelde, et keeldu hinnata, kas lepingu põhiobjektiga seotud tingimused on ebaõiglased lepingutingimused, tuleb tõlgendada kitsalt ja seda saab kohaldada üksnes lepingu põhisoorituse kindlaks määravatele tingimustele. Seega on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne kindlaks teha, kas vaidlusalune tingimus on laenusajate paari sõlmitud lepingu põhitingimus (punktid 49 ja 51).

Seejärel märkis Euroopa Kohus, et selle analüüsimine, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega, ei saa olla välistatud põhjendusel, et see tingimus puudutab ühelt poolt hinna ja tasu ning teiselt poolt vastusooritusena pakutava teenuse või kauba piisavust. Nimelt piirdus see tingimus laenu tagasimaksete arvutamisel Ungari forint ja Šveitsi frangi vahetuskursi kindlaksmääramisega, ilma et selles oleks ette nähtud valuutavahetusteenuse osutamist laenuandja poolt. Sellise teenuse puudumisel ei saa ostu- ja müügikursi vahest tulenevat finantskoormust, mida peab kandma laenusaja, pidada tasuks teatava teenuse eest (punkt 54 ja 58).

20. septembri 2017. aasta kohtuotsus *Andriciuc jt (C-186/16, EU:C:2017:703)*¹³

Välisväeringus sõlmitud krediidileping – Täies ulatuses tarbija kanda olev vahetuskursirisk – Mõiste „lepingutingimused, mis on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles“ ulatus – Panga teavitamiskohustuse ulatus

Laenusajad võtsid olukorras, kus nad teenisid tulu Rumeenia leudes (RON), aastatel 2007 ja 2008 Rumeenia pangast Banca Românească kinnisvara ostuks, muude laenude rahastamiseks või isiklikeks vajadusteks Šveitsi frankides (CHF) laenu.

Poolte vahel sõlmitud laenulepingute kohaselt pidid laenusajad tasuma igakuiseid laenumakseid Šveitsi frankides ja nõustusid võtma enda kanda riski, mis on seotud Rumeenia leu vahetuskursi võimaliku kõikumisega Šveitsi frangi suhtes.

Hiljem muutus asjaomane vahetuskurss oluliselt laenusajate kahjuks. Laenusajad esitasid Rumeenia kohtusse hagi, milles palusid tuvastada, et lepingutingimus, mille kohaselt tuleb laenu tagasi maksta Šveitsi frankides, arvestamata võimalikku kahju, mida laenusajad võivad valuutakursiriski tõttu kanda, on ebaõiglane lepingutingimus, mis ei ole neile direktiivi 93/13 alusel siduv. Eelkõige väitsid laenusajad, et pank esitles oma toodet lepingute sõlmimisel ühekülgselt, tuues esile ainult kasu, mida laenusajad võivad sellest saada, osutamata

¹³ Seda kohtuotsust käsitletakse ka rubriigis III.2 „Heausksuse, tasakaalustatuse ja läbipaistvuse nõuded“.

võimalikele riskidele ja nende realiseerumise tõenäosusele. Laenusaaajate sõnul tuli vaidlusalust tingimust panga sellist toimimistava arvestades pidada ebaõiglaseks.

Sellega seoses küsis Curtea de Apel Oradea (Oradea apellatsioonikohus, Rumeenia) Euroopa Kohtult, millise ulatusega on panga teavitamiskohustus klientide suhtes seoses välisvääringus nomineeritud laenude vahetuskursi riskiga.

Euroopa Kohus sedastas, et vaidlusalune lepingutingimus on osa laenulepingu põhiobjektist, mistõttu saab seda, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega, direktiivi 93/13 alusel analüüsida üksnes juhul, kui tingimus ei ole koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles. Nimelt on kohustus maksta laen tagasi teatavas vääringus laenulepingu põhielement, kuna see ei puuduta mitte kõrvalist tagasimaksmise korra täpsustavat tingimust, vaid võlgniku kohustuse olemust ennast (punkt 38).

3. septembri 2020. aasta kohtuotsus Profi Credit Polska jt (C-84/19, C-222/19 ja C-252/19, [EU:C:2020:631](#))¹⁴

Artikli 4 lõige 2 – Kohustus koostada lepingutingimused lihtsas ja arusaadavas keeles – Lepingutingimused, milles on täpsustamata teenused, mille eest tasu makstakse

Profi Credit Polska andis laenusaaajale vahendaja kaudu tarbijakrediiti. Nimetatud leping nägi ette intressimäära 9,83% aastas, samuti ettevalmistustasu 129 Poola zlotti (PLN) (ligikaudu 30 eurot), vahendustasu 7771 Poola zlotti (ligikaudu 1804 eurot) ja tasu 1100 Poola zlotti (ligikaudu 255 eurot) finantstoote „Sinu pakett – ekstrapakett“ eest.

Profi Credit Polska esitas eelotsusetaotluse esitanud kohtule, Sąd Rejonowy Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie (Szczecini paremkalda ja läänepiirkonna rajoonikohus, Poola), laenusaaaja väljastatud lihtveksli alusel maksekäsu avalduse. Nimetatud kohus tegi tagasijaotsuse, mille laenusaaaja vaidlustas. Ta väitis, et teatavad laenulepingu tingimused olid ebaõiglased lepingutingimused.

Eelotsusetaotluse esitanud kohus tuvastas, et asjaomases lepingus ei olnud mõisteid „ettevalmistustasu“ või „vahendustasu“ määratletud ning täpsustamata oli, millistele konkreetsetele teenustele need vastavad.

Seega küsis ta Euroopa Kohtult, kas direktiivi 93/13 artikli 4 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et tarbijakrediidilepingu tingimused, mille alusel on tarbijal kohustus maksta muud tasu kui lepingujärgne intress, kuuluvad selles sättes ette nähtud erandi alla, kui nendes tingimustes ei ole täpsustatud ei tasu laadi ega teenuseid, mille eest seda makstakse. Eelotsusetaotluse esitanud kohus ise leidis, et selle direktiivi artikli 4 lõike 2 sõnastust arvestades on võimalik hinnata, kas nende puhul on tegemist ebaõiglase lepingutingimustega. Täpsemini nentis nimetatud kohus, et maksete summa küsimus võib kuuluda erandi alla, mis puudutab „lepingu põhiobjekti“ või „hinna ja tasu piisavus[t] [...] vastutehinguna pakutavate teenuste või kauba[...]“ eest nimetatud sätte tähenduses.

¹⁴ Seda kohtuotsust käsitletakse ka rubriigis I.4 „Riigisisised õigusnormid, mis tagavad tarbijate kaitset kõrgema taseme“.

Sellea seoses märkis eelotsusetaotluse esitanud kohus, et direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 2 ja Poola tsiviilseadustiku artikli 3851 lõike 1 sõnastuse vahel, millega esimesena nimetatud säte riigisisesele õigusesse üle võeti, on olulisi erinevusi. Tsiviilseadustiku vastavast artiklist tuleneb nimelt, et liikmesriigi kohtul puudub õigus hinnata seda, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega, vaid selles osas, mis puudutab poolte põhisoorituse hinna ja tasu piisavust.

Euroopa Kohtu hinnangul tuleb artikli 4 lõiget 2 tõlgendada nii, et need tingimused ei kuulu selles sättes ette nähtud erandi kohaldamisalasse, kui neis ei ole täpsustatud tasu laadi ega teenuseid, mille eest seda makstakse, ning kui need tingimused on sõnastatud viisil, mis tekitab tarbijas segadust temal lasuvate kohustuste ja vastavate lepingutingimuste majanduslike tagajärgede osas (punkt 86 ja resolutsiooni punkt 3).

12. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus D.V. (advokaaditasu – tunnitasu põhimõte), (C-395/21, [EU:C:2023:14](#))¹⁵

Advokaadi ja tarbija vahel sõlmitud õigusteenuste osutamise leping – Artikli 4 lõige 2 – Lepingu põhiobjektiga seotud tingimuste väljajätmine – Tingimus, mis näeb ette advokaaditasu maksmise tunnitasu põhimõttel

M. A. kui tarbija sõlmis advokaat D. V-ga viis õigusteenuse osutamise lepingut. Kõikides lepingutes oli ette nähtud, et advokaaditasu arvutatakse tunnitasu alusel, mis oli 100 eurot iga M. A-ga peetud konsultatsiooni või talle osutatud õigusteenuse tunni eest.

Kuna D. V. ei saanud kogu nõutud tasu, esitas ta esimese astme kohtusse hagi, milles palus mõista M. A-lt välja tasu osutatud õigusteenuse eest. Esimese astme kohus rahuldas D. V. nõude osaliselt, leides samas, et osutatud teenuste hinda puudutav lepingutingimus on ebaõiglane, ning vähendas nõutud tasu poole võrra. Apellatsioonikohus jättis nimetatud kohtuotsuse muutmata, mille järel esitas D. V. Lietuvos Aukščiausiasis Teismasele (Leedu kõrgeim kohus) kassatsioonkaebuse.

Viimati nimetatud kohus esitas eelotsusetaotluse Euroopa Kohtule, kes tegi otsuse direktiivi 93/13 tõlgendamise kohta.

Euroopa Kohus tõdes, et mõiste „lepingu põhiobjekt“ direktiivi 93/13 tähenduses hõlmab advokaadi ja tarbija vahel sõlmitud õigusteenuse osutamise lepingu tingimust, milles määratakse osutatavate teenuste hind kindlaks tunnitasu põhimõttel (resolutsiooni punkt 1).

¹⁵ Seda kohtuotsust käsitletakse ka rubriigis II.1 „Mõiste „ebaõiglane lepingutingimus““, rubriigis III.2 „Heauskuse, tasakaalustatuse ja läbipaistvuse nõuded“ ja rubriigis V.2 „Ebaõiglase lepingutingimuse asendamine“.

4. Riigisised õigusnormid, mis tagavad tarbijate kaitstuse kõrgema taseme

3. juuni 2010. aasta kohtuotsus *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid* (C-484/08, [EU:C:2010:309](#))

Lepingutingimused, millega määratletakse lepingu põhiobjekt – Kohtulik kontroll eesmärgiga tuvastada, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimustega – Välistamine – Tarbijate kaitstuse kõrgema taseme tagamiseks mõeldud rangemad riigisised sätted

Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (edaspidi „Caja de Madrid“) sõlmis klientidega muutuva intressimääraga eluaseme soetamislaenu lepingud. Need lepingud sisaldasid tingimust, mille kohaselt tuli lepingus ette nähtud nominaalne intressimäär, mis oli kokkulepitud baasindeksi alusel perioodiliselt muutuv, juba esimesel läbivaatamisel ümardada kuni kõrgema veerand protsendipunktini (edaspidi „ümardamistingimus“).

Juzgado de Primera Instancia n° 50 de Madrid (Madridi esimese astme kohus nr 50, Hispaania), kes arutas Asociación de Usuarios de Servicios Bancariose (Hispaania pangateenuste kasutajate ühendus) hagi, otsustas, et ümardamistingimus on direktiivi 93/13 üle võtnud riigiseste õigusnormide tähenduses ebaõiglane lepingutingimus. Pärast seda, kui niisuguse kohtuotsuse peale esitatud apellatsioonkaebus jäeti rahuldamata, esitas Caja de Madrid Tribunal Supremole (Hispaania kõrgeim kohus) kassatsioonkaebuse.

Euroopa Kohus tuletas meelde, et direktiiviga 93/13 loodud kaitsesüsteem põhineb eeldusel, et tarbija on suhetes müüja või teenuste osutajaga nõrgemal positsioonil nii tarbija läbirääkimisvõime kui ka tema teavitatuse taseme osas, mis omakorda võib viia selleni, et tarbija nõustub müüja või teenuste osutaja varem väljatöötatud lepingutingimustega, ilma et tal oleks võimalik mõjutada nende sisu. Kõnealuse direktiiviga ühtlustati ebaõiglaseid lepingutingimusi käsitlevaid riigiseseid õigusnorme vaid osaliselt ja minimaalselt, jättes liikmesriikidele võimaluse tagada tarbijate kaitstuse kõrgem tase kui see, mis on ette nähtud direktiivis.

Nii rõhutas Euroopa Kohus, et liikmesriigid võivad selle direktiiviga reguleeritavas valdkonnas säilitada või vastu võtta rangemaid eeskirju kui need, mis on ette nähtud direktiivis endas, tingimusel et nende eesmärk on tagada tarbijate kaitstuse kõrgem tase. Seetõttu otsustas Euroopa Kohus, et direktiiviga 93/13 ei ole vastuolus riigisised õigusnormid, mis lubavad kohtul kontrollida, kas selline lepingutingimus, mis on seotud lepingu põhiobjekti mõiste või hinna ja tasu sobivusega vastusooritusena pakutavate teenuste või kauba eest, on ebaõiglane lepingutingimus või mitte, isegi kui kõnealused tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles (punktid 27, 28, 40, 44 ja resolutsiooni punkt 1).

3. septembri 2020. aasta kohtuotsus Profi Credit Polska jt (C-84/19, C-222/19 ja C-252/19, [EU:C:2020:631](#))

Riigisisene õigusnorm, millega nähakse ette tarbija muude kui intressiga seotud krediidikulude maksimumsumma – Artikli 3 lõige 1 – Lepingutingimus, millega jäetakse laenuandja äritegevuse kulud tarbija kanda – Lepinguosaliste õiguste ja kohustuste oluline tasakaalustamatus – Artikli 4 lõige 2

Selles kohtuotsuses, mille faktiline ja õiguslik taust on esitatud eespool,¹⁶ märkis Euroopa Kohus samuti, et kuivõrd tsiviilseadustiku artikli 3851 lõikega 1, millega võeti direktiivi 93/13 artikli 4 lõige 2 Poola õigusesse üle, on selles liidu õigusnormis kehtestatud erandit kitsendatud nii, et tagatud on tarbija kaitstuse kõrgem tase – mida peab siiski kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus –, siis võimaldab see säte ulatuslikumalt kontrollida, kas kõnealuse direktiivi kohaldamisalasse kuuluvad lepingutingimused on ebaõiglased või mitte (punkt 83).

Direktiivi 93/13 artiklis 8 on ette nähtud, et „[l]iikmesriigid võivad käesoleva direktiivi reguleerimisalal vastu võtta või säilitada asutamislepingule vastavad rangemad sätted, et tagada tarbijate kaitstuse kõrgem tase“. See peegeldab nimetatud direktiivi põhjenduses 12 väljendatud mõtet, et direktiiviga ühtlustatakse ebaõiglasi lepingutingimusi käsitlevad riigisisemed õigusnormid vaid osaliselt ja minimaalselt (punkt 84). Nimelt on Euroopa Kohus oma praktikas juba otsustanud, et riigisisene õigusnorm, mis direktiivi 93/13 artikli 4 lõikes 2 sätestatud erandit kitsendab, edendab selle direktiiviga taotletavat tarbijakaitse eesmärki (punkt 85).

¹⁶ Vaidluse faktilise ja õigusliku tausta kohta vt rubriik I.3.3.2 „Direktiivi 93/13 kohaldamisalast väljajäämine – lepingutingimus, mis on seotud lepingu põhiobjekti mõistega või vastusoorituse esemeks oleva teenuse või kauba hinna või tasuga“, lk 11.

II. Direktiivi 93/13 artikli 3 tähenduses „ebaõiglane lepingutingimus“

1. Mõiste „ebaõiglane lepingutingimus“

27. juuni 2000. aasta kohtuotsus *Océano Grupo Editorial (C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346)*¹⁷

Kohtualluvuse kokkulepe

Lepingud, mille ese oli entsüklopeediate müük tarbijatele, sisaldasid tingimust, et vastavalt olukorrale allub kohtuasi Barcelona linna (Hispaania) kohtutele, kus ei olnud kummagi asjasse puutuva tarbija alaline elukoht, kuid kus oli põhikohtuasja kaebajaks olevate äriühingute asukoht.

Kuna entsüklopeedia omandajad ei teinud kokkulepitud osamakseid, esitasid müüjad ajavahemikus 25. juulist kuni 19. detsembrini 1997 *juicio de cognición*'i (väiksemaid summasid puudutavate vaidluste puhul kohaldatav kiirmenetlus) menetluse raames Juzgado de Primera Instancia n° 35 de Barcelonasse (Barcelona esimese astme kohus nr 35, Hispaania) avaldused nõudega mõista põhikohtuasja vastaspooltelt välja võlgnetavad summad.

Neid avaldusi viimati nimetatud isikutele kätte ei toimetatud, kuna eelotsusetaotluse esitanud kohus pidas kaheldavaks, kas asja lahendamine on tema pädevuses. Nimelt oli Tribunal Supremo (Hispaania kõrgeim kohus) korduvalt tunnistanud ebaõiglasteks lepingutingimusteks niisugused kohtualluvust puudutavad tingimused, nagu olid kõne all eelotsusetaotluse esitanud kohtule lahendamiseks esitatud vaidlustes.

Kuna Juzgado de Primera Instancia n° 35 de Barcelona (Barcelona esimese astme kohus nr 35) leidis, et esitatud kohtuasjade lahendamiseks vajab ta direktiivi 93/13 tõlgendust, otsustas ta menetluse peatada ja küsida Euroopa Kohtult, kas kaitse, mille direktiiv 93/13 tarbijatele tagab, võimaldab liikmesriigi kohtul kui üldkohtul talle esitatud avalduse vastuvõetavuse analüüsimise raames omal algatusel hinnata, kas vaidlusalune tingimus on ebaõiglane lepingutingimus või mitte.

Asjaomases kohtuotsuses leidis Euroopa Kohus, et kõnealuse direktiivi tähenduses ebaõiglaseks lepingutingimuseks tuleb pidada tarbija ja müüja või teenuste osutaja vahel sõlmitud lepingus sisalduvat sellist kohtualluvuse tingimust, milles ei ole eraldi kokku lepitud ja mille kohaselt on erandlikust kohtualluvusest tulenevalt pädev see kohus, mille tööpiirkonnas on müüja või teenuste osutaja asukoht, sest vastuolus heausksuse nõudega põhjustab selline tingimus lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat (punkt 24).

¹⁷ Seda kohtuotsust käsitletakse ka rubriigis IV.2.2.1 „Kohustus kontrollida omal algatusel, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega – kohustuse ulatus“.

Euroopa Kohus täpsustas siinkohal, et selline tingimus kohustab tarbijat nõustuma vaidluse erandliku kohtualluvuse alusel lahendamisega kohtus, mis võib asuda tema enda elukohast kaugel, mis omakorda võib tema ilmumist kohtusse raskendada. Väiksemaid summasid puudutavates asjades võivad kohtusse ilmumisega kaasnevad kulud mõjuda piiranguna, sundides tarbijat kohtusse pöördumisest ja oma õiguste kaitsmisest loobuma. Selline lepingutingimus kuulub järelikult direktiivi lisa punkti 1 alapunktis q nimetatud selliste tingimuste hulka, mille eesmärk või tagajärg on jätta tarbija ilma õigusest või piirata tema õigust võtta õiguslikke meetmeid. Seevastu võimaldab see lepingutingimus müüjal või teenuste osutajal koondada kõik oma majandus- või kutsetegevusega seotud vaidlused kohtusse, mille tööpiirkonnas on nimetatud isiku asukoht, mis korralduse poolest kergendab nii tema kohtusse ilmumist kui ka vähendab sellega seotud kulusid (punktid 22 ja 23).

7. augusti 2018. aasta kohtuotsus Banco Santander (C-96/16 ja C-94/17, [EU:C:2018:643](#))¹⁸

Nõude loovutamise – Tarbijaga sõlmitud laenuleping – Kriteeriumid, mille alusel hinnata, kas selles lepingus viivitusintressi kindlaks määrav tingimus on ebaõiglane lepingutingimus

Laenusaaaja sõlmis Caja de Ahorros del Mediterráneo, nüüd Banco de Sabadell, lepingu hüpoteeklaenu kohta, mis tuli tagasi maksta igakuiste laenumaksetega. Lepingus oli ette nähtud viivitusintress määraga 25% aastas.

Olles jäänud maksmisega viivitusse, esitas laenusaaaja Juzgado de Primera Instancia (esimese astme kohus, Hispaania) Banco de Sabadelli vastu hagi, nõudes eelkõige viimati nimetatud tingimuse kui ebaõiglase lepingutingimuse tühistamist. Lisaks oli ta seisukohal, et kuna põhikohtuasjas kõne alla olevas laenulepingus viivitusintressi määra kindlaksmääramist puudutav tingimus on tunnistanud ebaõiglaseks lepingutingimuseks, ei saa see leping enam tuua kaasa ei viivitus- ega laenuintressi nõuet.

Tribunal Supremo (Hispaania kõrgeim kohus) väljakujunenud praktika kohaselt on nimelt ebaõiglased sellised lepingutingimused, mille alusel on tarbijal, kes ei täida oma kohustusi, kohustus tasuda ebaproportsionaalselt suurt hüvitist. Madalama astme kohtud peavad seega tunnistama ebaõiglasteks tarbijaga sõlmitud väikelaenu või hüpoteeklaenu lepingu sellised eraldi kokku leppimata tingimused, mis käsitlevad viivist, mis vastab kriteeriumile, mille kohaselt peab sellise viivise määr enam kui kahe protsendipunkti võrra ületama lepingupoolte vahel lepitud laenuintressi määra.

Tribunal Supremo (Hispaania kõrgeim kohus), kellele esitati kassatsioonkaebus, küsis Euroopa Kohtult, kas selline kohtupraktika on direktiiviga 93/13 vastuolus.

Asjaomases kohtuotsuses tõdes Euroopa Kohus, et direktiiviga 93/13 ei ole vastuolus selline liikmesriigi kohtupraktika, kõnealusel juhul Tribunal Supremo (Hispaania kõrgeim kohus) praktika, mille kohaselt tuleb ebaõiglaseks lepingutingimuseks tunnistada laenulepingu eraldi kokku leppimata tingimus, milles määratakse kindlaks kohaldatav viivitusintressi määr, kuna sellega kohustatakse tarbijat, kes maksekohustuse täitmisel hilineb, tasuma viivist, mis on

¹⁸ Seda kohtuotsust käsitletakse ka rubriigis V.3 „Muu mõju“.

ebaproportsionaalselt suur, sest selle määr ületab enam kui kahe protsendipunkti võrra selles lepingus ette nähtud laenuintressi määra (resolutsiooni punkt 2).

Sellega seoses ei saa välistada, et liikmesriigi kõrgeimad kohtud nagu Tribunal Supremo (Hispaania kõrgeim kohus) võivad õiguse tõlgendamise ühtlustajana ja õiguskindluse huvides direktiivi 93/13 järgides välja töötada teatavad kriteeriumid, mille alusel alama astme kohtud peavad hindama, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega. Ehkki Tribunal Supremo (Hispaania kõrgeim kohus) kohtupraktika ei kujuta endast rangemaid sätteid, mida liikmesriigid saavad selle direktiivi artikli 8 alusel vastu võtta, et tagada tarbijate kaitstuse kõrgem tase, eelkõige kuna sellisel kohtupraktikal ilmselgelt puudub Hispaania õiguskorras seadusjõud ning see ei ole õigusallikas, on kohtupraktikast tuleneva kriteeriumi väljatöötamine, nagu Tribunal Supremo (Hispaania kõrgeim kohus) kõnealusel juhul tegi, selle direktiiviga taotletava tarbijakaitse eesmärgiga siiski kooskõlas (punkt 68).

Nimelt nähtub direktiivi 93/13 artikli 3 lõikest 1 ning selle üldisest ülesehitusest, et direktiivi eesmärk ei ole mitte niivõrd lepingupoolte õiguste ja kohustuste vahel üldise lepingulise tasakaalu tagamine, vaid vältida seda, et tekib nende õiguste ja kohustuste tasakaalustamatus, mis kahjustab tarbijaid (punkt 69).

9. juuli 2020. aasta kohtuotsus Ibercaja Banco (C-452/18, [EU:C:2020:536](#))¹⁹

Hüpoteeklaenuleping – Intressimäära muutumist piirav tingimus (nn alammäära tingimus) – Uuendusleping – Lepingutingimuste vaidlustamiseks hagi esitamise õigusest loobumine – Siduvuse puudumine

Laenusaja omandas kinnisvaraarendajalt kinnisasja ja võttis sellega üle arendaja kui võlgniku kohustused seoses kõnealust kinnisasja koormava hüpoteegiga tagatud laenuga, mille oli andnud krediidasutus Caja de Ahorros de la Inmaculada de Aragón, hiljem pärast nimevahetust Ibercaja Banco. Laenusaja nõustus seeläbi kõigi seda hüpoteeklaenu puudutavate kokkulepete ja tingimustega, nagu need olid algse võlgniku ja krediidasutuse vahel kindlaks määratud.

Tribunal Supremo (Hispaania kõrgeim kohus) tunnistas 9. mail 2013 hüpoteeklaenulepingutes sisalduvad intressi alammäära tingimused tühiseks selguse ja läbipaistvuse nõuetele vastavuse puudumise tõttu. Sellest kohtulahendist tulenevalt alustas Ibercaja Banco tema sõlmitud hüpoteeklaenulepingutes nende tingimuste üle uuesti läbirääkimist.

Laenusaja ja Ibercaja Banco vahelise hüpoteeklaenulepingu kohta sõlmiti uuendusleping, mis puudutas eelkõige intressi alammäära tingimuses sätestatud intressimäära, mida vähendati. Lisaks sisaldas uuendusleping tingimust, millega laenusaja loobus õigusest esitada intressi alammäära tingimuse ebaõiglaseks tunnistamise korral nõudeid sellel alusel.

Laenusaja esitas eelotsusetaotluse esitanud kohtule, Juzgado de Primera Instancia e Instrucción n° 3 de Teruelile (Terueli esimese astme ja eeluurimiskohus nr 3, Hispaania), hagi,

¹⁹ Seda kohtuotsust käsitletakse ka rubriigis II.2 „Mõiste „lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud“, rubriigis III.2 „Heauskuse, tasakaalustatuse ja läbipaistvuse nõuded“ ja rubriigis V.3 „Muu mõju“.

milles palus tuvastada, et hüpoteeklaenulepingus sisalduv intressi alammäära tingimus on ebaõiglane, ning kohustada krediidasutust selle tingimuse alusel alates laenulepingu sõlmimisest alusetult makstud summad tagasi maksma.

Ibercaja Banco, kes uuenduslepingu tingimustele tuginedes vaidles laenusaaja nõuetele vastu, palus eelotsusetaotluse esitanud kohtul täpsustada, mil määral on lepingut muutvad õigustoimingud, eelkõige lepingu see tingimus, millele kui ebaõiglasele lepingutingimusele tuginetakse, samuti „ebaõiglusega hõlmatud“ ega ole seega siduvad.

Samas väljendas eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtlust, kas ebaõiglases lepingutingimuses uuesti kokkuleppimine on kooskõlas direktiivi 93/13 artikli 6 lõikes 1 sätestatud põhimõttega, mille kohaselt ei ole ebaõiglased tingimused tarbijale siduvad.

Kõnealuses otsuses sedastas Euroopa Kohus, et hagi esitamise õigusest loobumist, kui see on kokku lepitud sellises kokkuleppes nagu kokkulepe, mille eesmärk on lahendada müüja või teenuste osutaja ja tarbija vaheline vaidlus, tuleb eristada tarbija ja müüja või teenuste osutaja vahel sõlmitud lepingus mis tahes hagi esitamisest etteulatuvalt loobumisest (punkt 67).

Esiteks asus Euroopa Kohus seisukohale, et müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingus sätestatud tingimuse, mille eesmärk on lahendada käimasolev vaidlus ja millega tarbija loobub õigusest esitada liikmesriigi kohtu menetluses argumente, mida ta oleks saanud ilma selle tingimusega esitada, võib kvalifitseerida ebaõiglaseks lepingutingimuseks eelkõige siis, kui tarbijal ei saanud olla asjakohast teavet, mis võimaldanuks tal mõista talle sellest tulenevaid õiguslikke tagajärgi (resolutsiooni punkti 4 esimene taane). Nimelt ei takista asjaolu, et müüja või teenuste osutaja ja tarbija loobuvad vastastikku õigusest esitada hagnosisid, mis puudutavad lepingu teatavat tingimust, liikmesriigi kohtul kontrollida, kas selline lepingutingimus on ebaõiglane põhjusel, et võib tarbijale kaasa tuua siduvaid tagajärgi (punkt 64).

Teiseks otsustas Euroopa Kohus, et tingimus, millega tarbija loobub seoses tulevikus tekkivate vaidlustega õigusest esitada kohtusse hagnosisid talle direktiivist 93/13 tulenevatele õigustele tuginedes, ei ole tarbijale siduv (resolutsiooni punkti 4 teine taane). Nimelt ei saa tarbija võtta õiguspäraselt kohustust loobuda etteulatuvalt kohtulikust kaitsest ja õigustest, mis tulenevad direktiivist 93/13. Euroopa Kohus täpsustas, et tarbija ei saa juba määratluse poolest hoomata tagajärgi, mis kaasnevad nõustumisega niisuguse, tulevikus tekkida võivaid vaidlusi puudutava lepingutingimusega (punkt 75).

12. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus D.V. (advokaaditasu – tunnitasu põhimõte), (C-395/21, [EU:C:2023:14](#))

Advokaadi ja tarbija vahel sõlmitud õigusteenuste osutamise leping – Artikli 4 lõige 2 – Hinnang sellele, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega – Tingimus, mis näeb ette advokaaditasu maksmise tunnitasu põhimõttel

Kõnealusel otsuses, mille faktiline ja õiguslik taust on esitatud eespool,²⁰ tuletas Euroopa Kohus samuti meelde, et üldjuhul peab seda, kas tarbijaga sõlmitud lepingu tingimus on ebaõiglane lepingutingimus, hindama igakülgset, piirdumata selle läbipaistvuse võimaliku puudumisega. Liikmesriigid võivad samas tagada tarbijate kaitstuse kõrgema taseme (punkt 49).

Seetõttu tõdes Euroopa Kohus, et advokaadi ja tarbija vahel sõlmitud õigusteenuse osutamise lepingu tingimust, milles määratakse õigusteenuse hind kindlaks tunnitasu põhimõttel ja mis seega puudutab lepingu põhiobjekti, ei saa lugeda ebaõiglaseks lepingutingimuseks ainuüksi seetõttu, et see ei vasta läbipaistvuse nõudele, välja arvatud juhul, kui liikmesriik, kelle riigisisest õigust kõnealusel lepingu suhtes kohaldatakse, on – nagu asjaomasel juhul – sõnaselgelt sätestanud, et juba ainuüksi selle asjaolu tõttu tuleb tingimus lugeda ebaõiglaseks lepingutingimuseks (resolutsiooni punkt 3).

2. Mõiste „lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud“

20. septembri 2018. aasta kohtuotsus OTP Bank ja OTP Faktoring (C-51/17, [EU:C:2018:750](#))

Artikli 3 lõige 1 – Mõiste „lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud“ – Tingimus, mis on riigi seadusandja sekkumise tõttu lepingusse lisatud pärast selle sõlmimist

Selles kohtuotsuses, mille faktiline ja õiguslik taust on esitatud eespool,²¹ rõhutas Euroopa Kohus ka seda, et direktiivi 93/13 artikli 3 lõikes 1 sätestatud mõistega „lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud“ peetakse muu hulgas silmas lepingutingimust, mida on muudetud liikmesriigi kohustusliku õigusnormiga, mis on vastu võetud pärast tarbijaga laenulepingu sõlmimist, et asendada selles lepingus sisalduv tühine tingimus (resolutsiooni punkt 1).

²⁰ Vaidluse faktilise ja õigusliku tausta kohta vt rubriik I.3.3.2 „Direktiivi 93/13 kohaldamisalast väljajäämine – lepingutingimus, mis on seotud lepingu põhiobjekti mõistega või vastusoorituse esemeks oleva teenuse või kauba hinna või tasuga“, lk 11. Seda kohtuotsust käsitletakse ka rubriigis III.2 „Heauskuse, tasakaalustatuse ja läbipaistvuse nõuded“ ja rubriigis V.2 „Ebaõiglase lepingutingimuste asendamine“.

²¹ Vaidluse faktilise ja õigusliku tausta kohta vt rubriik I.3.3.1 „Direktiivi 93/13 kohaldamisalast väljajäämine – kohustuslikel õigusnormidel põhinevad lepingutingimused“, lk 7. Seda kohtuotsust käsitletakse ka rubriigis III.2 „Heauskuse, tasakaalustatuse ja läbipaistvuse nõuded“.

9. juuli 2020. aasta kohtuotsus Ibercaja Banco (C-452/18, [EU:C:2020:536](#))***Hüpoteeklaenuleping – Intressimäär muutumist piirav tingimus (nn alammäär tingimus) – Uuendusleping***

Selles otsuses, mille faktiline ja õiguslik taust on esitatud eespool,²² märkis Euroopa Kohus lisaks, et lepingus, mille müüja või teenuste osutaja ja tarbija sõlmisid selleks, et muuta nende vahel sõlmitud varasema lepingu potentsiaalselt ebaõiglast lepingutingimust või kõrvaldada selle teise tingimuse ebaõiglaseks osutumise tagajärjed, võib ennast pidada tingimuseks, milles ei ole eraldi kokku lepitud, ja vajaduse korral võib tunnistada selle ebaõiglaseks lepingutingimuseks (resolutsiooni punkt 2).

Euroopa Kohtu seisukoht on, et soov muuta uue tingimusega varasemat tingimust, milles ei olnud eraldi kokku lepitud, ei vabasta iseenesest liikmesriigi kohut kohustusest kontrollida, kas tarbija ei ole tegelikult saanud selle uue tingimuse sisu direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 2 tähenduses mõjutada. Seetõttu peab eelotsusetaotluse esitanud kohus võtma arvesse kõiki sellise tingimuse tarbijale esitlemise asjaolusid, et teha kindlaks, kas viimasel oli võimalus selle sisu mõjutada (punkt 34 ja 35).

3. Mõiste „oluline tasakaalustamatus, mis kahjustab tarbijat“**14. märtsi 2013. aasta kohtuotsus Aziz (C-415/11, [EU:C:2013:164](#))²³*****Hüpoteeklaenuleping – Hüpoteegiga tagatud nõude täitemenetlus – Asja sisuliselt lahendava liikmesriigi kohtu pädevus – Ebaõiglased lepingutingimused – Hindamiskriteeriumid***

Kohtuasja aluseks oli eelotsusetaotlus, mille esitas Hispaania kohus, kelle poole oli pöördunud hagiga üks tarbija, kes palus tuvastada, et teatava hüpoteegiga tagatud laenulepingu tingimused on ebaõiglased lepingutingimused, ja tunnistada tühiseks tema suhtes algatatud täitemenetlus.

Need tingimused puudutasid sellise viivitusintressi kindlaksmääramist, mida automaatselt kohaldati tähtajaks tasumata summa suhtes, ilma et oleks olnud vaja esitada nõuet, pikaajaliste lepingute ennetähtaegset ülesütlemist ning laenuandja võimalust määrata kogu võla sissenõudmise menetlus ühepoolset kindlaks vastavasisulise tõendi alusel, millel on märgitud sissenõutav summa. Kuna eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtles, kas need tingimused on direktiivi 93/13 sätetega kooskõlas, esitas ta Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse (punkt 30).

Sellega seoses selgitas Euroopa Kohus, et kontrollides seda, kas ning mil moel seab leping tarbija ebasoodsamasse olukorda võrreldes sellega, mis on ette nähtud kehtivas riigisisese õiguses, tuleb mõistat „oluline tasakaalustamatus, mis kahjustab tarbijat“ direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 tähenduses pooltevahelise vastava kokkuleppe puudumisel hinnata kohaldatavate riigisisese

²² Vaidluse faktilise ja õigusliku tausta kohta vt rubriik II.1 „Mõiste „ebaõiglane tingimus“, lk 17. Seda kohtuotsust käsitletakse ka rubriigis III.2 „Heausksuse, tasakaalustatuse ja läbipaistvuse nõuded“ ja rubriigis V.3 „Muu mõju“.

²³ Seda kohtuotsust käsitletakse ka rubriigis IV.3 „Ajutiste meetmete kohaldamine“.

õiguse sätete analüüsist lähtudes. Samuti on selleks vaja analüüsida tarbija õiguslikku olukorda, pidades seejuures silmas neid vahendeid, mida ta riigisisese õiguse alusel saab ebaõiglase tingimuste kasutamise lõpetamiseks kasutada (resolutsiooni punkt 2).

16. jaanuari 2014. aasta kohtuotsus Constructora Principado (C-226/12, [EU:C:2014:10](#))

Kinnisvara ostu-müügi leping – Ebaõiglased lepingutingimused – Hindamiskriteeriumid

Üksikisik sõlmis 26. juunil 2005 Constructora Principadoga eluaseme ostulepingu. Ühe lepingutingimuse kohaselt kohustati tarbijat maksma munitsipaalmaksu linnavara väärtuse suurenemise eest ning eluruumi vee- ja kanalisatsioonivõrguga liitumise tasu, mis on ettevõtja seadusest tulenev kohustus.

Kõnealune isik esitas Juzgado de Primera Instancia nº 2 de Oviedole (Oviedo esimese astme kohus nr 2, Hispaania) Constructora Principado vastu hagi selle summa tagasimaksmise nõudes. Nõue põhines asjaolul, et vaidlusalune tingimus, mille kohaselt oli maksmise kohustus ostjal, tuleb lugeda ebaõiglaseks lepingutingimuseks, kuna selles ei oldud eraldi kokku lepitud ja see tõi kaasa lepingupoolte õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse.

Constructora Principado väitis, et poolte vahel ei esinenud olulist tasakaalustamatust, kuivõrd sellise tasakaalustamatuse hindamisel ei saa piirduda teatava lepingutingimuse arvessevõtmisega, vaid lähtuda tuleb lepingust kui tervikust ning kaaluda tuleb kõiki selle tingimusi.

Audiencia Provincial de Oviedo (Oviedo provintsikohus, Hispaania), kellele esitati apellatsioonkaebus, küsis Euroopa Kohtult, kas tasakaalustamatust direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 tähenduses tuleb tõlgendada nii, et selle tingib ainuüksi asjaolu, et müüjale või teenuste osutajale seadusega pandud maksekohustus kantakse üle tarbijale, või tähendab see, et direktiivi kohaselt peab tegemist olema olulise tasakaalustamatusega, seda, et tarbijale võrreldes tehingu kogusummaga avalduv majanduslik mõju peab olema oluline.

Euroopa Kohus asus oma otsuses seisukohale, et oluline tasakaalustamatus ei eelda tingimata, et lepingutingimuse kohaselt tarbija kanda jäetud kulul on tarbijale tehingu kogusummat arvestades oluline majanduslik mõju, vaid see võib tuleneda ka üksnes asjaolust, et õiguslikku olukorda, millesse kohaldatavad riigisisese õiguse sätted tarbija kui lepingu poole asetavad, on piisavalt rängalt kahjustatud sellega, et on piiratud tarbijale nende sätete alusel nimetatud lepingust tulenevate õiguste sisu või kasutamist, või sellega, et tarbijale on seatud täiendav kohustus, mis ei ole riigisisestes õigusnormides ette nähtud (resolutsioon).

Euroopa Kohus täpsustas, et olulise tasakaalustamatuse olemasolu või selle puudumist hinnates peab eelotsusetaotluse esitanud kohus arvesse võtma kõnealuse lepingu esemeks oleva kauba või teenuse laadi, tuginedes seejuures kõigile lepingu sõlmimisega kaasnenud asjaoludele ja kõigile teistele selle lepingu tingimustele (resolutsioon).

III. Hinnangu andmine sellele, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega

1. Hindamiskriteeriumid

9. novembri 2010. aasta kohtuotsus (suurkoda) VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, [EU:C:2010:659](#)) ²⁴

Hindamiskriteeriumid – Liikmesriigi kohtu omaalgatuslik kontroll, kas kohtualluvuse tingimus on ebaõiglane lepingutingimus või mitte

Põhikohtuasja pooled sõlmisid sõiduauto ostu rahastamiseks ette nähtud laenulepingu.

Pärast seda, kui lepingupartner ei täitnud enam lepingulisi kohustusi, ütles põhikohtuasja hageja VB Pénzügyi Lízing laenulepingu üles ning pöördus eelotsusetaotluse esitanud kohtu poole 317 404 Ungari forint (HUF) suuruse võlasumma tagasimaksmise ning tasumata summalt arvestatud intressi ja kulude tasumise nõudes.

Hagejast äriühing ei esitanud maksekäsu kiirmenetluse avaldust sellele pädevale kohtule, mille tööpiirkonnas oli tema lepingupartneri, kostja elukoht, vaid ta tugines kõnealusel laenulepingus sisalduvale kohtualluvuse kokkuleppele, mis määras pooltevahelise võimaliku vaidluse lahendamise eelotsusetaotluse esitanud kohtu Budapesti II. és III. kerületi bíróság (Budapesti II ja III piirkonna kohus, Ungari) alluvusse.

Viimati nimetatud kohus tuvastas, et kostja elukoht ei ole tema tööpiirkonnas, samas kui tsiviilkohtumenetluse normid näevad ette, et sellise asja nagu talle esitatud kohtuasja lahendamine peaks kuuluma selle kohtu alluvusse, mille tööpiirkonnas on kostja elukoht.

Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovis siiski küsida Euroopa Kohtult, millistest kriteeriumidest lähtudes võib liikmesriigi kohus anda hinnangu sellele, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega, eelkõige juhul, kui lepingutingimuses on selle kohtu, kelle tööpiirkonnas on müüja või teenuste osutaja asukoht, asemel ette nähtud teise – ehkki nimetatud asukohale lähedase – tööpiirkonna kohtu territoriaalne pädevus.

Euroopa Kohtul tuli täpsustada kohtuotsust Pannon GSM (C-243/08)²⁵. Sellega seoses leidis Euroopa Kohus ELTL artikli 267 tõlgendamise kohta, et Euroopa Kohtul on pädevus tõlgendada direktiivi 93/13 artikli 3 lõikes 1 ja direktiivi lisas kasutatud mõistet „ebaõiglane lepingutingimus“ ning selgitada, milliseid kriteeriume võib või peab liikmesriigi kohus arvesse võtma, hinnates lepingutingimuse vastavust direktiivi sätetele, kusjuures see kohus peab neid kriteeriume arvesse võttes otsustama teatava lepingutingimuse konkreetse kvalifikatsiooni üle vastava asja asjaolusid arvestades (resolutsiooni punkt 2).

²⁴ Seda kohtuotsust käsitletakse ka rubriigis IV.2.2.1 „Kohustus kontrollida omal algatusel, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega – kohustuse ulatus“.

²⁵ 4. juuni 2009. aasta kohtuotsus [Pannon GSM](#) (C-243/08, EU:C:2009:350), mida käsitletakse ka rubriigis IV.2.2.1 „Kohustus kontrollida omal algatusel, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega – kohustuse ulatus“.

Hinnates seda, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega, tuleb arvesse võtta lepingu objektiks oleva kauba või teenuse laadi, viidates kõigile lepingu sõlmimisel esinenud asjaoludele, sealhulgas asjaolule, et tarbija ja müüja või teenuste osutaja vahel sõlmitud lepingusse on ilma sellekohase eraldi kokkuleppeta lisatud tingimus, mille kohaselt on vaidlused selle kohtu ainualluvuses, mille tööpiirkonnas on müüja või teenuste osutaja asukoht (punktid 42 ja 43).

26. aprilli 2012. aasta kohtuotsus *Invitel* (C-472/10, [EU:C:2012:242](#))²⁶

Lepingutingimuste ühepoolne muutmine müüja või teenuste osutaja poolt – Riigisestes õigusnormides määratud organisatsiooni poolt üldistes huvides ning tarbijate nimel esitatud hagi rikkumise lõpetamise nõudes – Ebaõiglase lepingutingimuse tuvastamine

Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóságil (riiklik tarbijakaitseamet, edaspidi „NFH“) on õigus nõuda Ungari kohtutelt tarbijalepingus sisalduva ebaõiglase lepingutingimuse tühisuse tuvastamist, kui müüja või teenuste osutaja on sellist tingimust kasutanud märkimisväärse hulga tarbijaite puhul või sellise tingimuse kasutamine tekitab suurt kahju. Ungari õigusaktides on sätestatud, et kui niisuguse üldistes huvides esitatud hagi (*popularis actio*) tulemusel tuvastab kohus ebaõiglase lepingutingimuse tühisuse, kehtib see kõigi tarbijate suhtes, kes on sõlminud müüja või teenuste osutajaga niisugust tingimust sisaldava lepingu.

Hulk tarbijaid esitas NFN-ile kaebuse tavatelefoni operaatori peale, kes oli ühepoolset lisanud liitumislepingu tüüptingimustesse tingimuse, mis andis operaatorile õiguse nõuda tarbijatelt tagantjärele sisse posti teel antud käsundi alusel arve tasumisega seotud täiendava tasu. Lisaks ei olnud lepingus täpsustatud käsunditasu arvutamise meetodit.

NFH leidis, et kõnealune tingimus kujutab endast ebaõiglast lepingutingimust ja esitas pärast seda, kui operaator keeldus seda tingimust muutmast, Pest Megyei Bíróságile (Pesti komitaadikohus, Ungari) hagi, milles palus tuvastada vaidlusaluse tingimuse kui ebaõiglase tingimuse tühisuse ning kohustada operaatorit klientidele automaatselt ja tagasiulatuvalt tagasi maksma alusetult saadud summad, mille kohta oli väljastatud „käsunditasu“ arve. Nimetatud kohus leidis siiski, et vaidluse lahendamine sõltub direktiivi 93/13 asjakohaste sätete tõlgendamisest.

Euroopa Kohus märkis, et hinnangu andmine sellele, kas talle hindamiseks esitatud tingimus on ebaõiglane lepingutingimus, on selle riigisese kohtu pädevuses, kes teeb lahendi menetluses, mille on üldistes huvides ja tarbijate nimel algatanud riigisestes õiguses kindlaks määratud organisatsioon. Selle kohtu ülesanne on hinnata direktiivi 93/13 artikli 3 lõigete 1 ja 3 alusel, kas selline tingimus, nagu on kõne all käesolevas asjas, on ebaõiglane. Hindamise raames peab vastav kohus eelkõige kontrollima, kas kõiki tarbijalepingute tüüptingimustes sisalduvaid tingimusi ja kohaldatavaid riigiseseid õigusnorme arvestades on osutatava teenusega seotud tasu muutmise põhjused või viis määratud kindlaks selges ja arusaadavas keeles ning kas tarbijatel on õigus vajaduse korral leping üles öelda (resolutsiooni punkt 1).

²⁶ Seda kohtuotsust käsitletakse ka rubriigis VI.1 „Kollektiivsed või üldistes huvides esitatud hagiid“.

2. Heausksuse, tasakaalustatuse ja läbipaistvuse nõuded

21. märtsi 2013. aasta kohtuotsus RWE Vertrieb (C-92/11, [EU:C:2013:180](#))

Direktiiv 2003/55/EÜ – Maagaasi siseturg – Direktiiv 93/13/EMÜ – Müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingud – Teenuse hinna ühepoolne muutmine müüja või teenuste osutaja poolt – Viide kohustuslikule õigusnormile, mis puudutab mõnd muud tarbijate kategooriat – Direktiivi 93/13 kohaldatavus – Kohustus koostada leping lihtsas ja arusaadavas keeles ja läbipaistvalt

Kõnealusel otsuses, mille faktiline ja õiguslik taust on esitatud eespool,²⁷ tõdes Euroopa Kohus seoses küsimusega, kas vaidlustatud tingimus võib olla ebaõiglane lepingutingimus, et liidu seadusandja on tunnistanud, et selliste tähtajatute lepingute puhul nagu gaasitarneleping on tarneettevõtjal õigustatud huvi muuta oma teenuse tasu. Siiski peab sellist ühepoolset muutmist lubav tüüptingimus vastama heausksuse, tasakaalustatuse ja läbipaistvuse nõuetele. Euroopa Kohus tuletas meelde, et lõppastmes on selle vastavuse igal konkreetsel juhul kindlakstegemine mitte Euroopa Kohtu, vaid liikmesriigi kohtu pädevuses. Selle kontrollimisel on eelotsusetaotluse esitanud kohtu jaoks väga olulised teatavad Euroopa Kohtu kindlaks määratud kriteeriumid (punktid 45–48).

Lepingus peab olema esitatud tasu muutmise põhjus ja viis nii läbipaistvalt, et tarbija saaks võimalikke tasu muutusi lihtsate ja arusaadavate kriteeriumide alusel ette näha (punkt 49).

Euroopa Kohus rõhutas siinkohal, et teavitamata jätmist enne lepingu sõlmimist ei saa põhimõtteliselt heastada üksnes sellega, et tarbijaid teavitatakse lepingu täitmise ajal mõistlikku tähtaega järgides tasu muutmisest ja nende õigusest leping üles öelda, kui nad ei soovi selle muudatusega nõustuda (punkt 51).

Mis puutub tarbija õigusesse leping üles öelda, siis peab seda õigust saama ka tegelikult kasutada. Nii ei ole see juhul, kui tarbijal ei ole põhjustel, mis on seotud ülesütlemisõiguse kasutamise viisidega või asjaomasel turul valitsevate tingimustega, tegelikult võimalust tarnijat vahetada või kui teda ei ole nõuetekohaselt ja õigeaegselt muudatustest teavitatud (punkt 54).

30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, [EU:C:2014:282](#))

Lepingu põhiobjektiga või hinna ja tasu piisavusega seotud tingimuste väljajätmise, kui need tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles – Välisvääringsu nomineeritud tarbijakrediidilepingud – Vahetuskursitingimused

Selles kohtuotsuses, mille faktiline ja õiguslik taust on esitatud eespool,²⁸ märkis Euroopa Kohus, et seda, kas lepingu põhiobjekti määratlev tingimus on ebaõiglane lepingutingimus, ei ole vaja

²⁷ Vaidluse faktilise ja õigusliku tausta kohta vt rubriik I.3.3.1 „Direktiivi 93/13 kohaldamisalast väljajäämine – kohustuslikel õigusnormidel põhinevad lepingutingimused“, lk 7.

²⁸ Vaidluse faktilise ja õigusliku tausta kohta vt rubriik I.3.3.2 „Direktiivi 93/13 kohaldamisalast väljajäämine – lepingutingimus, mis on seotud lepingu põhiobjekti mõistega või vastusoorituse esemeks oleva teenuse või kauba hinna või tasuga“, lk 11. Seda kohtuotsust käsitletakse ka rubriigis V.2 „Ebaõiglase lepingutingimuse asendamine“.

hinnata üksnes juhul, kui see tingimus on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles. Sellega seoses rõhutas Euroopa Kohus, et niisugune nõue ei piirdu üksnes selle tingimuse arusaadavusega formaalses ja grammatilises mõttes. Laenulepingus tuleb hoopis läbipaistvalt selgitada välisväeringusse konverteerimise põhjust ja selle mehhanismi üksikasju. Seega peab liikmesriigi kohus kindlaks tegema, kas piisavalt informeeritud ja mõistlikult tähelepanelik tarbija võis laenulepingu läbirääkimiste käigus krediidiandja antud reklaami ja teabe alusel aru saada mitte ainult välisväeringu ostu- ja müügikursi erinevusest, vaid ka hinnata tagajärgi, mis tulenevad müügikursi kohaldamisest tema tagasimaksete arvestamisele ning laenu kogumaksumusele (punktid 73 ja 76).

20. septembri 2017. aasta kohtuotsus *Andriuc jt* (C-186/16, [EU:C:2017:703](#))

Välisväeringus sõlmitud krediidileping – Täies ulatuses tarbija kanda olev vahetuskursirisk – Lepingupoolte lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste oluline tasakaalustamatus – Hetk, mille seisuga tuleb tasakaalustamatust hinnata – Mõiste „lepingutingimused, mis on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles“ ulatus – Panga teavitamiskohustuse ulatus

Selles kohtuotsuses, mille faktiline ja õiguslik taust on esitatud eespool,²⁹ tuletas Euroopa Kohus meelde, et tulenevalt nõudest, mille kohaselt peab lepingutingimus olema koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles, peab lepingus samuti olema läbipaistvalt kirjeldatud selle mehhanismi konkreetset toimimist, millele asjaomases tingimuses on viidatud. Vajaduse korral peab lepingus olema toodud esile ka selle mehhanismi ja muudes lepingutingimustes ette nähtud mehhanismi vaheline seos, nii et tarbijal oleks võimalik täpsete ja arusaadavate kriteeriumide põhjal hinnata talle sellest lepingust tulenevaid majanduslikke tagajärgi. Liikmesriigi kohus peab selles küsimuses hinnangu andma, võttes arvesse kõiki asjaomaseid faktilisi asjaolusid, sealhulgas reklaammaterjali ja teavet, mida laenuandja laenulepingu läbirääkimiste käigus andis (punktid 45 ja 46).

Konkreetsemalt peab liikmesriigi kohus kontrollima, kas tarbijale tehti teatavaks kõik asjaolud, mis võivad mõjutada tema kohustuse ulatust ning võimaldavad tal hinnata eeskätt oma laenu kogumaksumust (punkt 47).

Sellega seoses märkis Euroopa Kohus, et finantseerimisasutused peavad andma laenusaaajatele piisavalt teavet, et viimased saaksid teha ettevaatlikke ja teadlikke otsuseid. Seega ei pea sellest teabest nähtuma mitte üksnes see, et laenulepingu vääring võib kallineda või odavnedada, vaid ka intressimäära muutuste ja laenulepingu vääringus arvatava intressimäära tõusu mõju laenumaksetele (punkt 49).

Esiteks tuleb laenusaaajat nimelt selgesti teavitada sellest, et kui ta kirjutab alla välisväeringus nomineeritud laenulepingule, jääb vahetuskursirisk tema kanda, mis võib osutada majanduslikult raskeks juhul, kui langeb selle vääringu kurss, milles ta oma tulu saab. Teiseks peab pank selgitama vahetuskursi võimalikke muutusi ning riske, mis kaasnevad välisväeringus nomineeritud laenulepingu sõlmimisega eeskätt olukorras, kus laenusaaajast tarbija ei saa tulu selles vääringus (punkt 50).

²⁹ Vaidluse faktilise ja õigusliku tausta kohta vt rubriik 1.3.3.2 „Direktiivi 93/13 kohaldamisalast väljajätmine – lepingutingimus, mis on seotud lepingu põhiobjekti mõiste või vastusoorituse esemeks oleva teenuse või kauba hinna või tasuga“, lk 11.

Euroopa Kohus täpsustas samuti, et juhul kui pank on jätnud täitmata nimetatud teavitamis-, hoiatus- ja nõustamiskohustuse ning kohustuse koostada lepingutingimused lihtsas ja arusaadavas keeles, ning seetõttu on võimalik kontrollida, kas vaidlusalune tingimus on ebaõiglane lepingutingimus, peab liikmesriigi kohus hindama ühelt poolt seda, kas pank võib olla rikkunud heausksuse nõuet, ja teiselt poolt seda, kas esineb oluline tasakaalustamatus lepingupoolte vahel. Asjaomase hinnangu andmisel peab liikmesriigi kohus lähtuma asjaomase lepingu sõlmimise ajahetkest ja võtma muu hulgas arvesse panga asjatundlikkust ja süvendatud teadmisi vahetuskursside võimalikest muutustest ja välisvääringus laenu võtmisega kaasnevatest riskidest. Sellega seoses rõhutas Euroopa Kohus, et lepingutingimus võib tingida lepingupoolte vahelise tasakaalustamatuse, mis ilmneb alles lepingu täitmise käigus (punktid 54–57).

20. septembri 2018. aasta kohtuotsus OTP Bank ja OTP Faktoring (C-51/17, [EU:C:2018:750](#))

Tingimus, mis on riigi seadusandja sekkumise tõttu lepingusse lisatud pärast selle sõlmimist – Artikli 4 lõige 2 – Lihtsas ja arusaadavas keeles koostatud tingimus

Selles kohtuotsuses, mille faktiline ja õiguslik taust on esitatud eespool,³⁰ täpsustas Euroopa Kohus selle nõude ulatust, mille kohaselt peab lepingutingimus olema koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles (punkt 73).

Euroopa Kohus leidis, et finantseerimisasutused on kohustatud andma laenusaaajatele piisavalt teavet, et viimastel oleks võimalik teha hoolikaid ja teadlikke otsuseid. See tähendab, et tarbija peab vahetuskursiriski puuduvat lepingutingimust mõistma nii formaalselt ja grammatiliselt kui ka selle konkreetse ulatuse osas. Seega peab keskmine piisavalt informeeritud, mõistlikult tähelepanelik ja arukas tarbija mitte üksnes olema teadlik võimalusest, et riigi vääringu väärtus võib väheneda selle välisvääringu suhtes, milles laen on nomineeritud, vaid tal peab ühtlasi olema võimalik hinnata potentsiaalselt tõsiseid majanduslikke tagajärgi, mis on sellisel lepingutingimusel tema finantskohustustele (punkt 78).

Lisaks märkis Euroopa Kohus, et hinnang sellele, kas lepingutingimus on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles, tuleb anda, tuginedes kõigile lepingu sõlmimisega seotud asjaoludele, nagu ka kõigile muudele lepingutingimustele, selle sõlmimise seisuga, vaatamata asjaolule, et riigi seadusandja on hiljem tunnistanud teatud lepingutingimused ebaõiglasteks lepingutingimusteks või, eeldades, et tegemist on ebaõiglaste lepingutingimustega, need tühistanud (punkt 83 ja resolutsiooni punkt 4).

³⁰ Vaidluse faktilise ja õigusliku tausta kohta vt rubriik I.3.3.1 „Direktiivi 93/13 kohaldamisalast väljajäämine – kohustuslikel õigusnormidel põhinevad lepingutingimused“, lk 7. Seda kohtuotsust käsitletakse ka rubriigis II.2 „Mõiste „lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud““.

3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Kiss ja CIB Bank (C-621/17, [EU:C:2019:820](#))***Kohustus koostada lepingutingimused lihtsas ja arusaadavas keeles – Lepingutingimused, millega kohustatakse tasuma täpsustamata teenuste eest***

Põhikohtuasja hageja sõlmis äriühingu CIB õiguseelkäijaga laenulepingu summas 16 451 eurot aastase intressimääraga 5,4%, haldustasuga 2,4% aastas ja laenuperioodiga 20 aastat. Laenusajal oli ühe lepingutingimuse alusel ühtlasi kohustus maksta 40 000 Ungari forintit (HUF) (ligikaudu 125 eurot) lepingutasu.

Ta esitas hagi Győri Törvényszékile (Győri kohus, Ungari), paludes tuvastada, et haldustasu ja lepingutasu käsitlevad tingimused on ebaõiglased lepingutingimused, kuna lepingus ei olnud täpsustatud, milliseid teenuseid selle tasu eest vastusooritusena osutatakse.

CIB väitis enda kaitseks, et tal ei olnud kohustust täpsustada, millised teenused olid haldustasu ja lepingutasu vastusooritus. Ta täpsustas siiski, et lepingutasu on seotud lepingu sõlmimisele eelnevate vormistamistoimingutega, samas kui haldustasu kujutab endast vastusooritust pärast lepingu sõlmimist võetud meetmete eest.

Kúria (Ungari kõrgeim kohus), kellele esitati kassatsioonkaebus, küsis Euroopa Kohtult, kas põhikohtuasjas kõne all olevad tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles ning kuidas ta peab hindama seda, kas tegemist on ebaõiglaste lepingutingimustega või mitte.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et nõudest, mille kohaselt lepingutingimus peab olema koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles, ei tulene kohustust, et tarbijaga sõlmitud laenulepingus sisalduvates niisugustes lepingutingimustes nagu põhikohtuasjas kõne all olevad tingimused, mida ei ole eraldi läbi räägitud ja milles on kindlaks määratud tarbija makstava haldustasu ja lepingutasu täpne summa, nende arvutusmeetod ja tasumise kuupäev, peavad ühtlasi olema täpsustatud kõik teenused, millele need summad vastavad (resolutsiooni punkt 1).

Euroopa Kohtu sõnul on siiski oluline, et tegelikult osutatavate teenuste laadi saaks mõistlikult mõista või tuletada lepingust kui tervikust. Lisaks peab tarbija olema võimeline kontrollima, et eri tasud või teenused, mille eest makstakse, ei kattuks. Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab hindama, kas tegemist on niisuguse olukorraga, võttes sealjuures arvesse kõiki asjaomaseid faktilisi asjaolusid, sealhulgas mitte üksnes asjaomases lepingus sisalduvaid tingimusi, vaid ka reklaammaterjali ja teavet, mida laenuandja laenulepingu läbirääkimistel andis (punktid 43 ja 44).

Lisaks otsustas Euroopa Kohus, et selline lepingutingimus, mis käsitleb laenulepingu haldustasu ega võimalda kindlalt tuvastada vastusooritusena osutatud konkreetseid teenuseid, ei tekita heausksuse nõudele vaatamata üldjuhul lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulist tasakaalustamatust, mis kahjustab tarbijat (resolutsiooni punkt 2). Siinkohal täpsustas Euroopa Kohus, et kui vastusooritusena osutatud teenuseid ei saa mõistlikult käsitada selliste teenustena, mida osutatakse laenu haldamise või väljamaksmise raames, või kui haldustasu ja lepingutasu vormis tarbija tasuda olevad summad ei ole laenusummaga võrreldes ebasproportsionaalsed, siis ilmselt ei mõjuta haldus- ja lepingutasu puuduvad tingimused ebasoodsalt tarbija õiguslikku seisundit, nagu see on sätestatud liikmesriigi õiguses, ehkki seda peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus. Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab

arvesse võtma ühtlasi teiste lepingutingimuste mõju, et määrata kindlaks, kas need tingimused tekitavad olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab laenusaaajat (punkt 55).

9. juuli 2020. aasta kohtuotsus Ibercaja Banco (C-452/18, [EU:C:2020:536](#))

Hüpoteeklaenuleping – Intressimäära muutumist piirav tingimus (nn alammäära tingimus) – Uuendusleping

Selles kohtuotsuses, mille faktiline ja õiguslik taust on esitatud eespool,³¹ märkis Euroopa Kohus lisaks, et läbipaistvuse nõudest, mida müüja või teenuste osutaja direktiivi 93/13 alusel peab täitma,³² tuleneb, et kui ta sõlmib tarbijaga muutuva intressimääraga hüpoteeklaenulepingu, mis sisaldab intressi alammäära tingimust, siis peab ta lepingu sõlmimisel andma tarbijale vajaliku teabe, et viimane mõistaks selle intressi alammäära tingimusega loodud mehhanismist endale tekkivaid majanduslikke tagajärgi, esitades talle eelkõige andmed selle kohta, kuidas on varem kujunenud indeks, mille alusel intressimäära arvutatakse (resolutsiooni punkt 3).

12. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus D.V. (advokaaditasu – tunnitasu põhimõte) (C-395/21, [EU:C:2023:14](#))

Advokaadi ja tarbija vahel sõlmitud õigusteenuste osutamise leping – Artikli 4 lõige 2 – Hinnang sellele, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimustega – Tingimus, mis näeb ette advokaaditasu maksmise tunnitasu põhimõttel

Selles otsuses, mille faktiline ja õiguslik taust on esitatud eespool,³³ analüüsis Euroopa Kohus, kas advokaadi ja tarbija vahel sõlmitud õigusteenuste osutamise lepingu tingimus, mis määrab osutatavate teenuste hinna kindlaks tunnitasu põhimõtte alusel ja mis ei sisalda muud teavet kui tunnitasu määr, vastab lihtsas ja arusaadavas keeles koostamise nõudele. Sellega seoses märkis Euroopa Kohus, et arvestades õigusteenuste osutamise lepingu esemeks olevate teenuste laadi, on teenuste osutajal sageli raske või isegi võimatu näha lepingu sõlmimise ajal ette nende teenuste osutamiseks vajalike tundide täpset arvu ja sellest tulenevalt ka nende teenuste tegelikku kogumaksumust (punkt 41). Kuigi müüjalt või teenuste osutajalt ei saa nõuda, et ta teavitaks tarbijat tema võetud kohustuste lõplikest rahalistest tagajärgedest, mis sõltuvad tulevikus toimuvatest ettenägematutest müüja või teenuste osutaja tahtest sõltumatutest sündmustest, on ta siiski kohustatud enne lepingu sõlmimist andma tarbijale teavet, mis võimaldab tarbijal teha otsuseid hoolikalt ja teadlikuna selliste sündmuste toimumise tõenäosusest ja tagajärgedest, mis neil sündmustel võivad õigusteenuse osutamise kestusele olla (punkt 43).

Kõnealune teave, mis võib olla erinev sõltuvalt esiteks ette nähtud teenuste esemest ja laadist ning teiseks kohaldatavatest ametialastest ja kutse-eesitika normidest, peab sisaldama andmeid,

³¹ Vaidluse faktilise ja õigusliku tausta kohta vt rubriik II.1 „Mõiste „ebaõiglase lepingutingimus“, lk 17. Seda kohtuotsust käsitletakse ka rubriigis II.2 „Mõiste „lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud“ ja rubriigis V.3 „Muu mõju“.

³² Direktiivi 93/13 artikli 3 lõige 1, artikli 4 lõige 2 ja artikkel 5.

³³ Vaidluse faktilise ja õigusliku tausta kohta vt rubriik I.3.3.2 „Direktiivi 93/13 kohaldamisalast väljajäämine – lepingutingimus, mis on seotud lepingu põhiobjekti mõiste või vastusoorituse esemeks oleva teenuse või kauba hinna või tasuga“, lk 11. Seda kohtuotsust käsitletakse ka rubriigis II.1 „Mõiste „ebaõiglase lepingutingimus“ ja rubriigis V.2 „Ebaõiglase lepingutingimuse asendamine“.

mis võimaldavad tarbijal hinnata teenuste ligikaudset kogumaksumust. Niisugused andmed on näiteks hinnanguline või minimaalne vajalike töötundide arv või kohustus saata mõistlike ajavahemike järel perioodiliselt arveid või aruandeid, milles on märgitud töötatud tundide arv. Euroopa Kohus täpsustas, et liikmesriigi kohtu ülesanne on neid kaalutlusi ja kõiki lepingu sõlmimisega seotud asjakohaseid asjaolusid arvesse võttes hinnata, kas müüja või teenuste osutaja esitas enne lepingu sõlmimist tarbijale asjakohase teabe (punkt 44).

Euroopa Kohus jõudis järeldusele, et lepingutingimuse lihtsas ja arusaadavas keeles koostamise nõudele ei vasta tingimus, milles määratakse hind kindlaks tunnitasu põhimõttel, ilma et tarbijale oleks enne lepingu sõlmimist edastatud teave, mis võimaldab tal teha otsuseid hoolikalt ja teadlikuna lepingu sõlmimise majanduslikest tagajärgedest (resolutsiooni punkt 2).

IV. Liikmesriigi kohtu õigused ja kohustused

1. Liikmesriigi kohtu pädevus

1. aprilli 2004. aasta kohtuotsus *Freiburger Kommunalbauten* (C-237/02, [EU:C:2004:209](#))

Parkimiskoha ehitamise ja üleandmise leping – Riigisisese õiguse dispositiivsetes sätetes ette nähtud lepinguliste kohustuste täitmise järjekorra ümberpööramine – Tingimus, mis kohustab tarbijat hinda tasuma enne seda, kui müüja või teenuste osutaja on oma kohustused täitnud – Müüja või teenuste osutaja kohustus pakkuda tagatist

Kohaliku omavalitsuse ehitusettevõtja *Freiburger Kommunalbauten* müüs oma äritegevuse raames notari juures 5. mail 1998 sõlmitud lepinguga ostjate paarile parkimiskoha parklas, mille ta pidi valmis ehitama.

Lepingus oli ette nähtud, et täishind kuulub tasumisele pärast seda, kui ettevõtja on esitanud tagatise. Makseviivituse korral oli ostja kohustatud maksma viivist.

Pärast tagatise esitamist keeldusid ostjad makse tegemisest. Nad väitsid, et täishinna sissenõutavust käsitlev tingimus on vastuolus Saksa tsiviilseadustiku (*Bürgerliches Gesetzbuch*) §-ga 9. Nad tasusid hinna alles pärast seda, kui nad 21. detsembril 1999 said enda valdusse ilma puudusteta parkimiskoha.

Freiburger Kommunalbauten esitas seetõttu hilinenud tasumise alusel hagi viivise nõudes *Landgericht Freiburg*ile (*Freiburgi* esimese astme kohus, Saksamaa), kes hagi rahuldaski.

Kassatsioonkaebuse lahendamise käigus otsustas *Bundesgerichtshof* (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) menetluse peatada ja küsida Euroopa Kohtult, kas tüüpitingimustes sisalduvat tingimust, mille kohaselt on valmiva ehitise ostja kohustatud tasuma täishinna, olenemata ehitise valmimisjärgust, kui müüja on enne andnud pangagarantii, mis katab ostjal lepingu täitmata jätmise või mittenõuetekohase täitmise korral saada oleva summa, tuleb pidada direktiivi 93/13 tähenduses ebaõiglaseks lepingutingimuseks.

Selles kohtuotsuses leidis Euroopa Kohus, et liikmesriigi kohtu ülesanne on kindlaks teha, kas ehituslepingu tingimus, mille kohaselt on täishind sissenõutav enne, kui müüja või teenuste osutaja on oma kohustused täitnud, ja mis näeb ette tagatise esitamise, vastab kriteeriumidele, mis peavad olema täidetud, et seda saaks kvalifitseerida direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 tähenduses ebaõiglaseks lepingutingimuseks (resolutsioon).

Kuigi Euroopa Kohus võib tõlgendada üldisi kriteeriume, mida ühenduse seadusandja on kasutanud direktiivis 93/13 sisalduva mõiste „ebaõiglane lepingutingimus“ määratlemiseks, ei saa ta seevastu otsustada nende üldiste kriteeriumide kohaldamise üle konkreetse tingimuse suhtes, mida tuleb analüüsida üksikjuhtumi asjaoludest lähtuvalt (punkt 22).

2. Kohustus kontrollida omal algatusel, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega

2.1. Kohustuse ulatus

27. juuni 2000. aasta kohtuotsus *Océano Grupo Editorial* (C-240/98–C-244/98, [EU:C:2000:346](#))

Kohtualluvuse kokkulepe – Kohtu õigus kontrollida sellise tingimuse ebaõiglast laadi omal algatusel

Selles kohtuotsuses, mille faktiline ja õiguslik taust on esitatud eespool,³⁴ otsustas Euroopa Kohus, et kaitse, mille direktiiv 93/13 tarbijatele tagab, tähendab, et liikmesriigi kohus võib riigisisestele kohtutele esitatud hagide vastuvõetavuse analüüsi raames omal algatusel hinnata seda, kas talle esitatud lepingu tingimus on ebaõiglane lepingutingimus. Liikmesriigi kohus on kohustatud direktiivist 93/13 varasemate või hilisemate riigisiseste õigusnormide kohaldamisel neid tõlgendama võimalikult suures ulatuses direktiivi sõnastust ja eesmärki arvestades. Koosõlalise tõlgendamise nõue eeldab muu hulgas, et liikmesriigi kohus peab eelistama tõlgendust, mis võimaldab tal omal algatusel keelduda kasutamast pädevust, mis on talle antud ebaõiglase lepingutingimuse alusel (resolutsiooni punkt 2).

4. juuni 2009. aasta otsus kohtuasjas *Pannon GSM* (C-243/08, [EU:C:2009:350](#))

Liikmesriigi kohtu õigus ja kohustus kontrollida omal algatusel, kas kohtualluvuse kokkulepe on ebaõiglane lepingutingimus – Hindamiskriteeriumid

Tarbija sõlmis äriühinguga Pannon mobiiltelefoniteenuse liitumislepingu. Lepingule alla kirjutades nõustus tarbija ka lepingu tüüptingimustega, millega määrati kõigi liitumislepingust tulenevate või sellega seotud vaidluste lahendamine Budaörsi Városi Bíróságil (Budaörsi esimese astme kohus, Ungari) alluvusse, mis on Pannoni asukohajärgne kohus.

Kuna Pannon leidis, et tarbija ei ole oma lepingulisi kohustusi täitnud, pöördus ta Budaörsi Városi Bíróságil (Budaörsi esimese astme kohus) poole, kes tuvastas, et käesoleval juhul on selle tarbija alaline elukoht, kes saab invaliidsuspensiooni, Dombegyházis ehk 275 kilomeetri kaugusel Budaörsist, kusjuures nende kahe koha vahelised transpordivõimalused on väga piiratud.

Nimetatud kohus märkis samuti, et Ungari tsiviilkohtumenetluse seadustiku sätete kohaselt oleks kohtualluvuse kindlaks määrava lepingutingimuse puudumise korral territoriaalne pädevus tarbija alalise elukoha järgsel kohtul.

Kuna Budaörsi Városi Bíróságil (Budaörsi esimese astme kohus) oli siiski kahtlus, kas liitumislepingu tingimus, mille alusel on hagi lahendamine tema pädevuses, võib olla ebaõiglane lepingutingimus, esitas ta Euroopa Kohtule direktiivi 93/13 tõlgendamise kohta eelotsuse

³⁴ Vaidluse faktilise ja õigusliku tausta kohta vt rubriik II.1 „Mõiste „ebaõiglane lepingutingimus“, lk 17.

küsimused. Ta soovis eelkõige teada, kas ta peab oma territoriaalse pädevuse kindlaks tegemise raames omal algatusel kontrollima, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega.

Euroopa Kohus tuletas kõigepealt meelde, et kaitse, mille direktiiv 93/13 tarbijatele tagab, hõlmab juhtumeid, kus tarbija, kes on sõlminud ebaõiglast lepingutingimust sisaldava lepingu müüja või teenuste osutajaga, ei tugine sellele ebaõiglasele lepingutingimusele põhjusel, et ta kas ei ole teadlik oma õigustest või kardab tekkida võivate kohtukulude tõttu neid õigusi kasutada (punkt 30).

Liikmesriigi kohtu roll tarbijakaitse valdkonnas ei piirdu seega pelgalt võimalusega otsustada, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega, vaid see hõlmab ka kohustust kontrollida seda omal algatusel kohe, kui asjaomasele kohtule on teada selleks vajalikud õiguslikud ja faktilised asjaolud, ning seda ka juhtudel, mil asjaomane kohus kontrollib, kas vaidluse lahendamine on tema pädevuses. Kui liikmesriigi kohus leiab, et tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega, peab ta jätma selle kohaldamata, välja arvatud juhul, kui tarbija otsustab pärast seda, kui kohus on talle vastavaid võimalusi selgitanud, et ei soovi esitada ebaõiglasel lepingutingimusel ega selle tingimuse siduvuse puudumisel põhinevat vastuväidet (punktid 32 ja 33).

Samuti ei ole direktiiviga 93/13 kooskõlas riigisisene õigusnorm, mis näeb ette, et ebaõiglane lepingutingimus ei ole tarbijale siduv üksnes juhul, kui viimane on selle lepingutingimuse liikmesriigi kohtus edukalt vaidlustanud. Nimelt välistab selline norm liikmesriigi kohtu võimaluse hinnata omal algatusel seda, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega (resolutsiooni punkt 1).

9. novembri 2010. aasta kohtuotsus (suurkoda) VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, [EU:C:2010:659](#))

Hindamiskriteeriumid – Liikmesriigi kohtu poolt omal algatusel kontrollimine, kas kohtualluvuse tingimus on ebaõiglane lepingutingimus

Selles kohtuotsuses, mille faktiline ja õiguslik taust on esitatud eespool,³⁵ täpsustas Euroopa Kohus samuti, et liikmesriigi kohus peab tegema omal algatusel menetlustoiminguid, et teha kindlaks, kas erandliku territoriaalse kohtualluvuse ette nägev tingimus müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingus, mis on selle kohtu lahendatava vaidluse ese, kuulub direktiivi 93/13 kohaldamisalasse, ning jaatava vastuse korral hindama omal algatusel, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega. Liidu seadusandja poolt ette nähtud tarbijakaitse tõhususe tagamiseks olukorras, millele on omane tarbija ning müüja või teenuste osutaja vaheline ebavõrdsus, mida saab tasakaalustada ainult välise, lepingupooltest sõltumatu positiivse sekkumisega, peab liikmesriigi kohus kõikidel juhtudel ja olenemata riigisestest õigusnormidest tuvastama, kas müüja või teenuste osutaja ning tarbija leppisid vaidlusaluses tingimuses omavahel eraldi kokku või mitte (punkt 48 ja resolutsiooni punkt 3).

³⁵ Vaidluse faktilise ja õigusliku tausta kohta vt rubriik III.1 „Hindamiskriteeriumid“, lk 24.

17. mai 2018. aasta kohtuotsus Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen (C-147/16, [EU:C:2018:320](#))

Liikmesriigi kohtu poolt omal algatusel kontrollimine, kas leping kuulub direktiivi 93/13 kohaldamisalasse

Selles kohtuotsuses, mille faktiline ja õiguslik taust on esitatud eespool,³⁶ leidis Euroopa Kohus, et liikmesriigi kohus, kes teeb tagaseljaotsuse ja kes on liikmesriigi menetlusnormide kohaselt pädev omal algatusel analüüsima nõude aluseks oleva lepingutingimuse ja liikmesriigi avalikku korda käsitlevate õigusnormide vastuolu, peab omal algatusel kindlaks tegema, kas nimetatud tingimust sisaldav leping kuulub direktiivi 93/13 kohaldamisalasse, ning jaatava vastuse korral kontrollima, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega (resolutsiooni punkt 1).

11. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Lintner (C-511/17, [EU:C:2020:188](#))

Välisväeringus nomineeritud laenuleping – Lepingu kõigi tingimuste arvessevõtmine selleks, et hinnata, kas vaidlusalune tingimus on ebaõiglane lepingutingimus – Artikli 6 lõige 1 – Liikmesriigi kohtu omal algatusel kontrollimine, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega – Ulatus

Hageja esitas Fővárosi Törvényszékile (Pealinna Budapesti kohus, Ungari) hagi, mis puudutas küsimust, kas teatava pangaga sõlmitud välisväeringus nomineeritud hüpoteeklaenulepingu mõni tingimus on ebaõiglane lepingutingimus. Nende tingimuste kohaselt oli pangal õigus laenulepingut ühepoolselt muuta. Nimetatud kohus jättis hagi rahuldamata, kuid pädev apellatsioonikohus saatis hageja esitatud apellatsioonkaebuse põhjal asja sellele kohtule tagasi, et viimane omal algatusel kontrolliks lepingu tingimusi, mida hageja ei olnud esialgses hagis vaidlustanud ja mis puudutasid eelkõige notariaalset kinnitamist, lepingu ülesütlemise aluseid ja teatavaid hageja kanda olevaid kulusid.

Euroopa Kohus, kellele esitati eelotsusetaotlus, otsustas esiteks seoses sellega, milline ulatus on direktiivi 93/13 raames liikmesriigi kohtu kohustusel omal algatusel kontrollida, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega, et liikmesriigi kohus ei ole kohustatud omal algatusel ja eraldi kontrollima kõiki teisi lepingutingimusi, mida asjaomane tarbija ei ole vaidlustanud, et teha kindlaks, kas neist mõnda saab pidada ebaõiglaseks lepingutingimuseks, vaid peab kontrollima üksnes neid, mis on seotud vaidluse esemega, nagu pooled on selle kindlaks määranud. Seejuures täpsustas Euroopa Kohus, et kontrollimisel tuleb piirduda vaidluse esemega, mida tuleb mõista kui tulemust, mida pool oma nõuetega taotleb, arvestades sel eesmärgil esitatud poolte nõudeid ja väiteid. Seega peab liikmesriigi kohus neis piires omal algatusel kontrollima lepingutingimust, selleks et vältida tarbija nõuete rahuldamata jätmist varasema, võimalik et jõustunud kohtulahendiga, samas kui need nõuded võinuks rahuldada, kui tarbija ei oleks teadmatuse tõttu jätnud tuginemata sellele ebaõiglasele lepingutingimusele. Samuti märkis Euroopa Kohus, et selleks, et ei kahjustataks kõnealuse direktiiviga tarbijale antud kaitse soovivat toimet, ei tohi liikmesriigi kohus talle esitatud nõudeid tõlgendada formaalselt, vaid peab neid käsutama sisuliselt, lähtudes nende põhjenduseks esitatud väidetest (punktid 28, 30, 32, 33 ja resolutsiooni punkt 1).

³⁶ Vaidluse faktilise ja õigusliku tausta kohta vt rubriik I.2 „Esemeline kohaldamisala: mõisted „müüja või teenuste osutaja“ ja „tarbija““, lk 3.

Teiseks leidis Euroopa Kohus seoses liikmesriigi kohtu omal algatusel kontrolliga, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega, et kui liikmesriigi kohtule esitatud toimikus sisalduvad õiguslikud ja faktilised asjaolud tekitavad tõsise kahtluse, et teatavad tingimused võivad olla ebaõiglased lepingutingimused, millele tarbija ei ole osutanud, kuid millel on seos vaidluse esemega, peab liikmesriigi kohus tegema omal algatusel toimiku täiendamiseks menetlustoiminguid, paludes võistlevuse põhimõtet järgides pooltel esitada talle selleks vajalikke selgitusi ja dokumente (punkt 37).

2.2. Kohustuse ulatus

21. novembri 2002. aasta kohtuotsus Cofidis (C-473/00, [EU:C:2002:705](#))

Müüja või teenuste osutaja esitatud hagi – Riigisisene õigusnorm, mis keelab liikmesriigi kohtul pärast õigust lõpetava tähtaja möödumist omal algatusel või tarbija esitatud vastuväite alusel tuvastada, et tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega

Cofidis andis 26. jaanuaril 1998 sõlmitud lepinguga laenusaajale laenu. Kuna laenusaaja laenumakseid ei tasunud, esitas Cofidis laenusaaja võlgnetavate summade sissenõudmiseks 24. augustil 2000 hagi Viini esimese astme kohtusse.

Kuigi Viini esimese astme kohus tuvastas, et teatavad krediidilepingu tingimused on ebaõiglased, leidis ta, et kohaldamisele kuulub Austria tarbijakaitseadustiku artiklis L. 311-37 ette nähtud kaheaastane õigust lõpetav tähtaeg, mistõttu on tal keelatud tühistada tingimusi, mille osas ta oli tuvastanud, et tegemist on ebaõiglase lepingutingimustega.

Liikmesriigi kohus otsustas menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule küsimuse, kas direktiivis ette nähtud tarbijakaitse süsteemiga kooskõlas tõlgendamise nõue kohustab liikmesriigi kohut, kellele on esitatud hagi rahalise kohustuse täitmise nõudes, mille müüja või teenuste osutaja on esitanud tarbija vastu, kellega ta on sõlminud lepingu, jätma kohaldamata sellise menetlust reguleeriva erinormi, mis on sätestatud tarbijakaitseadustiku artiklis L. 311-37. Praktikas keelas see norm liikmesriigi kohtul tarbija nõude alusel või omal algatusel tühistada lepingus sisalduvat mis tahes ebaõiglast lepingutingimust, kui leping oli koostatud enam kui kaks aastat enne kohtusse hagi esitamist, ning võimaldas seega müüjal või teenuste osutajal kohtus nendele tingimustele tugineda ja esitada nendele toetudes hagi.

Euroopa Kohus asus oma otsuses seisukohale, et kaitse, mille direktiiv 93/13 tarbijatele annab, hõlmab olukordi, kus tarbija, kes on sõlminud müüja või teenuste osutajaga lepingu, mis sisaldab ebaõiglast lepingutingimust, hoidub sellele ebaõiglasele lepingutingimusele tuginemast. Seega ilmneb, et menetlustes, mille ese on ebaõiglase lepingutingimuse täitmise nõue ja mis on algatatud müüja või teenuste osutaja hagi põhjal teatava tarbija vastu, võib see, kui kohus jätab kas omal algatusel või tarbija vastuväite alusel sellise tingimuse kohaldamata, kahjustada direktiivi artiklitega 6 ja 7 taotletud kaitse tõhusust (punkt 35).

Seega võib menetlusnorm – mis keelab liikmesriigi kohtul pärast õigust lõpetava tähtaja möödumist omal algatusel või tarbija esitatud vastuväite alusel tuvastada, et teatav tingimus,

mille täitmist müüja või teenuste tarnija nõuab, on ebaõiglane lepingutingimus – muuta vaidlustes, mille kostja on tarbija, ülemäära raskeks kohaldada kaitset, mis on tarbijale direktiiviga ette nähtud, ning seetõttu peab kohus jätma selle kohaldamata (punkt 36).

18. veebruari 2016. aasta kohtuotsus Finanmadrid EFC (C-49/14, [EU:C:2016:98](#))

Maksekäsu kiirmenetlus – Täitemenetlus – Liikmesriigi täitekohtu pädevus käsitleda omal algatusel ebaõiglase tingimuse tühisust – Seadusjõu põhimõte – Tõhususe põhimõte – Kohtulik kaitse

See kohtuasi puudutas Hispaania õigusnorme, mis esiteks ei näinud ette – välja arvatud erandjuhtudel – liikmesriigi kohtu võimalust sekkuda maksekäsu kiirmenetlusse ja teiseks ei võimaldanud kohtul maksekäsu menetluse raames omal algatusel kontrollida, kas tegemist võib olla ebaõiglase lepingutingimusega.

Sellega seoses tõdes Euroopa Kohus, et tarbija võib seista silmitsi täitedokumentiga, ilma et talle oleks menetluse üheski etapis tagatud, et hinnatakse seda, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega, juhul kui maksekäsu kiirmenetluse käik ja eripära on sellised, et kohtu sekkumist õigustavate konkreetsete asjaolude puudumise korral viiakse see menetlus lõpule, ilma et oleks võimalus kontrollida, kas müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingus on ebaõiglasi lepingutingimusi, ning kui maksekäsu täitmise asja menetlev kohus ei ole pädev omal algatusel selliste tingimuste olemasolu hindama. Taoline menetluskord on oma laadilt selline, et võib vähendada direktiivist 93/13 tulenevate õiguste kaitse tõhusust. Nende õiguste tõhusat kaitset saab nimelt tagada üksnes tingimusel, et kõnealune menetluskord võimaldab maksekäsu kiirmenetluse raames või maksekäsu täitmise menetluses omal algatusel kontrollida, kas asjaomase lepingu tingimused võivad olla ebaõiglased lepingutingimused (punktid 45 ja 46).

Euroopa Kohtu hinnangul ei saa niisugust järeldust kahtluse alla seada olukord, kus riigisisese menetlusõiguse kohaselt on maksekäsu avaldust menetleva asutuse otsusel seadusjõud ja kohtuotsusega analoogne mõju. Sellised õigusnormid ei ole kooskõlas tõhususe põhimõttega, sest need sätted muudavad direktiiviga 93/13 tarbijatele antud kaitse kohaldamise võimatuks või ülemäära raskeks menetluses, mille on algatanud müüja või teenuste osutaja ja milles kostjaks on tarbija (punktid 47 ja 48).

26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsus Banco Primus (C-421/14, [EU:C:2017:60](#))

Hüpoteeklaenuleping – Täitemenetlus hüpoteegiga koormatud kinnisasja suhtes – Õigust lõpetav tähtaeg – Liikmesriigi kohtute ülesanne – Kohtulahendi seadusjõud

2008. aastal andis Banco Primus laenusajale tema eluasemele seatud hüpoteegiga tagatud laenu. Pärast seitsme järjestikuse laenumakse tasumata jätmist öeldi laenuleping vastavalt laenulepingu ühele tingimusele üles. Banco Primus nõudis laenu kogu tagastamata põhisumma, tava- ja viivitusintressi ning mitmesuguste kulude tasumist. Samuti korraldas ta hüpoteegiga koormatud kinnisasja müügi enampakkumisel. Kuna enampakkumisele ei ilmunud ühtegi suurema summa pakkujat, siis tunnistas Juzgado de Primera Instancia n° 2 de Santander (Santanderi esimese astme kohus nr 2, Hispaania; edaspidi „esimese astme kohus“) Banco

Primuse pakkumise parimaks ning viimane taotles asjaomase kinnisasja talle üleandmist. Täitemenetluse käigus lükkus kinnisasja üleandmine edasi kolme järjestikuse vastuväite esitamise tõttu, millest üks lahendati määrusega, millega tuvastati, et laenulepingu tingimus viivitusintresside kohta on ebaõiglane lepingutingimus. Pärast kolmanda vastuväite esitamist võeti vastu otsus, millega lõpetati väljatõstmise menetluse peatamine.

Laenusaaaja esitas esimese astme kohtusse erakorralise vastuväite hüpoteegiga koormatud kinnisasja suhtes toimuvale täitemenetlusele põhjendusel, et viivitusintressi puudutav laenulepingu tingimus on ebaõiglane lepingutingimus. Pärast seda vastuväidet peatas kõnealune kohus väljatõstmise menetluse ning tõdes, et kahtleb endiselt, et teatavad laenulepingu tingimused peale viivitusintressi käsitleva tingimuse võivad olla direktiivi 93/13 tähenduses ebaõiglased lepingutingimused.

Nimetatud kohus tõdes siiski eelkõige, et seadusjõu põhimõtet reguleerivate Hispaania õigusnormidega on vastuolus see, kui uuesti kontrollitakse, kas põhikohtuasjas kõne all olevad tingimused on ebaõiglased lepingutingimused, juhul kui lepingu õiguspärasust on jõustunud kohtulahendi raames direktiivi 93/13 alusel juba kontrollitud.

Euroopa Kohus tõdes, et direktiiviga 93/13 ei ole vastuolus riigisisene õigusnorm, millega on liikmesriigi kohtul keelatud omal algatusel uuesti hinnata, kas müüja või teenuste osutajaga sõlmitud lepingu tingimused on ebaõiglased lepingutingimused, kui on juba tehtud seadusjõu omandanud kohtulahend, mille kohaselt on kõik lepingutingimused selle direktiivi seisukohast õiguspärased (resolutsiooni punkti 2 teine lõik). Euroopa Kohus tõdes, et liikmesriigi kohus peab nimelt omal algatusel hindama, kas direktiivi 93/13 kohaldamisalasse kuuluv tingimus on ebaõiglane lepingutingimus, ja sel moel tasandama tarbija ja müüja või teenuste osutaja vahelist ebavõrdsust, ning ta peab seda tegema kohe, kui talle on teada selleks vajalikud õiguslikud ja faktilised asjaolud (punkt 43).

Euroopa Kohus tuletas meelde, et kohtulahendi seadusjõu põhimõttel on suur tähtsus nii liidu õiguskorras kui ka riigisisestes õiguskordades. Selleks, et tagada nii õiguse ja õigussuhete stabiilsus kui ka korrakohane õigusemõistmine, on nimelt oluline, et kohtulahendeid, mis on jõustunud pärast olemasolevate edasikaebevõimaluste ammendamist või selleks sätestatud tähtaegade möödumist, ei oleks enam võimalik vaidlustada (punkt 46).

Pealegi ei tulene liidu õigusest liikmesriigi kohtu kohustus jätta kohaldamata riigisiseseid menetlusnormid, mis omistavad kohtuotsusele seadusjõu, isegi siis, kui see võimaldaks heastada direktiivi 93/13 mis tahes sätte rikkumise, välja arvatud juhul, kui riigisisene õigus annab sellele kohtule riigisiseste avaliku korra sätete rikkumise korral sellise õiguse. Lisaks tuleneb liidu õiguses ette nähtud tõhusa kohtuliku kaitse põhimõttest tarbijale õigus pöörduda kohtusse, mitte aga õigus mitmeastmelisele kohtumenetlusele (punktid 47 ja 48).

Liikmesriigi õiguses sätestatud tingimused selleks, et ebaõiglased tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on tarbijaga sõlminud, ei oleks tarbijale siduvad, millele on viidatud direktiivi 93/13 artikli 6 lõikes 1, ei või siiski kahjustada selle direktiiviga tarbijatele antud õiguse sisu, mille kohaselt ei ole nende suhtes siduv tingimus, mis loetakse ebaõiglaseks lepingutingimuseks (punkt 51).

Seetõttu sedastas Euroopa Kohus, et kui esineb üks või mitu lepingutingimust, mille võimalikku ebaõiglust ei ole kontrollitud vaidlusaluse lepingu varasema kohtuliku kontrolli käigus, mis on seadusjõu omandanud kohtulahendiga lõpule viidud, peab liikmesriigi kohus, kellele tarbija on nõuetekohaselt esitanud vastuväite, poolte taotlusel või omal algatusel hindama seda, kas tegemist võib olla ebaõiglase lepingutingimusega, kohe, kui liikmesriigi kohtule on selleks vajalikud õiguslikud ja faktilised asjaolud teada (resolutsiooni punkti 2 teine lõik). Nimelt on sellise kontrolli puudumisel tarbijakaitse ebatäielik ja ebapiisav ega ole piisav ega tõhus vahend seda liiki tingimuste kasutamise lõpetamiseks vastupidi sellele, mida näeb ette direktiivi 93/13 artikli 7 lõige 1 (punkt 52).

17. mai 2022. aasta kohtuotsus (suurkoda) Ibercaja Banco (C-600/19, [EU:C:2022:394](#))

Hüpoteegiga tagatud nõude täitemenetlus – Laenulepingus viivise nominaalmäära kindlaks määrav tingimus ja ennetähtaegse tagasimaksmise tingimus, mis on ebaõiglased lepingutingimused – Seadusjõud ja aegumine – Võimaluse kaotamine esitada kohtus väide, et tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega – Liikmesriigi kohtu omal algatusel kontrollimise pädevus

Põhikohtuasja pooled on MA ja Ibercaja Banco SA ning selle ese on viivisenõue, mille pank esitas seetõttu, et MA ja PO ei täitnud nendevahelist hüpoteeklaenulepingut. Pädev kohus tegi lahendi, mille kohaselt tuli Ibercaja Banco nõue tema kasuks seatud hüpoteegi arvelt täitmisele pöörata, ja andis loa tarbijate vara arestida. MA väitis, et viivitusintressi käsitlev tingimus ja intressi alammäära tingimus on ebaõiglased, kuid tegi seda alles täitemenetluse käigus, täpsemini pärast hüpoteegiga koormatud kinnisasja müüki enampakkumisel, st ajal, mil kohtulahendi seadusjõu ja õiguse aegumise mõju ei võimalda kohtul omal algatusel kontrollida, kas lepingutingimused on ebaõiglased, ega tarbijal esitada väidet, et tegemist on ebaõiglase lepingutingimustega. Hüpoteegiga tagatud nõude rahuldamiseks algatatud sundtäitmise käigus analüüsis kohus lepingut omal algatusel, kuid vaidlusaluste tingimuste analüüsimist ei ole sõnaselgelt mainitud ega põhjendatud.

Euroopa Kohus käsitles oma otsuses seda, kuidas suhestuvad omavahel kohtuotsuse seadusjõu põhimõte, aegumine ja liikmesriigi kohtu pädevus kontrollida hüpoteegiga tagatud nõude täitemenetluse raames omal algatusel, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega.

Esiteks märkis Euroopa Kohus, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 1 on vastuolus riigisisese õigusnormid, mis seadusjõu ja aegumise tõttu ei võimalda kohtul hüpoteegiga tagatud nõude täitemenetluse raames omal algatusel kontrollida, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega, ega tarbijal pärast vastuväite esitamise tähtaja möödumist esitada selles menetluses või võimalikus hilisemas tuvastusmenetluses väidet, et tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega. Direktiivi selline tõlgendus on kohaldatav juhul, kui kohus on neid tingimusi hüpoteegiga tagatud nõude täitemenetluse algatamise ajal juba omal algatusel analüüsinud, ent hüpoteegi täitmisele pööramist lubavas kohtulahendis ei ole sõnaselgelt märgitud, et selline analüüs on läbi viidud, ega seda põhjendatud, ning seal puudub märkus, et vastuväidete esitamata jätmise korral ei saa seda kontrolli enam vaidlustada. Kuna tarbijat ei teavitatud sellest, et hüpoteegiga tagatud nõude täitmisele pööramiseks loa andnud lahendis on omal algatusel analüüsitud ebaõiglase lepingutingimuste küsimust, siis ei saanud tarbija teadlikult kaaluda, kas ta peaks kõnealuse lahendi edasi kaebama. Kui kohtuotsuse seadusjõud

on ka kohtulahenditel, milles ei ole mainitud, et kontrolliti seda, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega, siis ei ole tagatud sellise kontrolli tõhusus (punktid 49, 50 ja resolutsiooni punkt 1).

Teiseks leidis Euroopa Kohus, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 1 on seevastu kooskõlas riigisisesed õigusnormid, mis ei võimalda liikmesriigi kohtul omal algatusel ega tarbija taotlusel kontrollida, kas tegemist võib olla ebaõiglase lepingutingimusega, pärast seda, kui hüpoteek tagatisena on realiseeritud, hüpoteegiga koormatud vara on müüdud ja asja omandiõigus on kolmandale isikule üle läinud. Selle järelduse tingimuseks on siiski see, et tarbija, kelle hüpoteegiga koormatud asi on müüdud, saab oma õigused maksma panna hilisemas menetluses, et saada hüvitist ebaõiglaste lepingutingimuste kohaldamisega põhjustatud rahalise kahju eest (resolutsiooni punkt 2).

17. mai 2022. aasta kohtuotsus (suurkoda) SPV Project 1503 jt (C-693/19 ja C-831/19, [EU:C:2022:395](#))

Maksekäsu kiirmenetlus ja arestimismenetlus kolmanda isiku suhtes – Kohtulahendi seadusjõud, mis vaikumisi hõlmab täitedokumendi tingimuste kehtivust – Täitekohtu pädevus kontrollida omal algatusel, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega

Põhikohtuasjades oli tegemist vaidlustega, millest esimese pooled olid ühelt poolt SPV Project 1503 Srl ja Dobank SpA, kes tegutses Unicredit SpA volituse alusel, ning teiselt poolt YB, ning teise pooled olid ühelt poolt Banco di Desio e della Brianza SpA ja teised krediidasutused ning teiselt poolt YX ja ZW ning mis puudutasid kohtulahendi seadusjõu omandanud täitedokumendil põhinevat sundtäitmise menetlust. Täitekohtul tekkis küsimus, kas teatava rahastamislepingu tingimused, mis puudutavad leppetrahvi ja viivitusintressi, on ebaõiglased lepingutingimused ning kas käenduslepingute teatavad tingimused on ebaõiglased lepingutingimused. Nende lepingute alusel olid võlausaldajad saanud maksekäsud, mis olid jõustunud. Samas märkis nimetatud kohus, et riigisese menetlusõiguse põhimõtete kohaselt tuleneb maksekäsu seadusjõust juhul, kui tarbija ei ole vastuväidet esitanud, et käenduslepingu tingimused ei ole ebaõiglased lepingutingimused, isegi kui maksekäsu teinud kohus ei ole sõnaselgelt kontrollinud, kas tegemist on ebaõiglaste lepingutingimustega.

Euroopa Kohus täpsustas oma otsuses, kuidas suhestuvad omavahel kohtulahendi seadusjõu põhimõtte ja täitmisega seotud küsimusi lahendava kohtu pädevus kontrollida maksekäsu kiirmenetluses omal algatusel, kas maksekäsu aluseks olev lepingutingimus on ebaõiglane lepingutingimus.

Sellega seoses otsustas Euroopa Kohus, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 1 on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mille kohaselt ei saa täitevkohus juhul, kui võlgnik ei ole maksekäsule vastuväidet esitanud, kontrollida, kas maksekäsu aluseks olevad tingimused võivad olla ebaõiglased lepingutingimused, põhjusel, et maksekäsu seadusjõuga on kaudselt hõlmatud ka nende tingimuste kehtivus. Eeskätt sellised õigusnormid, mille kohaselt loetakse, et omal algatusel on kontrollitud, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega, ning kontrolli tulemus on omandanud seadusjõu, isegi kui maksekäsu tegemise otsuses puuduvad sellekohased põhjendused, võivad muuta sisutühjaks liikmesriigi kohtu kohustuse kontrollida omal algatusel, kas tegemist võib olla ebaõiglase lepingutingimusega. Sellisel juhul tuleneb tõhusa kohtuliku

kaitse nõudest, et täitekohus peab saama – sealhulgas esimest korda – hinnata, kas lepingutingimused, mille alusel tehti maksekäsk, võivad juhtumi asjaoludel osutada ebaõiglasteks lepingutingimusteks. Asjaolu, et maksekäsu jõustumise kuupäeval ei teadnud võlgnik, et ta saab end selle direktiivi tähenduses määratleda tarbijana, ei oma selles osas tähtsust (punktid 65–68 ja resolutsioon).

17. mai 2022. aasta kohtuotsus (suurkoda) Impuls Leasing România (C-725/19, [EU:C:2022:396](#))

Täitedokumendiks oleva liisingulepingu sundtäitmise menetlus – Täitmisele esitatud vastuväide – Riigisisesed õigusnormid, mis ei luba kohtul, kellele on esitatud niisugune vastuväide, kontrollida, kas täitedokumendi tingimused on ebaõiglased lepingutingimused – Täitekohtu pädevus kontrollida omal algatusel, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega – Tavamenetluses esitatud hagi, mis võimaldab kontrollida, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega – Nõue tasuda täitemenetluse peatamiseks kaitsjon

Põhikohtuasjas oli tegemist IO ja Impuls Leasing Romania IFN SA vahelise vaidlusega, mis puudutas liisingulepingu sundtäitmisele vastuväite esitamist. Rumeenia kohus märkis, et liisinguleping, mille alusel IO suhtes algatati sundtäitmise menetlus, sisaldas teatavaid tingimusi, mida võib käsitada ebaõiglasena. Rumeenia õigusnormide kohaselt puudub aga täitekohtul, kellele on asjaomase täitmise suhtes esitatud vastuväide, võimalus hinnata omal algatusel või tarbija taotlusel, kas tarbija ning müüja või teenuste osutaja vahel sõlmitud sellise lepingu tingimused, mida saab täitmisele pöörata, on ebaõiglased lepingutingimused, põhjusel, et on olemas võimalus esitada tavamenetluses hagi, mille lahendamise raames saab kohus kontrollida, kas niisuguses lepingus on ebaõiglasi lepingutingimusi. On tõsi, et kohtuasja sisuliselt lahendaval kohtul, kellele on esitatud täitemenetlusest eraldiseisev hagi, on pädevus viimati nimetatud menetlus peatada. Täitemenetluse peatamist taotleb tarbija on siiski kohustatud maksma kaitsjoni, mis arvutatakse hagi eseme väärtuse alusel.

Euroopa Kohus käsitles oma otsuses liikmesriigi kohtu pädevust kontrollida omal algatusel, kas täitedokumendis on ebaõiglasi lepingutingimusi, kui talle on esitatud vastuväide selle täitedokumendi täitmise suhtes.

Sellega seoses leidis ta, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 ja artikli 7 lõikega 1 ning tõhususe põhimõttega on vastuolus riigisisesed õigusnormid, mille kohaselt ei ole võlanõude puhul pädeval täitekohtul, kellele on täitmise suhtes esitatud vastuväide, võimalik omal algatusel või tarbija taotlusel hinnata, kas täitedokumendiks olevas lepingus on ebaõiglasi lepingutingimusi, põhjusel, et asja sisuliselt lahendav kohus, kellele saab esitada tavamenetluses eraldiseisva hagi nõudega kontrollida, kas niisuguses lepingus on ebaõiglasi lepingutingimusi, võib täitemenetluse peatada kuni asjas sisulise otsuse tegemiseni üksnes siis, kui makstakse näiteks hagi eseme väärtuse alusel arvutatud kaitsjon, mille summa on nii suur, et tõenäoliselt pärsib tarbija soovi sellist hagi esitada ja seda menetluses hoida. Euroopa Kohus täpsustas seoses nimetatud kaitsjoni, et kulud, mida kohtusse pöördumine vaidlustatud võlasumma suurust arvestades kaasa tooks, ei tohi olla sellised, mis pärsivad tarbija soovi kohtusse pöörduda. On aga tõenäoline, et võlgnikul, kes ei suuda oma maksekohustust täita, puuduvad nõutud kaitsjoni maksmiseks vajalikud rahalised vahendid. Eelkõige on see nii juhul, kui esitatud hagi eseme väärtus on tunduvalt suurem kui lepingu kogumaksumus, millega oli tegemist põhikohtuasjas (punktid 58, 59 ja resolutsioon).

3. Ajutiste meetmete kohaldamine

14. märtsi 2013. aasta kohtuotsus Aziz (C-415/11, [EU:C:2013:164](#))

Hüpoteeklaenuleping – Hüpoteegiga tagatud nõude täitemenetlus – Asja sisuliselt arutava liikmesriigi kohtu pädevus

Kõnealuses otsuses, mille faktiline ja õiguslik taust on esitatud eespool,³⁷ täpsustas Euroopa Kohus samuti, et direktiiviga 93/13 taotletud kaitse tõhusust vähendab selline liikmesriigi menetluskord, mille kohaselt ei saa asja sisuliselt arutav kohus, kellele tarbija on esitanud hagi, väites, et täitedokumendi aluseks olev lepingutingimus on ebaõiglane lepingutingimus, kohaldada sellist esialgse õiguskaitse meetet, mis peatab hüpoteegiga tagatud nõude täitemenetluse, siis, kui sellise meetme kohaldamine on selle kohtu lõpliku otsuse täieliku toime tagamiseks vajalik (punkt 59).

Kui niisugune võimalus puudub, ei saa kõigil sellistel juhtudel, kui hüpoteegiga koormatud kinnisasi realiseeriti enne asjas sellise sisulise otsuse tegemist, millega tuvastatakse, et hüpoteegi aluseks olev lepingutingimus on ebaõiglane lepingutingimus, ja seega tuvastatakse täitemenetluse tühisus, vastavast otsusest tuleneda muu kui kahju hüvitamises seisnev kaitse, mis ei ole aga täielik ja piisav ega kujuta endast piisavat ja tõhusat vahendit, et lõpetada kõnealuse tingimuse kasutamine lepingutes, nagu näeb ette direktiivi 93/13 artikli 7 lõige 1 (punkt 60).

4. Hinnang sellele, kas vahekohtu kokkulepe on ebaõiglane lepingutingimus

26. oktoobri 2006. aasta kohtuotsus Mostaza Claro (C-168/05, [EU:C:2006:675](#))

Vahekohtumenetluses ühe ebaõiglase lepingutingimuse vaidlustamata jätmine – Võimalus esitada see vastuväide vahekohtu otsuse peale kohtule esitatud kaebuse lahendamise menetluses

Móvil ja tarbija sõlmisid 2. mail 2002 mobiiltelefoni liitumislepingu. Lepingus oli vahekohtu kokkulepe, mille kohaselt tuli kõik selle lepinguga seotud vaidlused lahendada Asociación Europea de Arbitraje de Derecho y Equidad (Euroopa vahekohtuühendus, edaspidi „AEADE“) vahekohtus.

Tarbija vaidlustas AEADE vahekohtuotsuse eelotsusetaotluse esitanud kohtus, väites, et vahekohtu kokkulepe on ebaõiglane lepingutingimus, mistõttu on see kokkulepe tühine.

³⁷ Vaidluse faktilise ja õigusliku tausta kohta vt rubriik II.3 „Mõiste „oluline tasakaalustamatus, mis kahjustab tarbijat“, lk 22.

Vaidlust lahendades tuvastas Audiencia Provincial de Madrid (Madridi provintsikohus, Hispaania), et kahtlust ei ole selles, et nimetatud vahekohtu kokkulepe sisaldas ebaõiglast lepingutingimust ja on seega tühine.

Kuna aga tarbija ei tuginenud sellele tühisusele vahekohtumenetluses ja selleks, et tõlgendada riigisisest õigust kooskõlas direktiiviga 93/13, otsustas see liikmesriigi kohus menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule eelotsuse küsimuse. Täpsemalt soovis liikmesriigi kohus vastust küsimusele, kas liikmesriigi kohus – kellele on esitatud nõue tühistada mobiiltelefoni liitumislepingu ebaõiglaseks tunnustatud tingimusega ette nähtud vahekohtumenetluses tarbija kahjuks tehtud vahekohtuotsus – võib selle nõude rahuldada, kui tarbija ei ole vahekohtus väitnud, et see lepingutingimus on ebaõiglane.

Euroopa Kohus leidis oma otsuses, et direktiivi 93/13 kohaselt peab liikmesriigi kohus tuvastama vahekohtu kokkuleppe tühisuse ja tühistama vahekohtuotsuse, kui nimetatud kokkulepe sisaldab ebaõiglast lepingutingimust, isegi kui tarbija esitas väite selle tühisuse kohta üksnes tühistamishagi raames. Eesmärgi, mida taotletakse kõnealuse direktiivi artikliga 6, mis paneb liikmesriikidele kohustuse näha ette, et ebaõiglased lepingutingimused ei oleks tarbijale siduvad, ei oleks võimalik saavutada, kui kohtul, kellele on esitatud vahekohtuotsuse peale tühistamishagi, ei ole võimalik tuvastada vahekohtuotsuse tühisust üksnes seetõttu, et tarbija ei ole vahekohtumenetluses esitanud väidet vahekohtu kokkuleppe tühisuse kohta. Tarbija sellist tegevusetust ei saaks mitte mingil juhul heastada selliste isikute tegevusega, kes on lepingu suhtes kolmandad isikud, ning seeläbi saaks direktiiviga juurutatud erilise kaitse süsteem kindlasti kahjustatud (punktid 30, 31 ja resolutsioon).

6. oktoobri 2009. aasta kohtuotsus Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, [EU:C:2009:615](#))

Ebaõiglane vahekohtutingimus – Tühisus – Vahekohtu otsuse seadusjõud – Sundtäitmine – Liikmesriigi täitekohtu pädevus tõstatada ebaõiglase vahekohtuklausli tühisuse küsimus omal algatusel

Asturcom ja teatav tarbija sõlmisid 24. mail 2004 mobiiltelefoni liitumislepingu. Lepingus oli vahekohtuklausel, mille kohaselt lahendatakse kõik selle lepinguga seotud vaidlused Asociación Europea de Arbitraje de Derecho y Equidad (Euroopa vahekohtuühendus, edaspidi „AEADE“) vahekohtus. Selle vahekohtu asukoht – mida lepingus ei olnud märgitud – on Bilbao.

Kuna tarbija jättis osa arveid tasumata ning ütles lepingu üles enne minimaalse liitumisperioodi lõppu, algatati Asturcomi avalduse põhjal AEADE-s tema vastu vahekohtumenetlus.

Vahekohtu 14. aprilli 2005. aasta otsusega mõisteti tarbijalt välja 669,60 eurot. Asturcom esitas 29. oktoobril 2007 Juzgado de Primera Instancia n° 4 de Bilbaole (Bilbao esimese astme kohus nr 4, Hispaania) avalduse vahekohtuotsuse sundtäitmise nõudes.

Nimetatud kohus tões eelotsusetaotluses, et liitumislepingus sisalduv vahekohtuklausel on ebaõiglane lepingutingimus. Kuna see kohus siiski kahtles, kas riigisiseseid õigusnormid, eelkõige riigisiseseid menetlusnormid, on liidu õigusega kooskõlas, otsustas ta esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse.

Eelotsusetaotlusele antud vastuses tõdes Euroopa Kohus, et liikmesriigi kohus, kellele on esitatud nõue sundtäita lõplik vahekohtuotsus, mis on tehtud menetluses, milles tarbija ei osalenud, peab niipea, kui talle on vajalikud õiguslikud ja faktilised asjaolud teada, omal algatusel hindama, kas müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingus sisalduv vahekohtuklausel on ebaõiglane lepingutingimus, kui riigisiseste menetlusnormide kohaselt võib ta samalaadsete riigisisesel õigusel põhinevate nõuete korral sellise hindamise läbi viia. Kui see on nii, tuleb kohtul välja selgitada kõik tagajärjed, mis riigisisese õiguse kohaselt sellest tulenevad, veendumaks, et kõnealune tingimus ei ole tarbijale siduv (resolutsiooni punkt 1).

Sellise hinnangu andmise kohta täpsustas Euroopa Kohus esiteks, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõige 1 on imperatiivne säte, ja teiseks, et võttes arvesse selle direktiiviga tarbijatele tagatud kaitse aluseks oleva avaliku huvi olemust ja tähtsust, tuleb artiklit 6 pidada võrdväärseks riigisiseste normidega, mis asetsevad riigisiseses õiguskorras avalikku huvi väljendavate normide tasemel (punktid 51 ja 52).

V. Ebaõiglase lepingutingimuse tuvastamise tagajärjed

1. Ebaõiglast tingimust sisaldava lepingu kehtivus

15. märtsi 2012. aasta kohtuotsus *Pereničová ja Perenič (C-453/10, [EU:C:2012:144](#))*

Valesti märgitud krediidi kulukuse aastamäär – Ebaausate kaubandustavade ja ebaõiglase lepingutingimuste mõju kogu lepingu kehtivusele

Teatav laenusaja paar sai 150 000 Slovakkia krooni (SKK) (4979 eurot) laenu SOS-ilt, kes ei ole pank ja annab tarbijakrediiti tüüpolepingute alusel. Krediidilepingu kohaselt tuli laen tagasi maksta 32 igakuise 6000 Slovakkia krooni (199 eurot) suuruse laenumaksena, millele lisandus 33. makse, mis võrdus antud krediidisummaga. Seega olid laenusajad kohustatud maksma tagasi 342 000 Slovakkia krooni (11 352 eurot).

Krediidi kulukuse aastamäär – s.o krediidi kogukulu, mida tarbija peab kandma – oli lepingus märgitud kohaselt 48,63%.

Laenusajad esitasid Okresný súd Prešovile (Prešovi piirkondlik kohus, Slovakkia) hagi, milles palusid tuvastada, et nende krediidileping sisaldas mitut ebaõiglast tingimust – näiteks oli valesti märgitud krediidi kulukuse aastamäär –, ning samuti palusid nad kohtul tuvastada kogu lepingu tühisus.

Osutatud kohus küsis Euroopa Kohtult, kas direktiivi 93/13 sätteid lubavad tal tuvastada ebaõiglasi tingimusi sisaldava tarbijalepingu tühisuse, kui selline lahendus on tarbijale soodsam.

Euroopa Kohus tuletas oma otsuses kõigepealt meelde, et direktiivi 93/13 eesmärk on kõrvaldada tarbijalepingutes sisalduvad ebaõiglased tingimused, säilitades võimaluse korral kogu lepingu kehtivuse, mitte aga tühistada kõik selliseid tingimusi sisaldavad lepingud. Mis puudutab kriteeriume, mis võimaldavad hinnata, kas leping saab tegelikult edasi kehtida ka ilma ebaõiglase tingimusteta, märkis Euroopa Kohus, et kohaldada tuleb objektiivset lähenemist, mille kohaselt ei saa ühe lepingupoole, käesoleval juhul tarbija olukorda pidada määravaks kriteeriumiks lepingu edasise kehtivuse üle otsustamisel. Järelikult on direktiiviga vastuolus, kui selle hindamisel, kas leping, milles on üks või mitu ebaõiglast lepingutingimust, saab kehtida ilma nende tingimusteta, võetakse arvesse lepingu tervikuna tühistamisest tarbijale tulenevaid üksnes soodsaid tagajärgi (punkt 36 ja resolutsiooni punkt 1).

Euroopa Kohus tõdes siiski, et direktiiviga 93/13 on ebaõiglasi lepingutingimusi käsitlevad riigisisesed õigusnormid ühtlustatud vaid osaliselt ja minimaalselt, jättes samas liikmesriikidele võimaluse tagada tarbijate kaitstuse kõrgema taseme kui see, mis on ette nähtud direktiivis. Järelikult ei ole direktiiviga 93/13 vastuolus see, kui liikmesriik näeb liidu õigust järgides ette riigisisesese regulatsiooni, mis võimaldab tuvastada müüja või teenuste osutaja ning tarbija vahel sõlmitud ning üht või mitut ebaõiglast tingimust sisaldava lepingu tühisuse, kui ilmneb, et see tagab tarbijale parema kaitse (resolutsiooni punkt 1).

14. juuni 2012. aasta kohtuotsus Banco Español de Crédito (C-618/10, [EU:C:2012:349](#))*Ebaõiglane viivitusintressi tingimus – Maksekäsu kiirmenetlus – Liikmesriigi kohtu pädevus*

Kohtuasi algatati Hispaanias, kus kohtutele võib esitada nõude kohustada tasuma rahaline võlgnevus, mille maksetähtpäev on saabunud, mis on sissenõutav ja mis ei ületa 30 000 eurot, kui sellise võla summa on nõuetekohaselt tõendatud. Kui niisugune nõue on esitatud nende nõuete kohaselt, peab võlgnik tasuma oma võla või võib selle vaidlustada 20 päeva jooksul ning tema kohtuasi lahendatakse tsiviilkohtu üldmenetluses.

Hispaania õigusnormid ei anna aga kohtule, kellele on esitatud maksekäsu avaldus, õigust tunnustada omal algatusel tühiseks ebaõiglasi tingimusi lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on sõlminud tarbijaga. Sellise lepingu tingimuste ebaõiglust võib analüüsida vaid siis, kui tarbija vaidleb maksmisele vastu.

Lisaks on Hispaania kohtul tarbijalepingu ühe ebaõiglase tingimuse tühisuse tuvastamise korral riigisiseste õigusnormidega lubatud täiendada seda lepingut, muutes nimetatud tingimuse sisu nii, et see ei ole enam ebaõiglane.

Kõnealusel juhul oli üksikisik sõlminud ühe Hispaania pangaga laenulepingu summas 30 000 eurot, et osta sõiduauto. Kuigi laenu tähtajaks oli määratud 2014. aasta, leidis võlausaldajaks olev pank, et leping oli enne seda kuupäeva lõppenud, kuna 2008. aasta septembri seisuga ei olnud seitset igakuist laenumakset veel tehtud. Nii esitas pank Juzgado de Primera Instancia n° 2 de Sabadellile (Sabadelli esimese astme kohus nr 2, Hispaania) maksekäsu avalduse, mis vastas tasumata igakuistele laenumaksetele koos poolte vahel kokkulepitud intressi ja kuludega. Kohus tunnistas viivitusintressi puudutava lepingutingimuse omal algatusel tühiseks põhjendusel, et tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega, sest viivitusintressiks oli määratud 29%, ning määras ise uueks intressimääraks 19%, viidates seadusjärgsele intressimäärale ja viivitusintressi määrale. Peale selle nõudis ta, et krediidasutus arvutaks uuesti intressi summa.

Kõnealuse otsuse peale esitatud kaebust lahendades soovis eelotsusetaotluse esitanud Hispaania kohus eelkõige teada, kas direktiiviga 93/13 on kooskõlas Hispaania õigusnormid, mis lubavad kohtul mitte ainult jätta ebaõiglased lepingutingimused kohaldamata, vaid ka muuta nende sisu.

Euroopa Kohus tuletas meelde, et direktiivi 93/13 kohaselt ei ole müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingus sisalduv ebaõiglane lepingutingimus tarbijale siduv ning sellist tingimust sisaldav leping jääb muus osas pooltele siduvaks, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglase lepingutingimusega. Seetõttu otsustas Euroopa Kohus, et nimetatud direktiiviga on vastuolus Hispaania õigusnormid, mis lubavad liikmesriigi kohtul, kui see tuvastab ebaõiglase lepingutingimuse tühisuse, muuta nimetatud tingimuse sisu (resolutsiooni punkt 2).

Kui liikmesriigi kohtul oleks selline õigus, kõrvaldaks see müüjatele või teenuste osutajatele avalduva heidutava mõju, mis tuleneb juba ainuüksi sellest, et tarbijate suhtes jäetakse ebaõiglased lepingutingimused kohaldamata. Kohtu niisuguse õiguse tõttu oleks tarbijatele tagatud vähem tõhus kaitse kui ebaõiglase lepingutingimuste kohaldamata jätmisest tulenev kaitse. Kui liikmesriigi kohtul oleks lubatud ebaõiglase tingimuste sisu muuta, üritaksid müüjad

või teenuste osutajad endiselt neid tingimusi kasutada, teades, et isegi kui need tunnistatakse kehtetuks, võib kohus lepingut siiski täiendada, et nende huvid tagada (punkt 69).

Järelikult peab liikmesriigi kohus, kui ta tuvastab ebaõiglase lepingutingimuse, üksnes jätma selle kohaldamata, et see ei tekitaks tarbijale siduvaid tagajärgi, ilma et kohtul oleks õigus selle tingimuse sisu muuta. Nimelt peab leping, milles selline tingimus sisaldub, jääma põhimõtteliselt kehtima ilma ühegi muudatuseta – välja arvatud muudatus, mis tuleneb ebaõiglase lepingutingimuste väljajätmisest –, kui riigisiseste õigusnormide kohaselt on lepingu selline kehtimajäämine õiguslikult võimalik (punkt 65).

2. Ebaõiglase lepingutingimuse asendamine

30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus *Kásler ja Káslerné Rábai* (C-26/13, [EU:C:2014:282](#))

Välisvääringus nomineeritud tarbijakrediidilepingud – Vahetuskursi puudutavad lepingutingimused – Erinevus laenusumma väljamaksmisel kohaldatava ostukursi ja laenusumma tagastamisel kohaldatava müügikursi vahel – Liikmesriigi kohtu pädevus „ebaõiglaseks“ kvalifitseeritud lepingutingimuse korral – Ebaõiglase lepingutingimuse asendamine riigisisese dispositiivse õigusnormiga – Lubatavus

Selles kohtuotsuses, mille faktiline ja õiguslik taust on esitatud eespool,³⁸ tõdes Euroopa Kohus samuti, et kui – nagu kõnealuses asjas – ebaõiglase lepingutingimuse väljajätmine muudab asjaomase lepingu täitmise võimatuks, ei ole direktiiviga 93/13 vastuolus see, kui liikmesriigi kohus asendab vaidlusaluse tingimuse riigisisese õiguse dispositiivse normiga. Selline lähenemine võimaldab saavutada direktiivi eesmärgi, mis seisneb eelkõige tasakaalu taastamises poolte vahel, säilitades võimaluse korral lepingu kui terviku kehtivuse (resolutsiooni punkt 3).

Kui selline asendamine ei oleks lubatud ja kohus oleks kohustatud lepingu tühistama, satuks ohtu tühistamise kui sanktsiooni heidutav mõju ja tarbijakaitse eesmärk. Käesoleval juhul muutuks tühistamise tagajärjel kogu veel tasuda jäänud laenusumma täies ulatuses sissenõutavaks. See tõenäoliselt ületaks tarbija rahalisi võimalusi ja seaks seetõttu ebasoodsamasse olukorda pigem tarbija kui krediidiandja, keda selline tagajärg ei kannusta loobuma niisuguste tingimuste kasutamisest oma lepingutes (punktid 83 ja 84).

³⁸ Vaidluse faktilise ja õigusliku tausta kohta vt rubriik I.3.3.2 „Direktiivi 93/13 kohaldamisalast väljajäämine – lepingutingimus, mis on seotud lepingu põhiobjektii mõistega või vastusoorituse esemeks oleva teenuse või kauba hinna või tasuga“, lk 11. Seda kohtuotsust käsitletakse ka rubriigis III.2 „Heauskuse, tasakaalustatuse ja läbipaistvuse nõuded“.

3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Dziubak (C-260/18, [EU:C:2019:819](#))

Välisväeringus indekseeritud hüpoteeklaen – Valuuta vahetuskursi kindlaksmääramist käsitlev lepingutingimus – Ebaõiglase lepingutingimuse tuvastamise tagajärjed – Kohtu pädevus asendada ebaõiglased lepingutingimused tsiviilõiguse üldnormide abil – Tarbija huvi hindamine – Lepingu kehtima jäämine ilma ebaõiglase lepingutingimusteta

Laenusaaajate paar sõlmis 2008. aastal Raiffeiseni pangaga hüpoteeklaenulepingu, mis oli nomineeritud Poola zlottides (PLN), kuid indekseeritud Šveitsi frankides (CHF). Rahalised vahendid tehti kättesaadavaks Poola zlottides, ent tasumisele kuuluv laenujääk ja igakuised laenumaksed olid väljendatud Šveitsi frankides nii, et need summad tuli laenusaaajate pangakontolt maha arvata siiski Poola zlottides. Šveitsi frankides väljendatud laenujääk oli arvestatud laenusumma väljamaksmise hetkel Poola zlottides Raiffeiseni panga enda Šveitsi frangi ostukursi alusel, samas kui igakuised laenumaksed arvutati Poola zlottides laenumakse sissenõutavaks muutumise päeval selle panga enda kohaldatava Šveitsi frangi müügikursi alusel. Šveitsi frankides indekseeritud laenulepingu sõlmimisel oli selle väeringu kursil põhinev intressimäär laenusaaajatele kasulik, sest oli madalam Poola zloti suhtes kohaldatavast intressimäärast, kuid neid ohustas Poola zloti ja Šveitsi frangi vahetuskursi kõikumisest tulenev risk.

Laenusaajad esitasid Sąd Okręgowy w Warszawiele (Varssavi ringkonnakohus, Poola) hagi, paludes tuvastada kõnealuse laenulepingu tühisus põhjusel, et selle lepingu tingimused, mis nägid ette eri vahetuskursside kohaldamise, st erinevuse vahendite andmise ostukursi ja nende tagasimaksmise müügikursi vahel, kujutasid endast ebaseaduslikke ebaõiglasi lepingutingimusi, mis direktiivi 93/13 kohaselt ei ole neile siduvad.

Laenusaaajate sõnul oleks pärast vaidlusaluste tingimuste väljajätmist võimatu õiget vahetuskurssi määrata, mistõttu leping ei saa kehtima jääda. Lisaks väitsid nad, et isegi kui selgub, et laenulepingut saab ilma nende tingimusteta täita kui Poola zlottides nomineeritud laenulepingut, mis ei ole enam Šveitsi frangiga indekseeritud, tuleks laenu suhtes jätkuvalt kohaldada soodsamat intressimäära, mis on seotud Šveitsi frangiga.

Viidates kohtuotsusele Kásler³⁹, küsis eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtult, kas ebaõiglasi lepingutingimusi võib pärast nende väljajätmist asendada riigisisese õiguse üldnormidega, mis näevad ette, et lepinguga taotletud tagajärgi tuleb täiendada võrdsuse põhimõttest või väljakujunenud tavadest tulenevate tagajärgedega.

Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovis ka teada, kas direktiivi 93/13 alusel on tal lubatud leping kehtetuks tunnistada, kui lepingu kehtima jätmine ilma ebaõiglase lepingutingimusteta muudaks lepingu põhiobjekti, sest hoolimata sellest, et kõnealune laen ei ole enam Šveitsi frankides indekseeritud, arvutatakse intress edaspidi sellel väeringul põhineva intressimäära alusel.

³⁹ Euroopa Kohtu 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus [Kásler ja Káslerné Rábai](#) (C-26/13, EU:C:2014:282), mida käsitletakse ka rubriigis I.3.3.2 „Direktiivi 93/13 kohaldamisalast väljajäämine – lepingutingimus, mis on seotud lepingu põhiobjekti mõistega või vastusoorituse esemeks oleva teenuse või kauba hinna või tasuga“.

Euroopa Kohus tõdes oma otsuses kõigepealt, et kohtuotsuses Kásler ette nähtud asendamise võimalus piirdub riigisisese õiguse dispositiivsete sätetega või sätetega, mis on kohaldatavad juhul, kui pooled on selles kokku leppinud, ning põhineb eeskätt eeldusel, et sellised sätted ei sisalda ebaõiglasi lepingutingimusi (punkt 59).

Eelduslikult kajastavad need sätted nimelt tasakaalu, mida liikmesriigi seadusandja soovis luua teatavate lepingute osapoolte kõikide õiguste ja kohustuste vahel juhtudel, kui pooled ei ole kõrvale kaldunud tüüpitingimustest, mille liikmesriigi seadusandja on asjaomaste lepingute jaoks ette näinud, või on sõnaselgelt otsustanud sellise normi kohaldamise kasuks, mille liikmesriigi seadusandja on selleks kehtestanud. Euroopa Kohtu sõnul on ilmne, et eespool viidatud Poola õiguse üldnorme ei ole seadusandja konkreetselt selle tasakaalu saavutamise seisukohalt hinnanud, mistõttu ei saa nende puhul eeldada, et need ei ole ebaõiglased (punktid 60 ja 61).

Seetõttu leidis Euroopa Kohus, et nende sätetega ei saa täita lepingus sisalduvate ebaõiglaste tingimuste väljajätmise tagajärjel tekkinud lünkasid (punkt 62).

Sellega seoses leidis Euroopa Kohus, et kuna asendamise võimaluse eesmärk on tagada tarbijakaitse rakendamine, kaitstes tarbija tegelikke ja olemasolevaid huve võimalike kahjulike tagajärgede eest, mis võivad tuleneda kõnealuse lepingu kui terviku kehtetuks tunnistamisest, siis tuleb neid tagajärgi hinnata lähtuvalt asjaoludest, mis esinesid või olid ettenähtavad asjasse puutuvate ebaõiglaste lepingutingimuste välistamist puudutava vaidluse tekkimise ajal, mitte nende asjaolude alusel, mis esinesid lepingu sõlmimise ajal (resolutsiooni punkt 2).

Seejärel tuletas Euroopa Kohus meelde, et vastavalt direktiivile 93/13 on leping, millest on välja jätetud selles sisaldunud ebaõiglased lepingutingimused, pooltele endiselt siduv osas, mis puudutab selle lepingu muid tingimusi, tingimusel et leping saab kehtida ka ilma välja jätetud ebaõiglaste lepingutingimusteta ning kui selline lepingu kehtima jäämine on riigisisese õiguse kohaselt õiguslikult võimalik. Sellega seoses märkis Euroopa Kohus, et liikmesriigi kohtu arvates on ilmne, et pärast vahetuskursi erinevust puudutavate tingimuste lihtsalt väljajätmist on lepingu põhiobjekti olemus Šveitsi frankides indekseerimisest loobumise ja Šveitsi frangi kursil põhineva intressimäära jätkuva kohaldamise kumulatiivse mõju tõttu muutunud. Kuna on ilmne, et Poola õiguse kohaselt on selline muutus õiguslikult võimatu, ei ole direktiiviga vastuolus see, et Poola kohus tunnistab kõnealuse lepingu kehtetuks (punktid 39, 42 ja 43).

Selles küsimuses rõhutas Euroopa Kohus, et vaidlusaluste tingimuste tühistamise tagajärjel ei kaoks mitte ainult indekseerimismehhanismi ja vahetuskursi erinevus, vaid kaudselt ka vahetuskursirisk, mis on otseselt seotud laenu indekseerimisega teatavas vääringus. Euroopa Kohus tuletas meelde, et vahetuskursiriski käsitlevate lepingutingimustega on siiski määratletud välisvääringus indekseeritud laenulepingu põhiobjekt, mistõttu on igal juhul ebakindel, kas kõnealuse laenulepingu kehtima jätmine on objektiivselt võimalik (punkt 44).

Lõpuks tuletas Euroopa Kohus meelde, et juhul, kui tarbija eelistab mitte tugineda direktiiviga kehtestatud ebaõiglaste lepingutingimuste vastase kaitse süsteemile, ei ole see süsteem kohaldatav. Sellega seoses täpsustas Euroopa Kohus, et tarbijal peab olema võimalik keelduda sama süsteemi alusel kaitsest kahjulike tagajärgede eest, mille toob kaasa lepingu kui terviku kehtetuks tunnistamine, kui ta ei soovi sellele kaitsele tugineda (punkt 55).

7. novembri 2019. aasta kohtuotsus Kanyeba jt (liidetud kohtuasjad C-349/18–C-351/18, [EU:C:2019:936](#))⁴⁰

Raudtee-ettevõtja üldised veotingimused – Kohustuslikud õigus- või haldusnormid – Leppetrahvi tingimus – Liikmesriigi kohtu pädevus

Selle kohtuotsuse aluseks oli kolm kohtuvaidlust Belgia riikliku raudtee-ettevõtja (SNCB) ja kolme reisija vahel lisatasu üle, mida neilt isikutelt nõuti rongis sõidudokumentide sõitmise eest. Kuna kõnealused reisijad keeldusid eeskirjade rikkumise heastamisest, kas makstes kohe piletihinna koos lisatasuga või makstes hiljem kindla määraga summa, pöördus SNCB nende vastu kohtusse nõudega mõista neilt välja tema veotingimuste rikkumise eest maksmisele kuuluvad summad. Sellega seoses väitis SNCB, et kuna reisijad ei olnud sõidupiletit ostnud, siis ei olnud tema ja nimetatud reisijate vaheline suhe lepinguline, vaid haldussuhe. Neid vaidlusi lahendades esitas eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtule küsimuse eelkõige selle kaitse ulatuse kohta, mis on direktiiviga 93/13 tagatud reisijatele, kes sõidudokumentide kasutavad veoettevõtja osutatavat teenust.

Kõigepealt tuletas Euroopa Kohus meelde, et vastavalt direktiivi 93/13 artikli 1 lõikele 2 ei kuulu selle direktiivi kohaldamisalasse lepingutingimused, mis põhinevad eelkõige kohustuslikel õigusnormidel, ning liikmesriigi kohtu ülesanne on kontrollida, kas asjaomane lepingutingimus jääb seega väljapoole direktiivi kohaldamisala. Lähtudes siiski eeldusest, et see lepingutingimus kuulub direktiivi kohaldamisalasse, käsitles Euroopa Kohus direktiivi 93/13 artikli 6 lõikel 1 põhinevat liikmesriigi kohtu pädevust olukorras, kus see kohus on tuvastanud ebaõiglase lepingutingimuse selle direktiivi tähenduses (punkt 61).

Euroopa Kohus otsustas, et selle sättega on vastuolus ka see, kui liikmesriigi kohus asendab selle riigi lepinguõiguse põhimõtteid kohaldades sellise tingimuse riigisisese õiguse dispositiivse normiga, välja arvatud juhul, kui asjaomane leping ei saa ebaõiglase tingimuse väljajätmise korral edasi kehtida ja kui lepingu kui terviku tühistamisel oleks tarbijale eriti kahjulikud tagajärjed (resolutsiooni punkt 2).

3. märtsi 2020. aasta kohtuotsus (suurkoda) Gómez del Moral Guasch (C-125/18, [EU:C:2020:138](#))

Hüpoteeklaenuleping – Muutuv intressimäär – Hoiupankade hüpoteeklaenu baasindeks – Õigus- või haldusnormidest tulenev indeks – Lepingutingimuse ühepoolne kehtestamine müüja või teenuste osutaja poolt – Läbipaistvuskontroll liikmesriigi kohtus – Lepingutingimuse ebaõigluse tuvastamise tagajärjed

Selles kohtuotsuses, mille faktiline ja õiguslik taust on esitatud eespool,⁴¹ tuletas Euroopa Kohus meelde, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 ei ole vastuolus, kui liikmesriigi kohus jätab lepinguõiguse põhimõtteid kohaldades ebaõiglase lepingutingimuse müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingust välja, asendades selle riigisisese õiguse dispositiivse normiga

⁴⁰ Seda kohtuotsust käsitletakse ka rubriigis V.3 „Muu mõju“.

⁴¹ Vaidluse faktilise ja õigusliku tausta kohta vt rubriik I.3.3.1 „Direktiivi 93/13 kohaldamisalast väljajäämine – kohustuslikel õigusnormidel põhinevad lepingutingimused“, lk 7.

olukorras, kus sellise tingimuse tühiseks tunnistamise korral peaks kohus lepingu tervikuna tühistama, millel oleks tarbijale eriti kahjulikud tagajärjed (punkt 61).

Lepingu tühistamise tagajärg võib nimelt üldjuhul olla laenujäägi kohe sissenõutavaks muutumine, mis võib ületada tarbija rahalisi võimalusi ja karistada selle asjaolu tõttu pigem tarbijat kui laenuandjat, kes sellest tulenevalt ei pruugi hoiduda selliste tingimuste kasutamisest oma lepingutes. Käesoleval juhul kehtestas Hispaania seadusandja pärast seda, kui vaidlusalune laenuleping oli juba sõlmitud, „asendusindeksi“, mis on dispositiivne, kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu kontrolli tulemusel ei ilmne vastupidist. Neil asjaoludel leidis Euroopa Kohus, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 ja artikli 7 punktiga 1 ei ole vastuolus, kui sellise ebaõiglase lepingutingimuse tühisuse korral, milles määratakse kindlaks muutuva laenuintressi arvutamise aluseks olev baasindeks, asendab liikmesriigi kohus selle indeksi asendusindeksiga, mida kohaldatakse juhul, kui lepingupooled ei ole kokku leppinud teisiti, tingimusel et asjaomane hüpoteeklaenuleping ei saa kõnealuse ebaõiglase lepingutingimuse väljajätmise korral kehtima jääda ning kui lepingu tervikuna tühistamisel oleks tarbijale eriti kahjulikud tagajärjed (punktid 63–67 ja resolutsiooni punkt 4).

12. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus D.V. (advokaaditasu – tunnitasu põhimõte) (C-395/21, [EU:C:2023:14](#))

Advokaadi ja tarbija vahel sõlmitud õigusteenuste osutamise leping – Tingimus, mis näeb ette advokaaditasu maksmise tunnitasu põhimõttel – Artikli 6 lõige 1 – Liikmesriigi kohtu pädevus ebaõiglase lepingutingimuse tuvastamise korral

Käesolevas otsuses, mille faktiline ja õiguslik taust on esitatud eespool,⁴² võttis Euroopa Kohus seisukoha tagajärgede kohta, mis kaasnevad sellega, kui advokaadi ja tarbija vahel sõlmitud õigusteenuste osutamise lepingu tingimus, millega määratakse osutatavate teenuste hind kindlaks tunnitasu põhimõtte alusel, tunnistatakse ebaõiglaseks lepingutingimuseks. Sellega seoses märkis Euroopa Kohus, et liikmesriigi kohus on kohustatud selle tingimuse kohaldamata jätma, kui tarbija sellele vastu ei ole (punkt 55).

Euroopa Kohus täpsustas, et kui asjaomaste riigisiseste õigusnormide kohaselt ei saa õigusteenuse osutamise leping pärast hinda puudutava lepingutingimuse väljajätmist kehtima jääda ning kui teenused on juba osutatud, ei ole direktiiviga 93/13 vastuolus lepingu kehtetuks tunnistamine ega see, kui liikmesriigi kohus ennistab tarbija olukorra ilma selle lepingutingimuseeta, isegi kui selle tagajärjel jääb teenuste osutajal tasu osutatud teenuste eest üldse saamata (punkt 59).

Mis puudutab tagajärgi, mida põhikohtuasjas kõne all olevate lepingute tühistamine võib tarbijale kaasa tuua, siis tuletas Euroopa Kohus meelde oma praktikat, mille kohaselt laenulepingu kui terviku tühistamine muudab laenujäägi põhimõtteliselt kohe sissenõutavaks sellises ulatuses, mis võib ületada tarbija rahalisi võimalusi ja põhjustada talle eriti kahjulikke

⁴² Vaidluse faktilise ja õigusliku tausta kohta vt rubriik I.3.3.2 „Direktiivi 93/13 kohaldamisalast väljajäämine – lepingutingimus, mis on seotud lepingu põhiobjekti mõistega või vastusoorituse esemeks oleva teenuse või kauba hinna või tasuga“, lk 11. Seda kohtuotsust käsitletakse ka rubriigis II.1 „Mõiste „ebaõiglase lepingutingimus““ ja rubriigis III.2 „Heauskuse, tasakaalustatuse ja läbipaistvuse nõuded“.

tagajärgi. Lepingu tühistamise äärmine kahjulikkus ei pruugi siiski piirduda üksnes puhtalt rahaliste tagajärgedega (punkt 61).

Nimelt ei ole välistatud, et juba osutatud õigusteenuste osutamise lepingu tühistamine võib panna tarbija õiguslikult ebakindlasse olukorda, eelkõige juhul, kui riigisisene õigus võimaldab müüjal või teenuste osutajal nõuda asjasse puutuva teenuse eest tasu muul alusel kui tühistatud leping. Lisaks võib lepingu tühisus mõjutada lepingu alusel tehtud toimingute kehtivust ja tõhusust (punkt 62).

Neil asjaoludel otsustas Euroopa Kohus, et kui lepingu kui terviku kehtetuks tunnistamine võib põhjustada tarbijale eriti kahjulikke tagajärgi – mida peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus –, ei ole direktiiviga 93/13 vastuolus see, kui liikmesriigi kohus asendab ebaõiglase lepingutingimuse selle tühisuse korvamiseks riigisisese õiguse dispositiivse sättega või sättega, mis on kohaldatav lepingupoolte kokkuleppe korral. Seevastu on direktiiviga vastuolus see, kui liikmesriigi kohus asendab tühistatud ebaõiglase lepingutingimuse kohtu enda hinnangul põhinevas suuruses tasuga, mida tuleb nende teenuste eest maksta (resolutsiooni punkt 4).

3. Muu mõju

21. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus Unicaja Banco ja Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 ja C-487/13, [EU:C:2015:21](#))

Hüpoteeklepingud – Viivist käsitlevad lepingutingimused – Ebaõiglased lepingutingimused – Hüpoteegiga tagatud nõude täitemenetlus – Viivise summa vähendamine – Liikmesriigi kohtu pädevus

Põhikohtuasjad puudutasid hüpoteegiga tagatud nõude täitemenetlusi, mille algatasid Unicaja Banco ja Caixabank mitme hüpoteegi realiseerimiseks. Peale selle sisaldasid kõik põhikohtuasjades käsitletavat laenulepingut tingimust, mis võimaldas laenuandjal juhul, kui laenusaja rikub tagasimaksmise kohustust, leping ennetähtaegselt lõpetada ja nõuda kogu võlgnetava laenujäägi tasumist koos kokkulepitud intressi, viivise, vahendustasude ja kuludega. Unicaja Banco ja Caixabank esitasid eelotsusetaotluse esitanud kohtule nõude täitmisele pööramise avaldused rahasumma suhtes, mis võlgneti pärast asjaomastes hüpoteeklaenulepingutes ette nähtud viivise määra kohaldamist.

Seoses nende avaldustega tekkis asjaomasel kohtul küsimus, kas viivise määra puudutavad tingimused ning tingimused, mis näevad ette selle viivise määra kohaldamise laenujäägile, mida saab laenumakse hilinemise korral ennetähtaegselt sisse nõuda, võivad olla direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 tähenduses ebaõiglased lepingutingimused. Sellega seoses kahtles eelotsusetaotluse esitanud kohus siiski, milliseid järeldusi peab ta tegema, kui tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega, võttes arvesse riigisisest õigusnormi, mille kohaselt peab liikmesriigi kohus, kelle poole on pöördutud nõude hüpoteegi arvelt sundtäitmiseks, hüpoteeklaenulepingu tingimuse alusel tasumisele kuuluvad summad ümber arvutama, kui lepingus on ette nähtud viivitusintress, mille määr on suurem kui kolmekordne seadusest tulenev intressimäär, kohaldades viivitusintressimäära, mis ei ületa seda piirmäära.

Sellega seoses nentis Euroopa Kohus kõigepealt, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates on nende hüpoteeklaenulepingute viivist käsitlevad tingimused, mille täitmiseks viimase poole pöörduti, direktiivi 93/13 artikli 3 tähenduses ebaõiglased lepingutingimused (punkt 27). Sellega seoses tuletas Euroopa Kohus meelde, et mis puutub tagajärgedesse, mida tarbijat ning müüjat või teenuste osutajat siduvas lepingus ebaõiglase lepingutingimuse tuvastamine endaga kaasa toob, siis ilmneb direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 sõnastusest, et liikmesriigi kohtud peavad jätma ebaõiglase lepingutingimuse kohaldamata üksnes selleks, et sellel ei oleks tarbijale siduvat toimet, ilma et neil oleks õigust muuta selle tingimuse sisu. Asjaomane leping peab niisiis põhimõtteliselt kehtima jääma ilma ühegi muudatuseta, välja arvatud muudatus, mis tuleneb ebaõiglase tingimuste väljajätmisest, kui riigisiseste õigusnormide kohaselt on lepingu selline kehtima jäämine õiguslikult võimalik (punkt 28).

Eelotsusetaotlustest nähtub, et kõnealuse riigisisese õigusnormiga on ette nähtud viivise kohandamine põhieuaseme omandamiseks antud sellise laenu või krediidi korral, mis on tagatud kõnealusele eluasemele seatud hüpoteegiga (punkt 35). Selle sätte kohaldamisala laieneb kõigile hüpoteeklaenulepingutele ja eristub seega direktiivi 93/13 kohaldamisalast, mis puudutab üksnes ebaõiglase lepingutingimusi müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingutes. Sellest tuleneb, et kohustus järgida viivise piirmäära, mis võib olla maksimaalselt kolmekordne seadusjärgne intressimäär, mille on kehtestanud seadusandja, ei takista kohtul hinnata seda, kas lepingutingimus, milles on kindlaks määratud viivis, on ebaõiglane (punkt 36).

Siinkohal tuletas Euroopa Kohus meelde, et direktiivi 93/13 artikli 4 lõike 1 kohaselt tuleb hinnates, kas lepingutingimus on ebaõiglane, võtta arvesse lepingu objektiks oleva kauba või teenuse laadi ning kõiki lepingu sõlmimise ajal esinenud lepingu sõlmimisega seotud asjaolusid. Eeltõdetust tuleneb, et sellest seisukohast lähtuvalt tuleb hinnata ka tagajärgi, mis sellel tingimusel võivad lepingu suhtes kohaldatava õiguse raames olla – see aga nõuab liikmesriigi õiguskorra analüüsimist (punkt 37). Sellega seoses tuletas Euroopa Kohus meelde, et eranditult üksikisikute vahelist vaidlust lahendades peab liikmesriigi kohus riigisiseste õigusnormide kohaldamisel arvesse võtma riigisisese õiguse norme tervikuna ning lähtuma nende tõlgendamisel võimalikult suures ulatuses selles valdkonnas kohaldatava direktiivi sõnastusest ja eesmärgist, et saavutada direktiivi eesmärgiga kooskõlas olev tulemus (punkt 38).

Seetõttu otsustas Euroopa Kohus, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 ei ole vastuolus selline riigisisene õigusnorm, millega oli tegemist asjaomases kohtuasjas, tingimusel, et selle kohaldamise tagajärjel ei mineta liikmesriigi kohus võimalust ise hinnata, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega, ega jätta nimetatud tingimus kohaldamata, kui ta peaks leidma, et tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega. Nimelt ei takista asjaolu, et seaduses on kehtestatud intressi ülempiir, liikmesriigi kohtul hinnata seda, kas lepingutingimus viivise kohta, mille määr on riigisiseses õiguses ette nähtud määrast madalam, on ebaõiglane lepingutingimus (punkt 40 ja resolutsioon).

Kui aga hüpoteeklaenulepingu tingimuses ette nähtud viivise määr ületab riigisiseses õiguses sätestatud määrat ja seda tuleb vastavalt sellele õigusele kohandada, ei takista see asjaolu liikmesriigi kohtul – lisaks kohandamise meetme kohaldamisele – teha mis tahes muid järeldusi asjaolust, et sellise viivise määrat kindlaks määrav tingimus on direktiivi 93/13 tähenduses ebaõiglane lepingutingimus, vajaduse korral näiteks selle tühistada (punktid 41 ja 42).

7. augusti 2018. aasta kohtuotsus Banco Santander (C-96/16 ja 94/17, [EU:C:2018:643](#))

Nõude loovutamise – Tarbijaga sõlmitud laenuleping – Kriteeriumid, mille alusel hinnata, kas selle lepingu viivitusintressi kindlaks määrav tingimus on ebaõiglane lepingutingimus – Ebaõiglase lepingutingimuse tuvastamise tagajärjed

Käesolevas otsuses, mille faktiline ja õiguslik taust on esitatud eespool,⁴³ märkis Euroopa Kohus, et direktiiviga 93/13 ei ole vastuolus niisugune liikmesriigi kohtupraktika nagu Tribunal Supremo (Hispaania kõrgeim kohus) praktika, mille kohaselt on tarbijaga sõlmitud laenulepingu eraldi kokku leppimata tingimuse, milles on kindlaks määratud viivitusintressi määr, ebaõiglaseks lepingutingimuseks tunnustamise tagajärg see, et mainitud intressi üldse ei kohaldata, kusjuures samas lepingus ette nähtud laenuintressi arvestatakse edasi (resolutsiooni punkt 3).

Euroopa Kohus nentis, et eelkõige ei tulene sellest direktiivist, et laenulepingus viivitusintressi kehtestava tingimuse kui ebaõiglase lepingutingimuse kohaldamata jätmise või tühistamine peaks kaasa tooma ka laenuintressi määra kehtestava tingimuse kohaldamata jätmise või tühistamise, eeskätt seetõttu, et neid eri tingimusi tuleb selgesti üksteisest eristada. Viimati nimetatud küsimuses leidis Euroopa Kohus, et viivitusintress on mõeldud sanktsioonina selle eest, et võlgnik on jätnud täitmata oma kohustuse teha laenumakseid lepingus kokku lepitud kuupäevadel, selle eesmärk on toimida heidutavalt, et võlgnik oma kohustuste täitmisega ei viivitaks, ja vajaduse korral hüvitada laenuandjale hilinenult maksimisest tekkinud kahju. Seevastu laenuintress on mõeldud vastutasuna laenuandjale rahasumma kättesaadavaks tegemise eest kuni selle summa tagasimaksmiseni. Need järeldused peavad paika sõltumata sellest, kuidas on sõnastatud viivitusintressi ja laenuintressi määra käsitlevad lepingutingimused. Eelkõige peavad need järeldused paika mitte üksnes siis, kui viivitusintressi määra käsitlev lepingutingimus on eraldi laenuintressi määra käsitlevast tingimusest, vaid ka siis, kui viivitusintressi määr on kindlaks määratud nii, et laenuintressi määra suurendatakse teatud protsendipunkti võrra. Viimasel juhul, kui ebaõiglane lepingutingimus puudutab üksnes sellist suurendamist, tuleb direktiivi 93/13 kohaselt tühistada üksnes niisugune suurendamine (punktid 76 ja 77).

26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus (suurkoda) Abanca Corporación Bancaria (C-70/17 ja C-179/17, [EU:C:2019:250](#))

Hüpoteeklaenulepingu ennetähtaegse lõpetamise tingimus – Lepingutingimuse osaliselt ebaõiglaseks tunnustamine – Liikmesriigi kohtu pädevus ebaõiglase lepingutingimuse tuvastamise korral – Ebaõiglase lepingutingimuse asendamine riigisisese õigusnormiga

Põhikohtuasjad puudutasid Hispaanias sõlmitud hüpoteeklaenulepinguid, mis sisaldasid tingimust, mis võimaldas nõuda lepingu ennetähtaegset lõpetamist muu hulgas ühe igakuise laenumakse tasumata jätmise korral.

Eelotsusetaotluse esitanud kohtud pöördusid Euroopa Kohtu poole sisuliselt küsimusega, kas direktiivi 93/13 artikleid 6 ja 7 tuleb tõlgendada nii, et kui hüpoteeklaenulepingu ennetähtaegset lõpetamist käsitlev tingimus loetakse ebaõiglaseks lepingutingimuseks, võib see siiski osaliselt

⁴³ Vaidluse faktilise ja õigusliku tausta kohta vt rubriik II.1 „Mõiste „ebaõiglane lepingutingimus““, lk 17.

kehtima jääda, kui välja jäetakse asjaomase tingimuse need osad, mis muudavad selle ebaõiglaseks lepingutingimuseks. Samuti küsisid nad, kas vastasel korral võib neid sätteid tõlgendada nii, et selle tingimuse alusel algatatud hüpoteegiga tagatud nõude täitemenetlus võib siiski jätkuda riigisisese dispositiivse õigusnormi alusel, kuna selle menetluse kasutamise võimatus võib olla vastuolus tarbijate huvidega.

Sellega seoses otsustas Euroopa Kohus, et direktiivi 93/13 artikleid 6 ja 7 tuleb tõlgendada kõigepealt nii, et nendega on vastuolus see, kui ebaõiglaseks tunnistatud hüpoteeklaenulepingu ennetähtaegse lõpetamise tingimus jäetakse osaliselt kehtima, jättes välja tingimuse selle osa, mille tõttu on tegemist ebaõiglase lepingutingimusega, kui niisuguse väljajätmisega muudetakse asjaomast tingimust selle põhisisu mõjutamise tõttu sisuliselt. Seejärel märkis Euroopa Kohus, et nende artiklitega ei ole vastuolus see, kui liikmesriigi kohus asendab ebaõiglase lepingutingimuse selle tühisuse korvamiseks lepingutingimuse eeskujuks olnud seaduse sätte uue redaktsiooniga, mis on kohaldatav lepingupoolte kokkuleppe korral, kui hüpoteeklaenuleping ei saa selle ebaõiglase lepingutingimuse väljajätmise korral kehtida ning kui lepingu tervikuna tühistamine põhjustab tarbijale eriti kahjulikke tagajärgi (resolutsioon).

On tõsi, et olukorras, kus liikmesriigi kohus on tuvastanud müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingu ebaõiglase tingimuse tühisuse, on direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 vastuolus riigisisene õigusnorm, mis võimaldab liikmesriigi kohtul seda lepingut kõnealuse tingimuse sisu muutes täiendada. Kui liikmesriigi kohtul oleks lubatud sellises lepingus sisalduvate ebaõiglase tingimuste sisu muuta, võiks selline õigus kahjustada direktiivi 93/13 artikli 7 pikaajalist eesmärki. Niisugune võimalus nimelt vähendab heidutavat mõju, mida müüjale või teenuste osutajale avaldatakse pelgalt sellega, et selliseid ebaõiglaseid tingimusi tarbija suhtes ei kohaldata, kuivõrd müüjad või teenuste osutajad üritaksid endiselt kasutada viidatud tingimusi, kui nad teavad, et isegi nende tingimuste tühiseks tunnistamise korral on liikmesriigi kohtul siiski võimalus lepingut vajaduse piires täiendada, tagades seega müüja või teenuste osutaja huvid (punktid 53 ja 54).

Siiski ei ole olukorras, kus müüja või teenuste osutaja ning tarbija vahel sõlmitud leping ei saa ebaõiglase tingimuse väljajätmise korral edasi kehtida, direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 vastuolus, kui liikmesriigi kohus tühistab lepinguõiguse põhimõtteid kohaldades ebaõiglase lepingutingimuse, asendades selle riigisisese õiguse dispositiivse normiga olukorras, kus ebaõiglase lepingutingimuse tühiseks tunnistamine kohustaks kohut tühistama lepingu tervikuna, mis põhjustaks tarbijale eriti kahjulikke tagajärgi ja seeläbi karistaks teda (punkt 56).

Niisugune asendamine on direktiivi 93/13 eesmärki arvestades täiesti põhjendatud. See on nimelt kooskõlas kõnealuse direktiivi artikli 6 lõike 1 eesmärgiga, milleks on asendada lepinguga loodud formaalne tasakaal lepingupoolte õiguste ja kohustuste vahel tegeliku tasakaaluga, mis taastab pooltevahelise võrdsuse, mitte tühistada kõik ebaõiglasi tingimusi sisaldavad lepingud (punkt 57).

Kui ebaõiglast lepingutingimust ei oleks lubatud riigisisese dispositiivse õigusnormiga asendada, mistõttu peaks kohus tühistama lepingu tervikuna, võib see tarbijale põhjustada eriti kahjulikke tagajärgi, mis omakorda kahandaks lepingu tühistamise võimaluse hoiatavat mõju. Laenulepingu puhul on sellise tühistamise tagajärg üldjuhul laenujäägi kohe sissenõutavaks muutumine, mis võib ületada tarbija rahalisi võimalusi ja karistada selle asjaolu tõttu pigem tarbijat kui

laenuandjat, keda selline tagajärg ei pruugi heidutada sel määral, et ta edaspidi hoidub selliste tingimuste kasutamisest oma lepingutes (punkt 58).

Samalaadsetel põhjustel otsustas Euroopa Kohus, et olukorras, kus müüja või teenuste osutaja ning tarbija vahel sõlmitud hüpoteeklaenuleping ei saa kehtima jääda pärast sellest lepingupoolte kokkuleppe korral kohaldatavat seadusesätet peegeldava ebaõiglase lepingutingimuse välja jätmist, ei ole direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 vastuolus ka see, kui tarbijale lepingu tühistamisega kaasnevate eriti kahjulikke tagajärgede kaalutlusel asendab liikmesriigi kohus lepingu tühisuse vältimiseks kõnealuse lepingutingimuse selle seadusesätte uue redaktsiooniga, mis on kehtestatud pärast lepingu sõlmimist (punkt 59).

Eelotsusetaotluse esitanud kohtute ülesanne on vastavalt riigisisestele õigusnormidele ning asjaolusid objektiivselt hinnates kontrollida, kas kõnealuste lepingutingimuste väljajätmise korral ei saa hüpoteeklaenulepingud edasi kehtida.

Niisugusel juhul peavad eelotsusetaotluse esitanud kohtud hindama, kas põhikohtuasjas kõne all olevate hüpoteeklaenulepingute tühistamine võib asjaomastele tarbijatele põhjustada eriti kahjulikke tagajärgi. Selle kohta märkis Euroopa Kohus, et eelotsusetaotlustest nähtuvalt võib niisugusel tühistamisel olla mõju eelkõige riigisiseses õiguses ette nähtud menetlusele, mille kohaselt saavad pangad nõuda kohtus kogu tarbijate võlgnetava laenusumma väljamõistmist (punkt 61).

7. novembri 2019. aasta kohtuotsus Kanyeba jt (liidetud kohtuasjad C-349/18–C-351/18, [EU:C:2019:936](#))

Raudtee-ettevõtja üldised veotingimused – Leppetrahvi tingimus – Liikmesriigi kohtu pädevus

Selles kohtuotsuses, mille faktiline ja õiguslik taust on esitatud eespool,⁴⁴ leidis Euroopa Kohus müüja või teenuste osutaja ning tarbija vahel sõlmitud lepingus ette nähtud leppetrahvi tingimuse üle otsustades, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 on vastuolus see, kui liikmesriigi kohus, olles tuvastanud, et niisugune leppetrahvi puudutav tingimus on ebaõiglane lepingutingimus, kohandab tarbijalt selle tingimuse alusel nõutavat leppetrahvi (resolutsiooni punkt 2).

9. juuli 2020. aasta kohtuotsus Ibercája Banco (C-452/18, [EU:C:2020:536](#))

Hüpoteeklaenuleping – Intressimäära muutumist piirav tingimus (nn alammäära tingimus) – Uuendusleping – Lepingutingimuste vaidlustamise õigusest loobumine – Siduvuse puudumine

Selles kohtuotsuses, mille faktiline ja õiguslik taust on esitatud eespool,⁴⁵ asus Euroopa Kohus seisukohale, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 ei ole vastuolus, kui müüja või teenuste osutaja ning tarbija vahel sõlmitud lepingu teatavat tingimust, mille kohus võib tunnistada ebaõiglaseks

⁴⁴ Vaidluse faktilise ja õigusliku tausta kohta vt rubriik V.2 „Ebaõiglase lepingutingimuse asendamine“, lk 47.

⁴⁵ Vaidluse faktilise ja õigusliku tausta kohta vt rubriik II.1 „Mõiste „ebaõiglane lepingutingimus“, lk 17. Seda kohtuotsust käsitletakse ka rubriigis II.2 „Mõiste „lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud“ ja rubriigis III.2 „Heausksuse, tasakaalustatuse ja läbipaistvuse nõuded“.

lepingutingimuseks, saab muuta asjaomase müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahelise uuenduslepinguga, millega tarbija loobub selle tingimuse ebaõiglaseks lepingutingimuseks tunnistamise tagajärgedest, eeldusel et loobumise alus on tarbija vabatahtlik ja teadlik nõusolek, mida peab kontrollima liikmesriigi kohus (resolutsiooni punkt 1).

Euroopa Kohus täpsustas, et tarbija loobumist tugineda ebaõiglase lepingutingimuse tühisusele saab arvesse võtta üksnes siis, kui tarbijale oli loobumise ajal teada, et see tingimus ei ole siduv, ja loobumisest tulenevad tagajärjed. Üksnes sellisel eeldusel võib järeldada, et ta on niisuguse lepingutingimuse uuendamiseks andnud direktiivi 93/13 artiklis 3 ette nähtud nõuetele vastava vabatahtliku ja teadliku nõusoleku, mida peab kontrollima liikmesriigi kohus (punkt 29).

4. Tühisuse tuvastamise ajalise kehtivuse piiramine

21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus (suurkoda) Gutiérrez Naranjo (C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, [EU:C:2016:980](#))

Hüpoteeklaenud – Ebaõiglased lepingutingimused – Tühisuse tuvastamine – Ebaõiglase lepingutingimuse tühisuse tuvastamise ajalise kehtivuse piiramine

Põhikohtuasjad puudutasid hüpoteeklaenulepingutes sisalduvaid tingimusi, millega nähti ette alammäär, millest allapoole ei või muutuva intressi määr langeda. Kuigi Hispaania kõrgeim kohus oli direktiivi 93/13 tõlgendamist käsitlevast Euroopa Kohtu praktikast lähtudes oma varasema otsusega tunnistanud sellise intressi alammäära kehtestamise ebaõiglaseks lepingutingimuseks, piiras see liikmesriigi kohus asjaomaste tingimuste tühisuse tuvastamisest tuleneva tagasitaitmiskohustuse üldkohaldatavalt summaga, mis on makstud alusetult pärast tema presedendiks oleva kohtuotsuse kuulutamist. Neil asjaoludel küsisid eelotsusetaotluse esitanud kohtud, kelle poole olid pöördunud tarbijad, kelle suhtes oli sellist intressi alammäära tingimust kohaldatud, kas tühisuse tuvastamise tagajärgede ajalise kehtivuse piiramine on direktiiviga 93/13 kooskõlas.

Euroopa Kohus rõhutas asjaomases kohtuotsuses, et direktiivi 93/13 mõttes ebaõiglase lepingutingimuse tuvastamine peab tingima tarbija olukorra ennistamise sellisena, nagu see oleks olnud ilma kõnealuse lepingutingimusest. Seetõttu peab käesoleval juhul see, et intressi alammäära käsitlev tingimus tunnistatakse ebaõiglaseks lepingutingimuseks, võimaldama tagastada tarbija arvel alusetult saadud tulu (punktid 66 ja 67).

Euroopa Kohus täpsustas siinjuures, et kuigi liikmesriigi kohus võib otsustada, et õiguskindluse huvides ei mõjuta tema otsus olukordi, mis on lahendatud varasema jõustunud kohtuotsusega, on siiski üksnes Euroopa Kohus pädev otsustama, kuidas piirata tema poolt liidu õigusnormile antava tõlgenduse ajalist kehtivust. Pealegi jätab intressi alammäära käsitleva lepingutingimuse tühisuse tagajärgede ajalise piiramine nii, nagu Hispaania kõrgeim kohus otsustas, tarbija ilma õigusest saada täies ulatuses tagasi alusetult makstud summad, mistõttu tagab see üksnes ebatäieliku ja ebapiisava tarbijate kaitse. Sellisel juhul ei kujuta niisugune kaitse vastupidi direktiivis ettenähtule endast ei sobivat ega tõhusat vahendit sellist laadi lepingutingimuste kasutamise lõpetamisele sundimiseks. Seega on ebaõiglase lepingutingimuse tühisusega seotud

tagasitaitmiskohustuse ajaline piiramine liidu õigusega vastuolus (punktid 70, 72, 73, 75 ja resolutsioon).

17. mai 2022. aasta kohtuotsus (suurkoda) *Unicaja Banco* (C-869/19, [EU:C:2022:397](#))

Hüpoteeklaenuleping – Selles lepingus ette nähtud intressi alammäära käsitlev ebaõiglane lepingutingimus – Apellatsiooniaseme kohtumenetlust reguleerivad riigisisised õigusnormid – Ebaõiglase lepingutingimuse tühisuse tuvastamise tagajärgede ajaline piiramine – Tagasitaitmine – Liikmesriigi apellatsioonikohtul olev omal algatusel kontrollimise pädevus

Põhikohtuasja pooled olid L ning Banco de Caja España de Inversiones, Salamanca y Soria SAU, kelle õigusjärglane on Unicaja Banco SA, ning vaidluse ese oli asjaolu, et liikmesriigi apellatsioonikohus ei tõstatanud omal algatusel liidu õiguse rikkumisel põhinevat väidet. Pank andis L-ile hüpoteeklaenu. Leping sisaldas intressi alammäära tingimust, mille kohaselt ei saanud muutuva intressi määr olla väiksem kui 3%. L esitas selle krediidasutuse vastu hagi, nõudes kõnealuse lepingutingimuse tühisuse tuvastamist ja alusetult saadud rahasumma tagastamist, väites, et läbipaistvuse puudumise põhjusel tuleb see tingimus tunnistada ebaõiglaseks lepingutingimuseks. Esimese astme kohus rahuldaski hagi, piirates samas riigisisese kohtupraktika kohaselt tagasitaitmiskohustuse tagajärgi ajaliselt. Apellatsioonikohus, kelle poole pöördus pank, ei teinud otsust, et intressi alammäära tingimuse alusel saadud summa tuleb täielikult tagastada, kuna L ei olnud esimese astme kohtu otsuse peale apellatsioonkaebust esitanud. Hispaania õiguse kohaselt ei saa apellatsioonikohus juhul, kui kumbki pool teatavat kohtulahendi resolutsiooni osa vaidlustanud ei ole, seda lahendi osa tühistada ega muuta. See norm sarnaneb kohtuotsuse seadusjõu põhimõttega. Hispaania kõrgeim kohus küsis seetõttu Euroopa Kohtult, kas riigisisene õigus on liidu õigusega kooskõlas, arvestades eelkõige asjaolu, et liikmesriigi kohus, kes lahendab apellatsioonkaebust kohtuotsuse peale, millega tuvastatult ebaõiglase lepingutingimuse tõttu alusetult tasutud summa tarbijale tagastamist ajaliselt piiratakse, ei saa omal algatusel tõstatada väidet direktiivi 93/13 rikkumise kohta ega kohustada seda summat täies ulatuses tagasi maksma.

Euroopa Kohus analüüsis oma otsuses seda, kuidas suhestuvad omavahel sellised apellatsioonimenetlust reguleerivad riigisisised menetluspõhimõtted nagu dispositiivsuse põhimõte, vastavuse põhimõte ja *reformatio-in-peius*-keelu põhimõte ning liikmesriigi kohtu pädevus analüüsida omal algatusel seda, kas tegemist on ebaõiglase lepingutingimusega.

Ta asus seisukohale, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 on vastuolus selliste riigisiseste menetluspõhimõtete kohaldamine, mille alusel liikmesriigi kohus, kellele on esitatud apellatsioonkaebus kohtuotsuse peale, millega piiratakse ajaliselt selle alusetult makstud rahasumma tagasimaksmist, mille tarbija tasus tingimuse alusel, mis tunnistati ebaõiglaseks lepingutingimuseks, ei saa omal algatusel tõstatada selle direktiivi sätte rikkumisel põhinevat väidet ega kohustada kõnealust summat täies ulatuses tagasi maksma olukorras, kus kõnealune tarbija ei ole seda ajalist piirangut vaidlustanud muul põhjusel kui täieliku passiivsuse tõttu. Euroopa Kohus täpsustas, et ilmselt jättis tarbija kohtuotsuse õigel ajal edasi kaebamata selle tõttu, et apellatsioonkaebuse esitamise tähtaeg oli juba möödunud siis, kui Euroopa Kohus tegi

kohtuotsuse [Gutiérrez Naranjo jt](#)⁴⁶, milles tunnistas nimetatud direktiiviga vastuolus olevaks liikmesriigi kohtupraktika, mis piiras ajaliselt ebaõiglase lepingutingimuse tuvastamisest tuleneva tagasitaitmiskohustuse tagajärgi. Sellest tulenevalt ei olnud tarbija põhikohtuasjas täiesti passiivne, kui ta jättis apellatsioonkaebuse esitamata. Neil asjaoludel on tõhususe põhimõttega vastuolus selliste riigisiseste menetluspõhimõtete kohaldamine, mis jätavad tarbija ilma vahenditest, mille abil maksma panna ebaõiglasi lepingutingimusi käsitlevast direktiivist talle tulenevaid õigusi, sest nende põhimõtete kohaldamine muudab asjaomaste õiguste kaitse võimatuks või ülemäära raskeks (punktid 38 ja 39 ning resolutsioon).

⁴⁶ 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus [Gutiérrez Naranjo jt](#) (C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980), mida käsitletakse ka rubriigis V.4 „Tühisuse tuvastamise ajalise kehtivuse piiramine“.

VI. Ebaõiglase lepingutingimuse kasutamise lõpetamise vahendid

1. Kollektiivsed või üldistes huvides esitatud hagid

26. aprilli 2012. aasta kohtuotsus *Invitel* (C-472/10, [EU:C:2012:242](#))

Lepingutingimuste ühepoolne muutmise müüja või teenuste osutaja poolt – Riigisisestes õigusnormides määratud organisatsiooni poolt üldistes huvides ning tarbijate nimel esitatud hagi, millega nõutakse rikkumise lõpetamist – Ebaõiglase lepingutingimuse tuvastamine – Õiguslikud tagajärjed

Käesolevas kohtuotsuses, mille faktiline ja õiguslik taust on esitatud eespool,⁴⁷ tuletas Euroopa Kohus kõigepealt meelde, et direktiiv 93/13 kohustab liikmesriike lubama isikutel või organisatsioonidel, kellel on õigustatud huvi kaitsta tarbijaid, esitada rikkumise lõpetamise hagi nõudega tuvastada, kas mõni üldiseks kasutamiseks koostatud lepingutingimus on ebaõiglane lepingutingimus, ja saavutada vajaduse korral selliste tingimuste keelamine. Euroopa Kohus täpsustas selle kohta siiski, et direktiivi eesmärk ei ole ühtlustada sanktsioone, mida kohaldatakse kõnesolevate isikute või organisatsioonide esitatud hagi alusel algatatud kohtumenetluse raames ebaõiglase lepingutingimuse tuvastamise korral (punktid 35 ja 36).

Seejärel märkis Euroopa Kohus, et üldistes huvides esitatud hagide hoiatava eesmärgi tõhus elluviimine eeldab, et tarbijalepingu selline tüüptingimus, mis asjaomase müüja või teenuste osutaja vastu üldistes huvides esitatud hagi raames on tunnustatud ebaõiglaseks lepingutingimuseks, ei ole siduv tarbijatele, kes on menetluse pooled, ega ka tarbijatele, kes on sõlminud asjaomase müüja või teenuste osutajaga lepingu, mille suhtes on kohaldatav see sama tüüptingimus. Selles kontekstis rõhutas Euroopa Kohus, et üldist huvi taotleva hagi ebaõiglase lepingutingimuse kõrvaldamise nõudes võib esitada ka enne sellise tingimuse kasutamist lepingutes (punkt 38).

Neil asjaoludel tuvastas Euroopa Kohus, et vaidlustatud õigusnormid, mille kohaselt on üldistes huvides esitatud hagi alusel kohtu poolt ebaõiglase tingimuse tühisuse tuvastamine kohaldatav iga tarbija suhtes, kes on sõlminud müüja või teenuste osutajaga lepingu, milles see tingimus sisaldub, igati kooskõlas direktiivi 93/13 loogikaga, mille kohaselt on liikmesriigid kohustatud tagama piisavate ja tõhusate vahendite olemasolu, et lõpetada ebaõiglase lepingutingimuste seadmine. Seetõttu leidis Euroopa Kohus, et kõnealune õigusakt on direktiiviga kooskõlas.

Euroopa Kohus lisas, et liikmesriigi kohtud peavad omal algatusel ka tulevikus kohaldama kõiki tagajärgi, mis tulenevad tühisuse tuvastamisest rikkumishagi alusel, nii et ebaõiglane lepingutingimus ei oleks siduv tarbijatele, kes on sõlminud lepingu, mis sisaldab sellist tingimust ja mille suhtes on kohaldatavad need samad tüüptingimused (punkt 43 ja resolutsiooni punkt 2).

⁴⁷ Vaidluse faktilise ja õigusliku tausta kohta vt rubriik III.1 „Hindamiskriteeriumid“, lk 24.

27. veebruari 2014. aasta kohtuotsus Pohotovost' (C-470/12, [EU:C:2014:101](#))***Vahekohtuotsuse sundtäitmine – Täitemenetluse astumise avaldus – Tarbijakaitseühing – Riigisisesed õigusnormid, mis sellist menetluse astumist ei võimalda – Liikmesriikide menetlusautonoomia***

Äriühing Pohotovost' andis laenusaajale tarbijakrediiti. Vahekohtu otsusega mõisteti viimaselt välja lepingu täitmisega seotud summad. Pärast seda, kui Pohotovost' oli esitanud selle vahekohtuotsuse sundtäitmise avalduse, palus pädev kohtutäitur Okresný súd Svidníkilt (Svidníki ringkonnakohus, Slovakkia) (edaspidi „liikmesriigi kohus“) luba alustada nimetatud vahekohtuotsuse alusel sundtäitmist.

Selles täitemenetluses esitas teatav tarbijakaitseühendus taotluse, et tal lubataks menetluse astuda. Nimetatud ühendus väitis, et kohtutäitur ei olnud erapooletu, kuna tal oli minevikus olnud Pohotovost'iga töösuhe. Pärast seda, kui liikmesriigi kohus oli teinud määruse, millega tunnistati menetluse astumise taotlus vastuvõetamatuks, esitati selle määruse peale liikmesriigi kohtule kaebus. Kõnealusel juhul väitis nimetatud ühendus sisuliselt, et kohus ei ole võimaldanud laenusaajale piisavat kaitset ebaõiglase vahekohtutingimuse eest.

Slovakkia õigusnormide kohaselt võib tarbijakaitseühendus astuda tarbija vastu esitatud hagi puhul menetluse sisulises õigusküsimuses. Najvyšší súd Slovenskej republiky (Slovakkia kõrgeim kohus) kohtupraktika kohaselt ei ole sellise ühenduse menetluse astumine siiski lubatud tarbija suhtes toimivas täitemenetluses, olgu tegemist liikmesriigi kohtu otsuse või jõustunud vahekohtuotsuse täitmisega.

Selles kontekstis otsustas liikmesriigi kohus esitada asjas eelotsusetaotluse Euroopa Kohtule. Euroopa Kohus leidis oma otsuses, et direktiiviga 93/13 ning harta artiklitega 38 ja 47, mis käsitlevad vastavalt tarbijakaitset ja õigust tõhusale õiguskaitsevahendile, ei ole vastuolus riigisisesed õigusnormid, mis ei luba tarbijakaitseühendusel astuda tarbija toetuseks täitemenetluse, mis on viimase suhtes algatatud jõustunud vahekohtuotsuse täitmiseks (resolutsioon).

Euroopa Kohus täpsustas, et liikmesriigi kohus, kes lahendab jõustunud vahekohtuotsuse sundtäitmise asja, on kohustatud niipea, kui talle on teada vajalikud õiguslikud ja faktilised asjaolud, omal algatusel kontrollima, kas mõni vahekohtuotsusega tuvastatud võla aluseks olev lepingutingimus on ebaõiglane lepingutingimus (punkt 42).

Lisaks märkis Euroopa Kohus tarbijakaitseühenduste rolli kohta, et direktiivi 93/13 artikli 7 lõigetes 1 ja 2 on neile ühendustele ette nähtud võimalus pöörduda kohtusse, et paluda tuvastada, kas mõni tüüptingimusena kasutamiseks mõeldud tingimus on ebaõiglane lepingutingimus, ning saavutada sellisel juhul asjaomase tingimuse keelamine. Sellega seoses täpsustas Euroopa Kohus, et rikkumise lõpetamise hagi võib esitada ka siis, kui tingimusi, mille kasutamise keelamist taotletakse, ei ole konkreetsetes lepingutes kasutatud. Kuna aga puuduvad liidu õigusnormid, mis reguleeriksid tarbijakaitseühenduste võimalust astuda tarbijaid puudutavatesse üksikvaidlustesse, on see küsimus vastavalt menetlusautonoomia põhimõttele ning kooskõlas tõhususe põhimõttega jäetud iga liikmesriigi enda reguleerida (punktid 43, 44 ja 46).

Seoses võrdväarsuse põhimõttega leidis Euroopa Kohus, et kõnealusel juhul ei olnud seda põhimõtet rikutud. Nimelt on välistatud kõigi kolmandate isikute poolt liikmesriigi kohtu otsuse või lõpliku vahekohtuotsuse täitemenetlusse astumine, sõltumata sellest, kas väidetakse, et rikutud on liidu õigust või riigisisest õigust. Samuti tõdes Euroopa Kohus, et rikutud ei ole tõhususe põhimõtet. Ta täpsustas kõigepealt, et direktiiv 93/13 ei näe tarbijakaitseühendustele ette õigust astuda menetlusse üksikvaidlustes, mis puudutavad tarbijate huve. Seetõttu ei kohusta harta artikkel 38, mis käsitleb vajadust tagada tarbijate kaitstuse kõrgem tase, kõnealust direktiivi tõlgendama nii, et see tunnustab asjaomast õigust. Lisaks järeldas Euroopa Kohus, et kuna nimetatud direktiiv näeb ette liikmesriigi kohtu kohustuse kontrollida omal algatusel, kas mõni lepingutingimus on ebaõiglane, siis ei riku see, kui niisugusel ühendusel ei lubata astuda menetlusse tarbija toetuseks, selle tarbija õigust kohtulikule kaitsele. Euroopa Kohtu sõnul ei mõjuta taoline keeldumine siiski sellise ühenduse õigusi, eelkõige õigust esitada kollektiivhagi või esindada tarbijat otseselt mis tahes menetluses (punktid 49, 50, 52 ja 54–56).

14. aprilli 2016. aasta kohtuotsus *Sales Sinués* (C-381/14 ja C-385/14, [EU:C:2016:252](#))

Hüpoteeklaenulepingud – Intressi alammäära tingimus – Tingimuse kontrollimine selle kehtetuks tunnistamise kaalutlusel – Kollektiivhagi menetlus – Kasutamise lõpetamise nõudes esitatud hagi – Sama esemega individuaalhagi menetluse peatamine

Laenusaajad sõlmisid 2005. aastal kahe Hispaania pangaga hüpoteeklaenu uuendamise lepingu ja hüpoteeklaenulepingu. Lepingud sisaldasid nn intressi alammäära tingimust, mis nägi ette aastase nominaalmäära ja selle ülemmäära. Selle tingimuse kohaselt ja sõltumata turu intressimäärade kõikumisest ei saanud nende lepingute puhul intressimäär olla madalam kui nimetatud tingimuses ette nähtud protsent.

Kuna laenusaajad leidsid, et pangad kehtestasid neile intressi alammäära tingimuse ja tekitasid nende kahjuks tasakaalustamatuse, esitasid nad kumbki Juzgado de lo Mercantil n° 9 de Barcelonale (Barcelona kaubanduskohus nr 9, Hispaania; edaspidi „liikmesriigi kohus“) hagi nende tingimuste tühisuse tuvastamise nõudes. Enne nimetatud hagide esitamist oli tarbijate ühendus esitanud mitme panga vastu kollektiivhagi, nõudes eelkõige, et lõpetataks laenulepingutes nn intressi alammäära tingimuse kasutamine.

Asjaomasel juhul taotlesid pangad kõnealuste menetluste peatamist kuni kollektiivhagi suhtes tehtava kohtuotsuse jõustumiseni. Laenusaajad olid menetluse peatamise vastu. Liikmesriigi kohus leidis, et Hispaania menetlusnormi alusel on ta kohustatud talle esitatud individuaalhagide menetluse peatama, kuni jõustub kollektiivhagi suhtes tehtav kohtuotsus. Sellise peatava toime tõttu on individuaalhagi menetlemine allutatud kollektiivhagi menetlemisele nii menetluse kulu kui ka selle tulemuse osas.

Euroopa Kohus esitas eelotsuseküsimusele vastates oma seisukoha selle kohta, kuidas tuleb tõlgendada direktiivi 93/13 artiklit 7. Ta märkis, et nimetatud sättega on vastuolus riigisisese õigusnormid, mille kohaselt peab kohus, kes menetleb tarbija individuaalhagi müüja või teenuste osutajaga sõlmitud lepingus ebaõiglase tingimuse tuvastamise nõudes, automaatselt peatama selle hagi menetluse, kuni sellise tarbijate ühenduse kollektiivhagi, mis on esitatud nõudega lõpetada individuaalhagis viidatud tüüpi lepingutes individuaalhagis vaidlustatud tingimustega analoogsete tingimuste kasutamine, pooleliolevas menetluses tehtava kohtuotsuse

jõustumiseni. Euroopa Kohus täpsustas, et see vastuolu esineb eelkõige siis, kui peatamine toimub ilma, et selle asjakohasust saaks arvesse võtta selle tarbija kaitse seisukohast, kes pöördus kohtusse individuaalselt, ja ilma et tarbija saaks otsustada sellest kollektiivhagist distantseeruda (resolutsioon).

Euroopa Kohus tuletas meelde, et paralleelselt tarbija subjektiivse õigusega pöörduda kohtusse, et kontrollida, kas selle lepingu mõni tingimus, mille pool ta on, on ebaõiglane lepingutingimus, lubab direktiiv 93/13 liikmesriikidel kehtestada kontrolli tüüplepingutes sisalduvate ebaõiglase tingimuste üle hagide abil, mille tarbijakaitseühendused direktiivi 93/13 artikli 7 lõike 2 alusel esitavad ebaõiglase lepingutingimuste kasutamise lõpetamise nõudes. Euroopa Kohus märkis, et nende hagide ennetav laad ja heidutamise eesmärk ning nende sõltumatus mis tahes konkreetsest ning individuaalsest vaidlusest võimaldab sellise hagi esitada ka siis, kui tingimusi, mille kasutamise keelamist taotletakse, ei ole konkreetsetes lepingus kasutatud. Seetõttu rõhutas Euroopa Kohus, et individuaalhagidel ja kollektiivhagidel on erinev ees ja erinevad õiguslikud tagajärjed. Seega peaks nende lahendamine toimuma vastavuses üksnes nende menetluslike nõuetega, mis puudutavad eelkõige korra kohast õigusemõistmist ja vajadust vältida vastuolulisi kohtuotsuseid, ilma et see tooks kaasa tarbijakaitse nõrgenemise (punktid 21, 29 ja 30).

Kuna kollektiiv- ja individuaalhagide vahelisi suhteid reguleerivad menetlusnorme ei ole ühtlustatud, on iga liikmesriigi ülesanne kehtestada need normid vastavalt menetlusautonoomia põhimõttele ning kooskõlas võrdväärsuse ja tõhususe põhimõttega. Kõnealuses asjas märkis Euroopa Kohus, et Hispaania menetlusnorm, mille kohaselt peab liikmesriigi kohus automaatselt peatama ebaõiglase lepingutingimuse tuvastamise nõudes tarbija esitatud individuaalhagi menetluse kuni kollektiivhagi suhtes tehtava kohtuotsuse jõustumiseni, ei tekita kahtlust võrdväärsuse põhimõtte järgimise suhtes. Seevastu ei ole see nii tõhususe põhimõtte puhul, kuna asjaomane menetlusnorm takistab tarbijal selles direktiivis tunnustatud õiguste individuaalselt tugineda. Euroopa Kohus tõdes nimelt, et tarbija on kollektiivhagi lahendiga automaatselt seotud, isegi kui ta on otsustanud loobuda selle menetluses osalemisest, ning sõltub kollektiivhagi asjas lahendi tegemisele kuluvast ajast (punktid 32, 33, 36 ja 39).

Kui tarbija soovib kollektiivhagis osaleda, kehtivad tema suhtes kohustused seoses kohtualluvuse määramisega ja selles menetluses esitatavate võimalike väidetega. Lisaks kaotab tarbija ka muud õigused, mis tal on individuaalhagi raames, nagu tema juhtumit iseloomustavate asjaolude arvessevõtmine ja võimalus loobuda ebaõiglase lepingutingimuse kohaldamata jätmisest. Peale selle takistab kõnealuse menetlusnormi kohaldamine liikmesriigi kohtul hinnata, kas on asjakohane peatada individuaalhagi menetlemine kuni kollektiivhagi suhtes tehtava kohtuotsuse jõustumiseni. Kirjeldatud kontekstis järeldas Euroopa Kohus, et sellist tõhususe puudumist ei saa põhjendada vajadusega vältida vastuoluliste kohtuotsuste tegemise ohtu, kuna kollektiivhagi ja individuaalhagi raames toimuva kohtuliku kontrolli erinevus peaks põhimõtteliselt sellise ohu ära hoidma. Sellist lahendamise edasilükkamist ei saa põhjendada ka vajadusega vältida kohtute ülekoormatust, kuna tarbijatele direktiivist 93/13 tulenevate õiguste tõhusat kasutamist ei saa kahtluse alla seada liikmesriigi kohtusüsteemiga seotud kaalutlused (punktid 37, 38 ja 40–42).

2. Tagatud õigus tõhusale õiguskaitsevahendile

17. juuli 2014. aasta kohtuotsus *Sánchez Morcillo ja Abril García* (C-169/14, [EU:C:2014:2099](#))

Hüpoteeklaenuleping – Ebaõiglasel lepingutingimused – Hüpoteegiga tagatud nõude täitemenetlus – Kaebeõigus

Hagejad allkirjastasid 2013. aastal Banco Bilbago notariaalse laenulepingu, millega kaasnes nende eluasemele hüpoteegi seadmine. Kuna võlgnikud jätsid igakuised laenumaksed tasumata, nõudis Banco Bilbao kogu laenusumma tagastamist koos laenuintressi ja viivisega ning hüpoteegiga tema kasuks koormatud kinnisasja sundmüüki.

Pärast hüpoteegiga tagatud nõude täitemenetluse algatamist esitasid võlgnikud sellele vastuväite, mis jäeti esimeses kohtuastmes rahuldamata. Nad kaebasid otsuse edasi Audiencia Provincial de Castellónile (Hispaania Castellóni provintsi kohus, edaspidi „liikmesriigi kohus“).

Hispaania tsiviilkohtumenetlusõiguse kohaselt on võlausaldajal võimalik vaidlustada otsus, millega võlgniku esitatud vastuväide rahuldatakse, lõpetades ühtlasi hüpoteegiga tagatud nõude täitemenetluse. Seevastu ei võimalda see võlgnikul, kelle vastuväide on tagasi lükatud, esitada apellatsioonkaebust kohtulahendi peale, millega on määratud täitemenetluse jätkamine. Lisaks ei saa asja sisuliselt arutav kohus peatada hüpoteegiga tagatud nõude täitemenetlust, vaid äärmisel juhul mõista välja hüvitise tarbijale tekitatud kahju eest.

Asjaomasel juhul kahtles liikmesriigi kohus nende Hispaania õigusnormide kooskõlas direktiivi 93/13 eesmärgiga kaitsta tarbijaid ja harta artiklis 47 sätestatud õigusega tõhusale õiguskaitsevahendile. Euroopa Kohus täpsustas, et võlgniku kaebeõigusel võib olla otsustav tähtsus seda enam, et põhikohtuasjas kõne all oleva laenulepingu teatavaid tingimusi võib pidada direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 tähenduses ebaõiglasteks lepingutingimusteks.

Euroopa Kohus leidis oma otsuses, et direktiivi 93/13 artikli 7 lõikega 1 koostoimes harta artikliga 47 on vastuolus riigisisene täitemenetluse kord, mille kohaselt ei saa hüpoteegiga tagatud nõude täitemenetlust peatada asja sisuliselt arutav kohus, kes võib oma lõplikus otsuses äärmisel juhul mõista tarbijale tekitatud kahju eest välja hüvitise. Euroopa Kohus täpsustas, et vastuolu seisneb asjaolus, et tarbija, kelle suhtes on esitatud täitmise nõue, ei saa esitada kaebust otsuse peale, millega jäetakse rahuldamata tema vastuväide täitmisele, samas kui müüja või teenuste osutaja, kes võlausaldajana täitmist nõuab, saab kasutada seda õiguskaitsevahendit lahendi suhtes, millega lõpetatakse menetlus või otsustatakse, et ebaõiglane lepingutingimus ei ole kohaldatav (punkt 51 ja resolutsioon).

Euroopa Kohus märkis kõigepealt, et Hispaania menetlusõigusega on piiratud võimalusi esitada kaebus otsuse peale, millega lahendatakse lepingutingimuse õiguspärasust puudutav küsimus, kuivõrd selle õiguse kohaselt koheldakse müüjat või teenuste osutajat ning tarbijat menetlusosalistena erinevalt. Müüjal või teenuste osutajal on nimelt õiguskaitsevahend otsuse peale, mis on tema huvidega vastuolus, samas kui vastuväite rahuldamata jätmise korral tarbijal seda võimalust ei ole (punkt 30).

Euroopa Kohus märkis, et kuna sundtäitmise riigisiseseid mehhanisme ei ole ühtlustatud, siis peavad hüpoteegiga tagatud nõudele täitemenetluse raames lubatud vastuväidete esitamise üksikasjalikud eeskirjad vastavalt menetlusautonoomia põhimõttele olema sätestatud liikmesriikide oma õiguskorra raames, tingimusel et järgitakse võrdväarsuse ja tõhususe põhimõtteid (punkt 31).

Seejärel leidis Euroopa Kohus, et liidu õiguse kohaselt hõlmab tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtte üksnes õigust pöörduda kohtusse. Järelikult ei saa liidu õigusega iseenesest vastuolus olla asjaolu, et tarbijast võlgnik, kelle suhtes on algatatud hüpoteegiga tagatud nõude täitemenetlus, saab direktiivist 93/13 tulenevatele õigustele tugineda ainult ühes kohtuastmes (punkt 36).

Euroopa Kohus märkis siiski, et Hispaania süsteemi puhul satub tarbija ja võib-olla ka tema perekond ohtu kaotada oma kodu sundmüügi tagajärjel, samas kui täitekohus parimal juhul vaid kontrollib põgusalt selliste lepingutingimuste kehtivust, mille alusel müüja või teenuste osutaja oma nõude esitas. Seda ohtu ei kõrvalda kaitse, mille tarbija kui võlgnik, kelle suhtes on täitenõue, võib saada täitemenetlusega paralleelselt algatatud sisulist küsimust käsitleva menetluse raames toimuva kohtuliku kontrolli kaudu, sest tarbijale ei hüvitata kahju olukorra ennistamisega, nagu see oli enne hüpoteegiga koormatud kinnisvara suhtes täitemenetluse algatamist, vaid parimal juhul kõigest mõistetakse välja kahjuhüvitis. Ent võimalus, et tarbija kasuks võidakse välja mõista kahjuhüvitis, ei kaitse teda täies ulatuses ja küllaldaselt ning seetõttu ei kujuta endast piisavat ega tõhusat vahendit direktiivi 93/13 artikli 7 lõike 1 tähenduses, et lõpetada tuvastatud ebaõiglase lepingutingimuse kasutamine (punkt 43).

Euroopa Kohus täpsustas lisaks, et see, kuidas Hispaania õiguse kohaselt toimub täitmisele vastuväite esitamise menetlus, paneb tarbija kui võlgniku, kelle suhtes on esitatud täitmisnõue, nõude esitajast müüja või teenuste osutajaga võrreldes nõrgemale positsioonile seoses nende õiguste kohtuliku kaitsega, millele tal on direktiivi 93/13 alusel õigus ebaõiglase lepingutingimuse kasutamise vastu tugineda. See olukord seab ohtu selle direktiiviga taotletava eesmärgi saavutamise, kuna poolte kasutuses olevate menetluslike vahendite tasakaalustamatus üksnes suurendab lepingupoolte ebavõrdsust (punktid 45 ja 46).

1. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus ERSTE Bank Hungary (C-32/14, [EU:C:2015:637](#))

Hüpoteeklaenuleping – Ebaõiglase lepingutingimuste kasutamise lõpetamine – Piisavad ja tõhusad vahendid – Võla tunnistamine – Notariaalselt tõestatud dokument – Notari poolt dokumendile täidetavust puudutava kinnitusmärke tegemine – Täitedokument – Notari kohustused – Ebaõiglase lepingutingimuste kontrollimine omal algatusel – Kohtulik kontroll – Võrdväarsuse ja tõhususe põhimõtted

Põhikohtuasi puudutas nõuet tühistada notari otsus jätta kustutamata täidetavust puudutav kinnitusmärke, mis oli notariaalselt tõestatud dokumendiga kantud ühele Ungari tarbija võlatunnistusele, mille see tarbija oli andnud tema ja teatava panga vahel sõlmitud hüpoteegiga tagatud laenulepingu alusel.

Euroopa Kohus märkis, et direktiiv 93/13 ei reguleeri küsimust, kas juhul, kui liikmesriigi õigusnormide kohaselt on notari pädevuses lepingut puudutavale notariaalselt tõestatud dokumendile täidetavust käsitleva kinnitusmärke tegemine ja hiljem selle kustutamine, tuleb

notarile laiendada ka pädevust, mis on otseselt seotud kohtu ülesannetega. Kuna liidu õiguses ei ole ühtlustatud riigisiseseid sundtäitmise mehhanisme ja notaritele nende raames antud ülesandeid, peab iga liikmesriik menetlusautonoomia põhimõttest lähtudes kehtestama sellised normid oma õiguskorras, järgides seejuures siiski võrdväärsuse ja tõhususe põhimõtteid. Tõhususe põhimõttest lähtudes leidis Euroopa Kohus, et direktiiv 93/13 näeb müüja või teenuste osutaja ja tarbija vaheliste kohtuvaidluste puhul ette sellist vaidlust lahendava riigisisese kohtu aktiivse ja lepingupooltest sõltumatu tegutsemise kohustuse. Tõhususe põhimõtte järgimine ei saa siiski olla nii ulatuslik, et korvaks täiesti asjaomase tarbija täieliku tegevusetuse (punktid 48, 49 ja 62).

Järelikult ei saa tõhususe põhimõttega vastuolus olevana käsitada iseenesest asjaolu, et tarbija võib tugineda direktiiviga 93/13 ette nähtud kaitsele üksnes tema enda nõudel – muu hulgas notari akti suhtes – algatatud kohtumenetluses. Direktiiviga tagatud tõhus kohtulik kaitse põhineb nimelt eeldusel, et üks lepingu pooltest pöördub eelnevalt liikmesriigi kohtusse (punkt 63).

21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Biuro podrozy „Partner“ (C-119/15, [EU:C:2016:987](#))

Avalikku registrisse kantud ebaõiglase lepingutingimuste erga omnes mõju – Rahatrahvi määramine müüjale või teenuste osutajale, kes on kasutanud niisugusesse registrisse kantud tingimusega samaväärses peetavat lepingutingimust – Müüja või teenuste osutaja, kes ei osalenud menetluses, milles tunnistati teatav lepingutingimus ebaõiglaseks

Poola konkurentsi- ja tarbijakaitseameti juht tuvastas 22. novembri 2011. aasta otsuses, et turismiteenuste sektoris tegutsev Poola äriühing Biuro Partner kasutas lepingutingimusi, mida peeti võrdväärseks tingimustega, mis on tunnustatud õigusvastaseks teiste ettevõtjate vastu suunatud menetlustes ja kantud õigusvastaste tüüptingimuste riiklikku registrisse. Ameti juhi sõnul kahjustasid Biuro Partneri kasutatud lepingutingimused tarbijate kollektiivseid huve ning sellise tegevuse eest oli põhjendatud määrata talle 27 127 Poola zloti (PLN) (ligikaudu 6400 euro) suurune rahatrahv.

HK Zakład Usługowo Handlowy „Partner“, kelle õigusjärglane on Biuro Partner, vaidlustas nimetatud äriühingu kasutatud lepingutingimuste ja nimetatud registrisse kantud lepingutingimuste samaväärsuse.

Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Varssavi esimese astme kohus – konkurentsi- ja tarbijakaitsekohus, Poola) jättis 19. novembri 2013. aasta otsusega rahuldamata Biuro Partneri kaebuse konkurentsi- ja tarbijakaitseameti juhi otsuse peale, nõustudes viimase seisukohaga, et võrreldud tingimused on samaväärsed.

Sąd Apelacyjny w Warszawie (Varssavi apellatsioonikohus, Poola), kellele esitati apellatsioonkaebus, kahtles selles, kuidas tuleb tõlgendada direktiive 93/13 ja 2009/22 tarbijate huve kaitsvate ettekirjutuste kohta.⁴⁸

Seetõttu küsis eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtult, kas direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artiklit 7 koostoimes direktiivi 2009/22 artiklitega 1 ja 2 tuleb tõlgendada nii, et nende sätetega on vastuolus see, kui jõustunud kohtuotsusega õigusvastaseks tunnistatud ja vastavate lepingutingimuste registrisse kantud tüüptingimusega samaväärse sisuga lepingutingimuse kasutamist müüja või teenuste osutaja poolt, kes ei olnud selle menetluse pool, mille tulemusel asjaomane lepingutingimus registrisse kanti, loetakse õigusvastaseks tegevuseks, mille eest saab määrata trahvi.

Euroopa Kohus asus oma otsuses seisukohale, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 ja artiklit 7 koostoimes direktiivi 2009/22 artiklitega 1 ja 2 ning harta artikliga 47 tuleb tõlgendada nii, et nende sätetega ei ole vastuolus see, kui tüüptingimuste kasutamist käsitatakse niisuguse müüja või teenuste osutaja õigusvastase tegevusena, kes ei olnud nende lepingutingimuste registrisse kandmisega päädinud menetluse pool.

Sellise registri loomine, nagu on kõne all käesolevas asjas, on liidu õigusega kooskõlas. Selles osas tuleneb direktiivist 93/13 ning eelkõige selle artiklist 8, et liikmesriigid võivad koostada ebaõiglaseks peetavate lepingutingimuste loetelu. Direktiivi artikli 8a kohaselt (direktiiviga 2011/83 muudetud redaktsioonis)⁴⁹ peavad liikmesriigid komisjoni sellise loetelu koostamisest teavitama. Neist sätetest tuleneb, et need riigisiseste ametiasutuste koostatud loetelud või registrid vastavad üldjuhul direktiivi 93/13 tähenduses tarbijakaitse huvile. Vastavat registrit tuleb aga pidada läbipaistvalt mitte üksnes tarbijate, vaid ka müüjate või teenuste osutajate huvides. Nimetatud nõue tähendab eelkõige, et registri struktuur peab olema selge, olenemata sellest, kui palju lepingutingimusi see sisaldab. Lisaks peavad registrisse kantud lepingutingimused vastama ajakohasuse kriteeriumile, mis tähendab, et registrit tuleb hoolikalt ajakohastada ning õiguskindluse põhimõtet järgides tuleb sellest viivitamata kõrvaldada tingimused, mille sinna kuulumiseks enam vajadust ei ole (punktid 36, 38 ja 39).

Lisaks peab tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtte alusel olema müüjal või teenuste osutajal, kellele määratakse vastavas registris sisalduva lepingutingimusega samaväärseks tunnistatud lepingutingimuse kasutamise eest rahatrahv, muu hulgas võimalus esitada sellise trahvi määramise peale kaebus. Nimetatud kaebeõigus peab hõlmama nii hinnangut vastava tegevuse õigusvastasusele kui ka liikmesriigi pädeva ametiasutuse määratud rahatrahvi summale. Pädeva kohtu teostatav kontroll ei või piirduda analüüsivate lepingutingimuste ja registris kajastatud lepingutingimuste pelgalt formaalse võrdlusega. Selle analüüsi käigus peab hoopis hindama vaidlusaluste tingimuste sisu, et teha kindlaks, kas iga konkreetse juhtumi kõiki tähtsust omavaid asjaolusid arvestades on need tarbijat kahjustavat mõju omavad lepingutingimused sisuliselt identsed registrisse kantud lepingutingimustega (punktid 40 ja 42).

⁴⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta direktiiv 2009/22/EÜ tarbijate huve kaitsvate ettekirjutuste kohta (EÜT 2009, L 110, lk 30; ELT eriväljaanne 15/04, lk 43).

⁴⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta direktiiv 2011/83/EL tarbija õiguste kohta, millega muudetakse nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 1999/44/EÜ ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 85/577/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 97/7/EÜ (ELT 2011, L 304, lk 64).

9. juuli 2020. aasta kohtuotsus Raiffeisen Bank ja BRD Groupe Société Générale (C-698/18 ja C-699/18, [EU:C:2020:537](#))

Täielikult täidetud väikelaenu leping – Lepingutingimuste ebaõiglase laadi tuvastamine – Hagi ebaõiglasele tingimusele tuginedes alusetult tasutud summa tagasimaksmise nõudes – Kohtuliku õiguskaitse tingimused – Aegumist htaja algus – Objektivne hetk, mil tarbija sai ebaõiglase tingimuse olemasolust teada

Kaks laenusaaajat sõlmisid väikelaenu lepingud vastavalt Raiffeisen Bankiga ja BRD Groupe Société Générale'iga. Pärast seda, kui laenusumma oli mõlemal juhul täielikult tagasi makstud, esitasid laenusaajad Judec toria T rgu Mure ile (Judec toria T rgu Mure i esimese astme kohus, Rumeenia) hagi, milles palusid tuvastada, et asjaomaste lepingute teatavad tingimused, milles oli ette nähtud igakuise teenus- ja haldustasu maksmine ning panga võimalus intressisummat muuta, on ebaõiglased lepingutingimused.

Raiffeisen Bank ja BRD Groupe Société Générale väitsid, et hagi esitamise ajal ei olnud need kaks laenusaaajat enam tarbijad, kuna laenulepingud olid nende täieliku täitmise tõttu lõppenud, ning neil laenusaaajatel ei olnud enam õigust esitada kohtule hagi.

Judec toria T rgu Mure  leidis, et lepingu täielik täitmine ei takista kontrollida, kas selles on ebaõiglasi lepingutingimusi, ja asus seisukohale, et hagejate viidatud tingimused olid ebaõiglased lepingutingimused. Seetõttu kohustas kõnealune kohus kahte panka tagastama mõlema laenusaaaja poolt nende lepingutingimuste alusel tasutud summad koos seadusjärgse intressiga. Raiffeisen Bank ja BRD Groupe Société Générale kaebasid selle otsuse edasi.

Selles kontekstis küsis Tribunalul Specializat Mure  (Mure i erikohus, Rumeenia) Euroopa Kohtult, kas direktiiv 93/13 on jätkuvalt kohaldatav ka pärast lepingu täielikku täitmist, ja kui see on nii, siis kas ebaõiglaseks loetud lepingutingimuste alusel saadud summade tagasimaksmise nõude suhtes võib kohaldada kolmeaastast aegumistähtaega, mis hakkab kulgema lepingu lõppemisel.

Euroopa Kohus tuletas oma otsuses kõigepealt meelde, et liikmesriigi kohtu kohustus jätta kohaldamata ebaõiglane lepingutingimus, mis näeb ette teatava summa alusetu maksmise, toob kaasa selle, et see summa tuleb tagastada (punkt 54).

Euroopa Kohus märkis siiski, et liidu õiguses vastava regulatsiooni puudumise korral on iga liikmesriigi ülesanne kehtestada oma õiguskorras kohtusse p ordumise kord, et tagada liidu kodanike õiguste kaitse. See kord ei tohi siiski olla vähem soodne kui meetmed, mida kohaldatakse riigisisese õigusega reguleeritavate sarnaste õiguskaitsevahendite suhtes (võrdväarsuse põhimõte), ja need ei tohi muuta liidu õigusega antud õiguste kasutamist praktiliselt võimatuks või  lem ara raskeks (tõhususe põhimõte) (punkt 57).

Tõhususe põhimõtte kohta tuletas Euroopa Kohus meelde, et direktiiviga 93/13 loodud kaitsekord lähtub eeldusest, et suhetes m uja või teenuste osutajaga on tarbija nõrgemal positsioonil. Kuigi kolmeaastane aegumistähtaeg on ilmselt üldjuhul sisuliselt piisav, et võimaldada tarbijal ette valmistada ja esitada tõhus hagi, kuna see hakkab kulgema lepingu täieliku täitmise kuupäevast, võib see tähtaeg siiski olla juba m odunud enne, kui tarbija saab

teada, et lepingus sisalduv tingimus on ebaõiglane. Seega ei taga see tähtaeg tarbijale tõhusat kaitset (punktid 64, 66 ja 67).

Sellistel asjaoludel ei ole tarbijale antud kaitse piiramine üksnes asjaomase lepingu täitmise kestusest lähtudes kooskõlas nimetatud direktiiviga kehtestatud kaitsekorruga. Seega on tõhususe põhimõttega vastuolus see, kui tagastamisnõude suhtes kohaldatakse kolmeaastast aegumistähtaega, mis hakkab kulgema asjaomase lepingu lõppemise kuupäevast, sõltumata sellest, kas tarbija teadis või mõistlikult pidanuks teadma, et selle lepingu teatav tingimus on ebaõiglane lepingutingimus (punktid 73 ja 75).

Seoses samaväärsuse põhimõttega tuletas Euroopa Kohus meelde, et seda põhimõtet järgides tuleb asjasse puutuvat riigisisest õigusnormi kohaldada ühtmoodi nii liidu õiguse rikkumisest kui ka riigisisese õiguse rikkumisest tulenevate hagide suhtes, mille eesmärk ja alus on sarnane. Selle põhimõttega on vastuolus riigisiseste õigusnormide tõlgendus, mille kohaselt hakkab ebaõiglase lepingutingimuse kohaselt alusetult tasutud summade tagasinõudmise hagi aegumistähtaeg kulgema alates lepingu täieliku täitmise kuupäevast, samas kui sarnase riigisisese hagi aegumistähtaeg hakkab kulgema alates kuupäevast, mil kohus tuvastab hagi aluse (punktid 76, 77 ja 82).

3. Menetluskorda reguleerivad erinormid

21. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Radlinger ja Radlingerová (C-377/14, [EU:C:2016:283](#))

Maksejõuetusmenetlust reguleerivad riigisisised õigusnormid – Tarbijakrediidilepingust tulenev võlgnevus – Tõhus õiguskaitsevahend

Põhikohtuasi puudutas Tšehhi õigusnorme, milles ei olnud liikmesriigi kohtutele ette nähtud õigust omal algatusel kontrollida, kas müüjad või teenuste osutajad on järginud liidu tarbijakaitse valdkonna õigusnorme, mis puudutavad eelkõige tarbijakrediidilepingus sisalduvaid lepingutingimusi.

Euroopa Kohus asus seisukohale, et direktiivi 93/13 artikli 7 lõikega 1 on vastuolus sellised riigisisised õigusnormid, mis esiteks ei võimalda kõnealuste lepingute puhul sellist hinnangut anda, isegi kui kohtule on selleks vajalikud õiguslikud ja faktilised asjaolud teada, ning teiseks annavad kohtule õiguse kontrollida üksnes konkreetseid nõudeid, ning sedagi ainult piiratud põhjustel (resolutsiooni punkt 1).

31. mai 2018. aasta kohtuotsus Sziber (C-483/16, [EU:C:2018:367](#))⁵⁰*Välisväeringus nomineeritud krediidilepingud – Riigisisesed õigusnormid, milles on ette nähtud menetluslikud erinõuded ebaõiglase lepingutingimuse tuvastamise vaidlustamiseks – Võrdvärsuse põhimõte – Õigus tõhusale kohtulikule kaitsele*

Põhikohtuasja pooled olid üksikisik ja üks Ungari pank ning selles käsitleti nõuet tuvastada, et teatavad tingimused eluasemelaenu lepingus, mille alusel laen anti ja kuulus tagastamisele Ungari forintites (HUF), kuid oli nomineeritud Šveitsi frankides (CHF) väljamakse päeval kohaldatud vahetuskursi põhjal, on ebaõiglased lepingutingimused.

Riigisisesest õigusnormidest tulenesid täiendavad menetlusõiguslikud nõuded sellise tarbija kui laenulepingu poolest menetlusosalise (hageja või kostja) kahjuks, kes oli ajavahemikuks 1. maist 2004 kuni 26. juulini 2014 sõlminud tarbijana laenulepingu, mis sisaldas vahetuskursi erinevust puudutavat ebaõiglast lepingutingimust, kuivõrd nende täiendavate nõuete kohaselt pidi hagil, mis esitatakse tsiviilasjas eelnimetatud tarbijalepingu tühisusest tulenevate õiguste kohtus tõhusalt kaitsmise eesmärgil, olema tingimata teatav sisu, et kohus saaks seda sisuliselt arutada (punkt 27).

Euroopa Kohus tuletas kõigepealt meelde, et väidetavalt ebaõiglase lepingutingimuste hindamisel kohaldatavad menetlusnormid ei ole liidu õiguses ühtlustatud. Järelikult kuuluvad need õigusnormid liikmesriikide õiguskorda, kuid siiski tingimusel, et need ei ole vähem soodsad kui riigisese õiguse kohaldamisalasse kuuluvaid sarnaseid olukordi reguleerivad õigusnormid (võrdvärsuse põhimõte) ning et nendega on ette nähtud selline tõhus kohtulik kaitse, nagu on sätestatud harta artiklis 47 (tõhususe põhimõte) (punkt 35).

Euroopa Kohus analüüsis esiteks võrdvärsuse põhimõtte järgimist ja märkis, et täiendavate menetluslike nõuete kehtestamine tarbijale, kelle õigused tulenevad liidu õigusest, ei tähenda iseenesest seda, et nimetatud menetlusnormid oleksid talle vähem soodsad. Nimelt tuleb olukorda hinnates arvestada nende menetlusnormide kohta menetluses tervikuna, vastava menetluse kulgu ning nende sätete erisusi liikmesriigi eri ametiasutustes (punkt 43). Arvestades põhikohtuasjas kõne all olevate menetluslike nõuete kohta süsteemis, mille Ungari seadusandja kehtestas selleks, et mõistliku aja jooksul saaks lahendatud väga suur hulk ebaõiglasi lepingutingimusi sisaldavaid välisväeringupõhiseid laenulepinguid käsitlevaid vaidlusi, ei saa neid nõudeid põhimõtteliselt kvalifitseerida vähem soodsatena võrreldes sarnaste hagide suhtes kohaldatavate tingimustega, mis ei puuduta liidu õigusest tulenevaid õigusi. Sellest tuleneb, et kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu kontrolli tulemusel ei tuvastata vastupidist, ei saa niisuguseid nõudeid pidada võrdvärsuse põhimõttega kokkusobimatuks (punkt 48).

Teiseks märkis Euroopa Kohus tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtte kohta, et liikmesriikide kohustus näha ette menetlusnormid, mis võimaldavad tagada üksikisikutele direktiivist 93/13 tulenevate õiguste kaitse ebaõiglase lepingutingimuste kasutamise eest, tähendab tõhusa kohtuliku kaitse nõuet, mis on sätestatud ka harta artiklis 47. See kaitse peab olema tagatud nii liidu õigusel põhinevate hagide lahendamiseks pädevate kohtute määramisel kui ka sellistele hagidele kohaldatavate menetlusnormide kehtestamisel (punkt 49). Tarbijakaitse ei ole aga

⁵⁰ Seda kohtuotsust käsitletakse ka rubriigis I.1 „Territoriaalne kohaldamisala: direktiivi 93/13 kohaldamine piiriülese elemendi puudumisel“.

absoluutne. Seega ei tähenda asjaolu, et konkreetne menetlus hõlmab teatavaid menetluslikke nõudeid, mida tarbija peab oma õiguste teostamiseks täitma, et tarbijal puudub tõhus kohtulik kaitse. Vaatamata sellele, et direktiiv 93/13 näeb müüja või teenuste osutaja ja tarbija vaheliste kohtuvaidluste puhul ette sellist vaidlust lahendava liikmesriigi kohtu aktiivse ja lepingupooltest sõltumatu sekkumise kohustuse, ei ole nimelt tõhusa kohtuliku kaitse põhimõttega põhimõtteliselt vastuolus, kui asja menetlev kohus palub tarbijal esitada oma väidete põhjenduseks teatavad tõendid (punkt 50).

Kuigi vastab tõele, et põhikohtuasjas käsitletavat menetlusnormid nõuavad tarbijalt täiendavat pingutust, on Euroopa Kohtu sõnul samuti tõsi, et kuivõrd need normid on suunatud kohtusüsteemi vabastamisele ülemäärasest koormusest, on need kõnealuste kohtuvaidluste mahtu arvestades kehtestatud eriolukorraga toimetulekuks ja järgivad üldist huvi teenivat korra kohase õigusemõistmise eesmärki. Nimetatud normid võivad sellistena olla erahuvide suhtes ülimuslikud tingimusel, et need ei lähe kaugemale sellest, mis on nende eesmärgi saavutamiseks vajalik (punkt 51). Võttes käesoleval juhul arvesse kohtusüsteemi ülemäärasest koormusest vabastamise eesmärki, ei ole normid, mille kohaselt tarbija peab esitama nõude, mille rahaline suurus on kindlaks määratud ja mis vähemalt osaliselt koosneb asjaomase finantsasutuse poolt juba koostatud ümberarvestusest, ning peab täpsustama, milliseid õiguslikke tagajärgi ta palub liikmesriigi kohtul kohaldada juhul, kui asjaomane laenuleping või selle teatavad tingimused osutuvad tühiseks, ilmselgelt nii keerukad ega sisalda nii koormavaid nõudeid, et need mõjutaksid ebaproportsionaalselt tarbija õigust tõhusale kohtulikule kaitsele, mida peab siiski kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus (punkt 52).

Sellest tulenevalt otsustas Euroopa Kohus, et direktiivi 93/13 artikliga 7 ei ole põhimõtteliselt vastuolus niisugune riigisisene õigusnorm, mis näeb ette konkreetset menetluslikku nõudeid seoses õiguskaitsevahenditega, mida saab kasutada tarbija, kes on sõlminud välisvääringsu nomineeritud laenulepingu, mis sisaldab tingimust vahetuskursi erinevuse ja/või ühepoolse muutmise võimaluse kohta, eeldusel et niisuguses lepingus sisalduvate ebaõiglase tingimuste tuvastamine võimaldab ennistada õigusliku ja faktilise olukorra, milles tarbija nende ebaõiglase tingimuste puudumise korral oleks olnud (resolutsiooni punkt 1).

13. septembri 2018. aasta kohtuotsus Profi Credit Polska (C-176/17, [EU:C:2018:711](#))

Maksekäsu kiirmenetlus lihtveksli alusel, mis tagab tarbijakrediidilepingust tulenevad nõuded

Profi Credit Polska andis 2015. aastal laenusaaajale tarbimislenu. Tagasimaksmine oli tüüplepingu tingimuse alusel tagatud laenusaaaja väljastatud ja allkirjastatud lihtveksliga, mille summa ei olnud täpsustatud.

Kuna laenusaaaja laenumakseid ei tasunud, teavitas Profi Credit Polska teda sellest, et lihtvekslile märgiti veel tasumisele kuuluv laenujääk. Lisaks esitas see äriühing Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich I Wydział Cywilny (Siemianowice Śląskie rajoonikohtu 1. tsiviilkolleegium, Poola; edaspidi „liikmesriigi kohus“) laenusaaaja suhtes sellel lihtvekslil põhineva maksekäsu avalduse.

Poola riigisiseste menetlusõigusnormide kohaselt on maksekäsu kiirmenetluses kaks etappi. Esimeses etapis piirdub lihtveksli kehtivuse hindamine – kui kohus saab seda omal algatusel

teha – lihtveksli vorminõuetele vastavuse kontrollimisega. Kui vekslkohuslane on esitanud maksekäsu suhtes vastuväite, saab ta menetluse teises etapis vaielda vastu mitte üksnes vekslit tulenevale kohustusele, vaid ka kohustusele, mis tuleneb vekslit aluseks olevast põhisuhtest, näiteks tarbijakrediidilepingust.

Liikmesriigi kohus kahtles selles asjas, kas Poolas kasutusel olev vekslil põhinev maksekäsu kiirmenetlus on kooskõlas direktiiviga 93/13. Nimelt märkis ta, et praktikas lisatakse maksekäsu avaldusele nõuetekohaselt täidetud lihtveksel, mitte aga tarbijakrediidileping. Seega piisab maksekäsu väljaandmiseks sellest, kui kontrollida, kas lihtveksel on koostatud kooskõlas vekslid reguleerivate Poola õigusnormidega. Sellest tulenevalt piirdub liikmesriigi kohtu kontroll üksnes vekslit sisuga ja seda ei saa laiendada tarbijakrediidilepingu sisule, isegi kui kohtule on see teada. Seega peab tarbija esitama maksekäsule vastuväite, et oleks võimalik tuvastada, et mainitud lepingu teatavad tingimused on ebaõiglased lepingutingimused.

Euroopa Kohus, kellele esitati eelotsusetaotlus, leidis, et direktiivi 93/13 artikli 7 lõikega 1 on vastuolus riigisisene õigusnormid, mis lubavad anda välja maksekäsu, mis põhineb nõuetekohasel lihtvekslil, millega on tagatud tarbijakrediidilepingust tulenev nõue, juhul kui maksekäsu avaldust menetleval kohtul puudub pädevus kontrollida, kas selle lepingu mõni tingimus on ebaõiglane lepingutingimus. Euroopa Kohus täpsustas, et see vastuolu püsib seni, kuni niisuguse maksekäsule vastuväite esitamise kord ei võimalda tagada tarbijale sellest direktiivist tulenevate õiguste järgimist.

Euroopa Kohus märkis, et liikmesriigi kohtu kohustus hinnata omal algatusel, kas direktiivi 93/13 kohaldamisalasse kuuluv tingimus on ebaõiglane lepingutingimus, tingimusel et talle on vajalikud õiguslikud ja faktilised asjaolud teada, kehtib ka maksekäsu kiirmenetluse suhtes. Sellega seoses tõdes Euroopa Kohus, et tarbijale selle direktiiviga antud õiguste tõhusat kaitset saab tagada üksnes tingimusel, et riigisisene menetluskord võimaldab kohtul maksekäsu kiirmenetluse raames või maksekäsu täitmise menetluses omal algatusel kontrollida, kas asjaomases lepingus sisalduvad tingimused võivad olla ebaõiglased lepingutingimused. Kõnealusel asjas asus Euroopa Kohus seisukohale, et kuna liikmesriigi kohus kontrollib üksnes lihtvekslit ega saa kontrollida tarbijakrediidilepingut, siis ei saa see kohus kontrollida, kas asjaomane lepingutingimus võib olla ebaõiglane lepingutingimus, kui talle ei ole teada kõik selleks vajalikud faktilised ja õiguslikud asjaolud (punktid 42–47).

Lisaks tuletas Euroopa Kohus meelde, et olukorras, kus väidetavalt ebaõiglase lepingutingimuse kontrollimise suhtes kohaldatav menetlus ei ole liidu õiguses ühtlustatud, on see menetlus vastavalt menetlusautonoomia põhimõttele reguleeritud liikmesriikide õiguskorras, tingimusel, et vastavas menetluses järgitakse võrdväärse põhimõtet ja õigust tõhusale õiguskaitsevahendile. Selles kontekstis märkis Euroopa Kohus esiteks, et tal ei ole teavet, mis annaks alust kahelda lihtvekslil põhinevat maksekäsu kiirmenetlust reguleerivate Poola õigusnormide kooskõlas selle põhimõttega. Teiseks rõhutas Euroopa Kohus seoses õigusega tõhusale õiguskaitsevahendile, et liikmesriigi kohus peab kindlaks tegema, kas riigisisese õiguses ette nähtud vastuväite esitamise menetluskord ei põhjusta arvestatavat ohtu, et tarbijad jätavad vajaliku vastuväite esitamata. Et oleks tagatud tarbijate õigus tõhusale õiguskaitsevahendile, peab neil olema võimalus esitada hagi või vastuväide mõistlikel menetlustingimustel, nii et direktiivist 93/13 tulenevate õiguste teostamist ei pärsiks nende suhtes kohaldatavad tingimused, eelkõige tähtajad või kulud (punktid 57, 58, 61 ja 63).

Käesoleval juhul tõi Euroopa Kohus esile, et kuigi Poola tarbijal on õigus maksekäsk vaidlustada, on selle õiguse teostamisele seatud eriti piiravad tingimused. Konkreetselt viitas Euroopa Kohus sellele, et tarbijal on vastuväite esitamiseks aega kaks nädalat ja ta peab vastuväite esitamisel tasuma kolm neljandikku kohtukuludest. Euroopa Kohus järeldas sellest, et võttes arvesse asjaolu, et tarbija peab kahe nädala jooksul alates maksekäsu kättetoimetamisest esitama faktilised asjaolud ja tõendid, mis annavad võimaluse kohtul tema vastuväidet hinnata, ning seda, kuidas kohtukulud arvestatakse tarbija kahjuks, et esineb arvestatav oht, et tarbija jätab vajaliku vastuväite esitamata (punktid 64–68 ja 70).

KÄSITLETUD KOHTULAHENDITE LOETELU

KRONOLOOGILISES JÄRJESTUSES

<u>27. juuni 2000. aasta kohtuotsus Océano Grupo Editorial (C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346)</u>	lk 17 ja 33
<u>22. novembri 2001. aasta kohtuotsus Cape jt (liidetud kohtuasjad C-541/99 ja C-542/99, EU:C:2001:625)</u>	lk 3
<u>21. novembri 2002. aasta kohtuotsus Cofidis (C-473/00, EU:C:2002:705)</u>	lk 36
<u>1. aprilli 2004. aasta kohtuotsus Freiburger Kommunalbauten (C-237/02, EU:C:2004:209)</u>	lk 32
<u>26. oktoobri 2006. aasta kohtuotsus Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675)</u>	lk 42
<u>4. juuni 2009. aasta kohtuotsus Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350)</u>	lk 24 ja 33
<u>6. oktoobri 2009. aasta kohtuotsus Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615)</u>	lk 43
<u>3. juuni 2010. aasta kohtuotsus Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid (C-484/08, EU:C:2010:309)</u>	lk 15
<u>9. novembri 2010. aasta kohtuotsus (suurkoda) VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659)</u>	lk 24 ja 34
<u>15. märtsi 2012. aasta kohtuotsus Pereničová ja Perenič (C-453/10, EU:C:2012:144)</u>	lk 45
<u>26. aprilli 2012. aasta kohtuotsus Invitel (C-472/10, EU:C:2012:242)</u>	lk 25 ja 60
<u>14. juuni 2012. aasta kohtuotsus Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349)</u>	lk 46
<u>14. märtsi 2013. aasta kohtuotsus Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164)</u>	lk 22 ja 42
<u>21. märtsi 2013. aasta kohtuotsus RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180)</u>	lk 7 ja 26
<u>16. jaanuari 2014. aasta kohtuotsus Constructora Principado (C-226/12, EU:C:2014:10)</u>	lk 22 ja 23

<u>27. veebruari 2014. aasta kohtuotsus Pohotovost' (C-470/12, EU:C:2014:101)</u>	lk 61 ja 62
<u>30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus Kásler ja Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282)</u>	lk 11, 26 ja 47
<u>17. juuli 2014. aasta kohtuotsus Sánchez Morcillo ja Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099)</u>	lk 63
<u>21. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus Unicaja Banco ja Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 ja C-487/13, EU:C:2015:21)</u>	lk 52
<u>1. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637)</u>	lk 65
<u>18. veebruari 2016. aasta kohtuotsus Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2016:98)</u>	lk 37
<u>14. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Sales Sinués (C-381/14 ja C-385/14, EU:C:2016:252)</u>	lk 62
<u>21. aprilli 2016. aasta kohtuotsus Radlinger ja Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283)</u>	lk 69
<u>21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Biuro podrozy „Partner“ (C-119/15, EU:C:2016:987)</u>	lk 66
<u>21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus (suurkoda) Gutiérrez Naranjo (C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980)</u>	lk 57
<u>26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsus Banco Primus (C-421/14, ECLI:EU:C:2017:60)</u>	lk 37
<u>20. septembri 2017. aasta kohtuotsus Andriuc jt (C-186/16, EU:C:2017:703)</u>	lk 12 ja 27
<u>17. mai 2018. aasta kohtuotsus Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen (C-147/16, EU:C:2018:320)</u>	lk 4 ja 34
<u>31. mai 2018. aasta kohtuotsus Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367)</u>	lk 3 ja 69
<u>7. augusti 2018. aasta kohtuotsus Banco Santander (C-96/16 ja C-94/17, EU:C:2018:643)</u>	lk 18 ja 54
<u>13. septembri 2018. aasta kohtuotsus Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711)</u>	lk 71
<u>20. septembri 2018. aasta kohtuotsus OTP Bank ja OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750)</u>	lk 8, 21 ja 28
<u>21. märtsi 2019. aasta kohtuotsus Pouvin ja Dijoux (C-590/17, EU:C:2019:232)</u>	lk 4

<u>26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus (suurkoda) Abanca Corporación Bancaria (C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250)</u>	lk 54
<u>3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Kiss ja CIB Bank (C-621/17, EU:C:2019:820)</u>	lk 29
<u>3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819)</u>	lk 47
<u>7. novembri 2019. aasta kohtuotsus Kanyeba jt (liidetud kohtuasjad C-349/18–C-351/18, EU:C:2019:936)</u>	lk 50 ja 56
<u>3. märtsi 2020. aasta kohtuotsus (suurkoda) Gómez del Moral Guasch (C-125/18, EU:C:2020:138)</u>	lk 9 ja 50
<u>11. märtsi 2020. aasta kohtuotsus Lintner (C-511/17, EU:C:2020:188)</u>	lk 35
<u>2. aprilli 2020. aasta kohtuotsus Condominio di Milano, via Meda (C-329/19, EU:C:2020:263)</u>	lk 6
<u>9. juuli 2020. aasta kohtuotsus Ibercaja Banco (C-452/18, EU:C:2020:536)</u> ...	lk 20, 22, 31 ja 58
<u>9. juuli 2020. aasta kohtuotsus Raiffeisen Bank ja BRD Groupe Société Générale (C-698/18 ja C-699/18, EU:C:2020:537)</u>	lk 69
<u>9. juuli 2020. aasta kohtuotsus Banca Transilvania (C-81/19, EU:C:2020:532)</u>	lk 10
<u>3. septembri 2020. aasta kohtuotsus Profi Credit Polska jt (C-84/19, C-222/19 ja C-252/19, EU:C:2020:631)</u>	lk 14 ja 16
<u>17. mai 2022. aasta kohtuotsus (suurkoda) Ibercaja Banco (C-600/19, EU:C:2022:394)</u>	lk 39
<u>17. mai 2022. aasta kohtuotsus (suurkoda) SPV Project 1503 jt (C-693/19 ja C-831/19, EU:C:2022:395)</u>	lk 40
<u>17. mai 2022. aasta kohtuotsus (suurkoda) Impuls Leasing România (C-725/19, EU:C:2022:396)</u>	lk 41
<u>17. mai 2022. aasta kohtuotsus (suurkoda) Unicaja Banco (C-869/19, EU:C:2022:397)</u>	lk 58
<u>12. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus D.V. (advokaaditasu – tunnitasu põhimõte), (C-395/21, EU:C:2023:14)</u>	lk 14, 20, 30 ja 51